EX LIBRIS

DEŇKY HAŠKOVCOVÉ

VÁCLAV HLADÍK

VALENTINOVY ŽENY

ROMÁN

ILLUSTROVAL
KAREL ŠIMŮNEK

TŘETÍ VYDÁNÍ

V PRAZE
NAKLADATELSTVÍ — HEJDA & TUČEK — KNIHKUPECTVÍ

TISKL EDVARD LESCHINGER V PRAZE.

PŘEDMLUVA
autora k II. vydání.

»Kniha sezony«, ušklíbl se pohrdlivě nad »Valentinovými ženami« jeden z mých nejroztomilejších příznivců v kritice. Můj román přetrval osudnou sezonu a snad bude mít delší život, nežli se domnívali ti, kteří jej chtěli popraviti. Málo který román byl tak strhán jako »Valentinovy ženy«, jenž po nedlouhé době vychází v druhém vydání.

Kritikové, řídící se svým uměleckým svědomím, nepředpojatí a nestranní, jsou u nás vzácní jako bílí sloni na Siamu. Naopak převahu má kritika kamarádská a osobní, jejíž reportéři a tlampači obsluhují určitý směr, určitou skupinu i určité osobnosti. Vyslovil jsem několikráte, jako spisovatel neodvislý a osamělý, své mínění o této naší kuriositě literární. Je pochopitelno, že má nevážnost a posměch vyvolaly ještě větší odpor. Dotkl jsem se samého Dalaj Lamy moderní kritiky, který svými příliš lidskými záchvaty zuřivosti a nepříčetnosti je spíše zjevem psycho-pathologickým, jenž by mohl zajímat Krafft-Ebinga aneb Lom-

brosa. Nemohu tudíž očekávat od podobných lidí, aby s klidem a loyálností posuzovali mou práci, ačkoliv já i v nejprudších polemikách nikdy netupil talent svého odpůrce. Nemohu očekávat, nežli nenávist a útoky od lidí chorobně ješitných, které rozčilila má odveta, spíše ironická, neboť podobní tvorové snášejí ironii asi tak, jako řezničtí psi Beethovenovu symfonii.

Nebudu zneužívati tohoto místa k výkladům o této kritice, jež ostatně není nijak vražedná, jak vidět, a proti jejímu stanovisku, pokud je čistě literární a estetické, nikdy bych nic nenamítal. Ale nejkomičtějším typem české kritiky jest puritánský a jezovitský moralista. V tom ohledu vládnou u nás ještě názory, jež by nadchly sv. Synod i Kalvína, Loyolu i P. Štulce. Moralisté — a jsou mezi nimi též simulanti pokrokovosti —dali na index mé romány nemravné, frivolní a světácké. S udivením pozoruji urputnost těchto grotesкních škarohlídců, odsuzujících spisovatele, líčící život bez přetvářky a bez závojů lží, pronásledujících vše, co je lehké, jasné, graciesní. Román, který vypráví o životě upřímně a věrně, i když odkrývá pohledy nejchoulostivější, obnažuje choroby společnosti a slabosti člověka, jeho vášně a erotické nervosy, nemůže být nemravným. Daleko větší nemravností v literatuře je nuda a neohrabanost, nedostatek talentu a vkusu. Někteří autoři, od Fieldinga, Balzaca, Flauberta až k Strindbergovi, Mirbeauovi a Anatole

Franceovi, bezohledně a pravdivě vylíčili v boji života a lásky scény a osoby, jaké ovšem bychom nenašli nikdy v románech paní Bronteové anebo Dra Laichtera. U nás namnoze tato ponurá, zamlčující a světla se štítící literatura jest u velké vážnosti, tak jako nuda a těžkopádnost jsou více uctívány nežli vtip a ironie. Literatura, plazící se u země, ta prósa tuhá, solidní, nepromokavá, neschopná vyjádřiti nějakou subtilnost psychologickou ani půvabnost stylistickou, jsoucí hrubým obalem myšlenek chudých a ctihodných, nepohoršlivých — to jest, co imponuje naší kritice. Proto nemohl jsem se divit, když zamračený školomet s kantorským lineálem obořil se na mou práci, nebo když jakýsi obskurní šmok v »Lidových Novinách« odporučoval povídky našeho nejtriviálnějšího kalendářového spisovatele proti »Valentinovým ženám«, jež kazí českou cudnou společnost.

Jaké zběsilosti je schopna tato inkvisitorská zášť mravokárců, dokazuje případ jistého gentlemana, jejž nebudu zatím jmenovat. Tento muž provozuje kramaření s pokrokovými směry. Z počátku se zabýval nakladatelstvím a vydavatelstvím, a se všemi praktikami plantážnického vydřiducha využitkoval mladé literáty. Když zkrachoval ve své přílišné podnikavosti, potloukal se po redakcích, hledaje podřízenou práci, hodící se k jeho inteligenci a schopnosti. Poněvadž za nejpodřízenější práci patrně pokládají v žurnálech literární kritiku, bylo mu

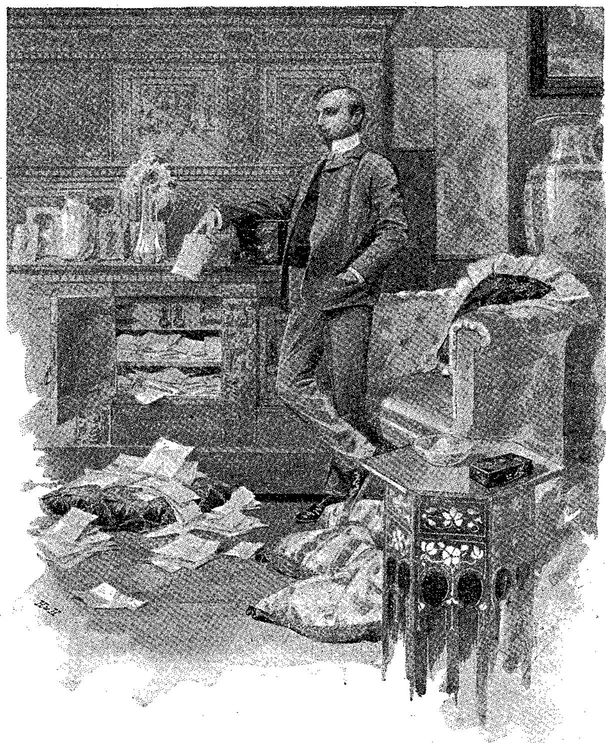
svěřeno referování o novinkách knižních. Novopečený kritik napsal tak surový útok na »Valentinovy ženy«, jež proklel jako pohromu pro české mravy, že redaktor se zalekl tohoto výbuchu soptění a rukopis zahodil. Kritik se stal jakýmsi činitelem v jistém pražském týdenníku pro klepy a skandály a zjednal si nějakého mladíka, který ve smyslu morálky a estetiky svého chefa ukrutně popravil můj román »Vlnobití«.

Zaznamenávám tyto věci pouze jako dokumenty našeho literárního života. Nezbývá mi, nežli pokrčit rameny a jít dál svou cestou.

Ale používám této příležitosti, abych znovu vyznal, že nejhlavnější a nejsvětější povinností českého spisovatele je potírati, zesměšňovati, odzbrojovati klerikální pokrytectví, filistrovské mravokárství. Tato morálka chce si podrobit umění, jako kdysi církev podřídila si filosofii. Philosophia ancilla theologiae. A byl to jeden z nejurozenějších spisovatelů naší doby, který pravil: »Podříditi filosofii morálce znamenalo by smrt myšlenky, úpadek každé intelektuelní spekulace, věčné umlčení ducha.«

V Praze, 18. října 1909.

Václav Hladík.

I.

Na stole, po divanu i podlaze bylo plno papírů, roztrhaných dopisů, zmuchlaných obálek. Zásuvky psacího stolku a vykládaného, staromodního etažéru zotvírány.

Několik fotografií bylo pohozeno mezi dopisy. V lakované, čínské schránce pestřily se vybledlé stužky, uschlé kytičky, ano i nedokouřená cigaretta ležela již dávno na povrchu, rovněž i staré jízdní řády železniční.

Relikvie...

»S bohem, mládí!« zamručel Valentin s posměchem i zádumčivostí.

Rozhlédl se po pokoji. Zrůžovělé paprsky zapadajícího slunce, jež před chvílí oživily květiny v oknech i předměty na jedné straně pokoje, zbledly, zmizely a soumračné stíny objevovaly se ve velkém zrcadle.

Vybraný a prostý komfort činil pokoj útulným. Nebylo tu přepychu, ale mnoho koketnosti. Koberce pokrývaly podlahu měkce a bohatě. Křehký, titěrný nábytek moderního stylu tvořil u okna něžné zákoutí plné bibelotů a drobností, jehož vážnějším kontrastem na druhé straně byla empirová etažéra, široký divan, nízká, kožená lenoška a pianino. Mnoho polštářů hedvábím potažených, vyšívaných, křiklavých, pestrých a hebkých povalovalo se všude, po divanu, křesle, židlích i na podlaze. Všelijaké látky vyšívané krajkové, exotické i slovácké plachetky splývaly všude, kde se daly navěsiti. A za vysokým paravanem žaponským bylo skryto nízké, široké lůžko s pokryvkou a polštáři rudými, tmavými krajkami vroubenými. V koutě rozvírala mocná palma své listy, jako otroci držící vějíře nad lůžkem sultánovy favoritky.

Valentinův pohled utkvěl ve fotografiích nejrůznějšího formátu, stojících na římsách pohovky, na stolku, visících na stěně i na pastelovém portretu nad lůžkem. Ze všech rámců vyhlížely velké, smělé oči z něžného obličeje plavovlasé dívky, vyobrazené v různých kostýmech divadelních.

»S bohem... Jiřino!« zašeptal, ale bez posměchu.

Zaklepání.

Vešla obstarožná žena. Domovnice. Na její tváři kypré neuhaslo ještě vzplanutí radosti, s jakou velmi bouřlivě uvítala příchod Valentinův po tak dlouhé době.

Prosila za odpuštění, že obtěžuje, ale nemohla se dočkati rozkazů pánových. Panečku, je to již přes rok, co byt zavřen! Měla tu melu s uklízením, když včera dostala telegram.

»Na kolik hodin mám objednat večeři? Od Prause nebo od Gráfa? Až po divadle? Mám dát něco do ledu?« hovořila překotně a bez oddechu.

Poslouchal ji zamračeně. Mačkal zlobně nějaký papír.

Cosi mu stahovalo obočí a lehce poškubávalo tváří. Okamžik dávných dojmů vdechl mu do skrání žhavě a vonně vzpomínku rozkoše a štěstí.

»Mám snad též zatopit?«

»Ne, nic... nepotřebuji... ale ano, zatopte, hodně zatopte!«

Vyvalila na něj oči. Hned jak přijel, vyskočil z fiakru a hnal se do domu, zdál se jí jako vyměněný. Co se s ním děje?

Její udivený pohled vyjádřil bezměrnou zvědavost této otázky.

Usmál se trochu zlomyslně.

»Milá paní...« nikdy si nemohl vzpomenout na její jméno, v tom se nezměnil, »dnes jsem tu naposled. Dám výpověď. Vystěhujeme ty krámy,« a ukázal kolem sebe.

Vykřikla úžasem. Jméno nějakého svatého a řízné zaklení v harmonickém souladu splynulo s jejích tučných rtů.

»Snad se nebude milostpán ženit?«

Teď zase on, jako by do něho hrom udeřil.

»Co pak vy víte?«

»Nic... co bych mohla vědět. Tak mne to napadlo.«

Čertova ženská! Jeho úžas mohl lichotit jejímu důvtipu. Zasmál se krátce.

»Uhodla jste, matko!«

»Ježíš Marja,« přicházela do extase dobrá žena... »tedy se slečna dočkala toho štěstí...«

Valentin odhodil zmuchlaný papír a prudce se obrátil.

»Prosím vás, zatopte,« velel úsečně a podrážděně.

Dobrá žena pochopila, že její druhá rána netrefila do černého, ale byla spokojena, že se dověděla tolik. Bude se ženit a s Jiřinou je konec. Proto přes rok bůh ví kde se toulal. A rychle, rozjařeně odkvapila.

Bylo mu velmi smutně, neboť vzpomínal na velmi krásné chvíle.

Vrátil se do těchto míst, aby se s nimi navždy rozloučil, teď před svatbou. Zde prožil tři nejšťastnější léta.

Na pianinu ležela ještě uschlá kytička růží, zachovaná šetrností moudré domovnice. Pod psací podložkou na stole našel načmárané číslice jakéhosi projektu, črtaného ve chvíli netrpělivého očekávání. Uschlá kytička vyvolala mu určitou představu podlouhlé ruky v bílé rukavičce, odkládající růže a sáhající ke klobouku, shrnující závoj se zlatých vlasů. Počmáraný papír připomněl mu mnohé plány a boje.

Zamyšleně pohlížel před sebe, do okna, za jehož květináči kývaly podzimním větrem kymácené větve stromořadí tiché, předměstské ulice.

Vzpomínal na nedělní odpoledne, která byla tak rozkošná v ospalé nudě letní siesty. V přízemí ozýval se horoucně trilkující kanár v kleci vyvěšené z truhlářské dílny, svátečně ztichlé. Odkudsi z dálky ze dvora zazníval zpěv děvčat a odjinud se táhly dlouhé, skřípavé, neumělé tóny houslí, a piano též klinkalo z otevřených oken. Bylo to vše tak mdle radostné a hloupoučké, všední, ale jejich pokoj, plný květin a jemných svěžích vůní, skrýval v sobě nejvyšší opojení, zapomenouti všeho malého, nízkého, všedního a špinavého v závrati dvou milujících vznícených bytostí...

Vzduch ještě zachvíval se její krásou, vše mu připomínalo ji, její pohyby, záři jejích očí, obrysy jejího těla.

Nevšiml si ani, že domovnice již rozdělala oheň a odešla opatrně, změřivši jej pohledem stejně udiveným, nechápajícím a soucitným.

Setmělo se úplně.

Vyrušil se prudce ze svého trudného vzpomínání. Rozsvítil lampu vysokou, bronzovou, stojící u divanu, i lampu na psacím stole a svíčky u pianina.

Růžové světlo unyle zářilo s vysoké lampy a splývalo s intimním jasem lampy na stole i s plápolem svíček.

Vše bylo připraveno.

Teď jen zahrčet měl vůz před domem... chvilka... hbité kroky, šelest sukní... a již pomalu se rozevírají dvéře, skok, zvolání, horký, vášnivý polibek!

Tak přicházela unavena a veselá i hladová po představení, s líčidlem často jen halabala setřeným, zanechávajícím umělé zruměnění v chřípí nosu, na rtech, tušový nádech pod očima. Někdy si v nedočkavém spěchu nechala kostym a z dlouhého pláště vyskočila zářivá, lesklá, skvělá jako motýl z kukly.

Zachvěl se těmi vzpomínkami. Vyskočil a několikráte přešel po pokoji. Eh co! Dobrodružství, krásné zajisté, ale přece jen episoda v životě.

Byla to láska?

Zarazil se — — —

Hm...

Byla to vůbec láska??

Nedovedl odpověděti. Ona byla tak rozkošně, oddaně, kapriciosně zamilována, on byl tak vášnivě a něžně zamilován... On byl roztomilý a ona byla roztomilá...

Několik let rozmarného, dobrodružného, činného mládí volalo na něj z těch vzpomínek a relikvií.

Nebylo mu při tom nijak plačtivě. Jen poněkud smutně. Trochu trpčeji pouze pociťoval svou tesknou nespokojenost, která byla poněkud nudou a poněkud nenasyceností a stále jej provázela, hořce mu kalila dna dopíjených číší rozkoše a činila jej blaseovaným vůči úspěchu, ale též tvrdým proti zklamání v životě.

Ale tentýž pocit nudy, prázdnoty a nenasycené touhy dráždil jeho energii, vháněl jej do frenesie života hybného, odvážného.

Za těch několik let, když muž dozrává a utváří se povahou, mezi dvacátým pátým a třicátým rokem, Valentin mnoho žil, bouřil, pracoval, měnil své okolí, své podniky, zaměstnání i ženy.

Co se vystřídalo krásného a hrozného v jeho životě! Léta práce a hýření v cizině, finanční katastrofa jeho rodiny, obchodní spekulace, politická činnost a konečně zakotvení v určitém povolání, průmyslové podniky, cesta k bohatství a moci.

Oheň praskající v kamnech připomněl mu, proč přišel.

Sáhl do kupy rozházených dopisů na stole. Na jednu stranu narovnal dopisy Jiřininy, jichž bylo nejvíce.

Na druhé byly dopisy různých žen, jež vyňal ze zvláštní zásuvky etažéry.

U některých se ani nepamatoval, od koho jsou. Byly to malé lístky efemerních styků, mimořádných dostaveníček. Písmo některých bylo hrubé a nedbalé, obsah naivní.

Usmál se, když uzřel nesouvislé, dětské písmo a hrozný pravopis štíhlé a skulpturální Loly z první quadrilly baletní, která byla roztomile hloupou a měla pohyby hedvábné kočky.

Probíral se netečně těmi lístky a dopisy, jež shromažďoval neúčelně a schovával ve svém neoficielním bytě. Připomínaly mu mnoho půvabného i všedního, momenty, které však nezanechaly hlubších dojmů.

Několik dopisů bylo svázáno stužkou. Ležely již dávno v zásuvce.

Ella! Jako sladký vzdech táhlo to jméno jeho vzpomínáním.

Ella...

Ach, to bylo před mnoha lety. Aspoň jemu se to zdálo mnoho let. A daleko. V severním městě u moře. Mezi čmoudem továren a parníků, rachotem kramářských ulic, dok s obrovskými jeřáby, zažil chvíle něžné, poetické, nezapomenutelné.

Byl zaměstnán v pisárně velkého závodu. Přišel do chladného světa drsných, nepřístupných, pracovitých lidí se všemi naivními a citovými předsudky sousedského života pražského. Byl docela neznámý a nemilovaný mezi těmi lidmi, kteří stále počítali, stále pospíchali, stále mlčeli neb prudce a chvatně křičeli do telefonu, a kteří mu připadali jako lační vlci. Poznal tuhou školu. Byl takovým citlivým českým jehnětem mezi těmi severními vlky.

A tehdy poznal Ellu, jemnou intelligentní Ellu, která žila jako on ustrašená a zhnusena v tom městě obchodním a přístavním, které jí bylo nesmírně cizí, jež nenáviděla více nežli on.

Ella byla Francouzkou ve velkém dámském krejčovském obchodě. Taková Francouzka na zimní období přijede do modního závodu v severních městech a obléká bohaté ženy kupců, loďařů, tesařů a bankéřů. Přináší poselství francouzského chicu, které jest posvátné těm lidem u moře, kde je život mravný a vážný v malých, čistotných domech, ale kde je skryto mnoho nádhery.

Ella pracovala pro největší obchod a sama byla zosobněním pařížského vkusu a gracie, jejíž byla 400 franky měsíčně placenou interpretkou. Oba mladí cizinci se poznali náhodou a hned zapálilo na obou stranách. Ona se tak nápadně lišila od svého okolí, a on jí připomínal mladé muže její vlasti, byl příjemný a dvorný. Zamilovali se a byli šťastni. Jejich láska pobuřovala a skandalisovala celé město. Ale jim byl svět lhostejný, toulali se na břehu moře a vyprávěli si něžné a veselé věci, svěřo-

vali si své touhy a plány. Ona vzhlížela k mladíkovi jiskrných očí, směle hovořícímu, s obdivem a oddaností. Valentin miloval Ellu pro její roztomilost a jemnost, a hezká Pařížanka měla velký vliv na něj. Vychovala jej, neboť měla již své zkušenosti a znala lépe muže, nežli on ženy, což dobře chápal, ano i oceňoval, neboť nebyl žárlivým.

Podlouhlé, tenké, pečlivé písmo jejích dopisů připomínalo mu její lahodnou, světlou povahu, její smavé a zbožňující milování.

Mimovolně pročetl několik dopisů.

»Je t'embrasse comme je t'aime, mon cher Valo, de toutes mes forces . . .«

A cítil chvějící se vlnění jejího hebce přituleného těla.

»Au revoir demain, mon chéri, mon loup, je te donne un gros baiser sur ta joue droite, tu sais celle que j'aime tant . . .«

A cítil dlouhé, sladké přissátí jejích vlhkých rtů. —

Svěřovala mu všechny své starosti, své stesky po Paříži. Když pak opustila nevlídné město cizí, psala mu:

»Ce que je trouve Paris vide! Je m'ennuie.«

Nudila se v Paříži, toužila po jejich skandalisující idylle v puritánském městě, vzpomínala na velké klády u loděnic, kde sedávali, pohlíželi na moře, v němž cítili nekonečnost své touhy, pohlíželi si do očí, v nichž viděli nekonečnost své lásky, hovořili dlouhé hodiny, smáli se, líbali se, těšili se ve své nostalgii . . .

Valentinovi se zdálo, že to byla jedna z žen, která jej nejvíce milovala.

Kde asi je?

Hodil dopisy do kamen. Po Elle neostalo dále památky v jeho životě.

A rychle shrábl ostatní dopisy různobarevné, koketních i křiklavých forem a házel je do kamen.

Zbývala ještě hromada dopisů Jiřininých. Chvíli váhal. Probíral se jimi. Celá ta duše bohatá, rozmarná, vášnivá a melancholická podávala se prostě, nenuceně, upřímně v listech lásky. Bál se je zničit. Byly mu tak drahé. A bál se je znovu číst. Bylo v nich příliš mnoho, co mu působilo trpkost. Nedovedl si opravdu ve svém rozjímání, ve své analyse — lehká, drásavá analysa provázela všechno jeho počínání, lomila a tříštila sálající, žhoucí paprsky jeho vášně — uvědomiti, jak velká, hluboká a opravdová byla jeho láska k Jiřině, ba nepochyboval vůbec o ryzosti a pravdě svého pocitu k ní. Ale jisto bylo, že velmi mnoho místa zaujala v jeho životě.

Po dlouhé době teď ji opět uzřel na jevišti. Zpívala »Mam'zell Nitouche«. Zachvěl se, když uzřel její oči, zveličené a zjasněné líčidlem a jevištěm, upřené na něj, a přece věděl, že jej neviděla, byla krátkozraká a v šeru hlediště nerozeznala nikoho. Proto též nikdy nekoketovala s jeviště. Její hlas zněl mu méně měkce nežli dříve, ale její pohyby, její obnažená oblá ramena s malou jizvou na pravém lokti, její

houpavý, vnadný pohyb kyčlí zachovaly si stále půvab mládí . . .

Pohlížel na ni kukátkem dlouze, déle nežli bylo opatrno, neboť vedle něho v loži seděla ta, kterou za nedlouho měl vésti k oltáři, a shledal, že je pozorován kýmsi z divadelní lože a s balkonu tlustou paní Malinovou, které nikdy nic neušlo . . .

Toho večera bylo v divadle velké vzrušení. Valentin Kaplíř po několika měsících se objevil opět v divadle po boku útlé, jemné dámy a své matky, jejíž bystré oči postřehovaly s pohrdlivostí velké dámy, povznesené nad malichernosti, to zvíření zvědavosti.

Valentin postavil pražskou společnost náhle před hotové faktum svého zasnoubení s paní Ludmilou Hessovou. A poněvadž jeho život nebyl vyložen tak otevřeně, jak to bývá u figurek pohybujících se denně pod podloubím maloměstského náměstí, nebo na pražské monotonní promenádě, naopak, bylo v něm vždy mnoho vzdáleného dosahu slídivých zraků klepařů, mnoho záhadného a náhlého, učinila tato nepatrná událost velkou sensaci.

A bylo usouzeno v kuloarech a ve foyeru o přestávce, že Valentin je prohnaný obchodník a že se stanoviska většiny nedalo se nic namítati proti jeho sňatku s bohatou, mladou vdovou. Celkem bylo schvalováno, že se rozešel s Jiřinou, kterou nenáviděly dámy z počestné společnosti a ovšem ji hrozně pomlouvaly, ale všechny též napodobovaly její toalety a účesy.

Švihácký redaktor JUC. Havlena, arbiter elegančiae z Ferdinandovy třídy, hrozně se zavděčil paní Malinové a jejím dvěma dcerám intimními podrobnostmi o zasnoubení Kaplířově, jež mu dále poskytlo též záminku, aby vnikl do lože velkoobchodníka Hradila. Vypravoval všude svým roztomilým způsobem, v němž bylo obyčejně mnoho pikantní dvojsmyslnosti, o svém příteli Valentinovi, s nímž posledně se sešel loni v zimě na honbě u svého přítele barona Herbersteina, že vlastně s tou paní Hessovou je to stará historie. Již před dvěma lety, kdy ještě žil v nejlepším přátelství se slečnou Jiřinou, ještě za života Hessova, bylo cosi mezi nastávajícími novomanžely. Ostatně Kaplíř a Hess byli v obchodním spojení, není divu, že se z obchodního přítele vyvinul domácí přítel. Slečna Jiřina ovšem zuřila, hrozila Valentinovi revolverem a paní Hessové vitriolem. Valentin se svým uhlazeným cynismem — podotkl redaktor rovněž uhlazeně — urovnal všechny obtíže. Vyšel ze všeho korrektně, jako vyvázl již dvakrát z bankrotu.

»A Jiřina, ubohá opuštěná?«

»Není ani tak ubohá, ani tak opuštěná, jak si myslíte. Zdenko . . . víte, můj přítel . . . Zdenko z Královic, vidíte jej tamhle v přízemní loži, náhodou zrovna pod loží Valentinovou . . . ten je jejím nejnovějším ctitelem.«

»To bych ráda věděla, co muži na těch ženských od divadla mají, že se za nimi jen fantí,«

rozhorlila se paní Hradilová, matka dvou dcer na vdávání.

»Také bych to rád věděl, milostpaní,« s nevinnou tváří řekl redaktor.

»I mlčte, nejste o nic lepší . . .«

— — — — — — — — — — —

Mezitím Valentin hovořil se svou nastávající ženou ničeho si nevšímaje a jako vždy lhostejný k svému okolí.

Ale Jiřina, vyvolána několikráte na konci druhého jednání, rozkošná v obleku výstředním a skvoucím, utkvěla mu před očima zářivě jako šlehavá, ohnivá mžitka po pohledu do slunce.

Okamžik zapomněl na všechno a chtěl povstat, běžeti na jeviště a zaklepati na dvéře její garderoby. Pootevřenými dveřmi viděl jas a nelad malé jizby, obraz vzrušené, hrou oživené krásy. Nesměl nikdy dále. S přehozeným peignoirem na ramenou přikročila k portieře u dveří.

»Jak jsem se vám líbila? Přivoňte k svým růžím.«

Ale toho večera růží neměla. Kytička žlutých růží ležela na obrubě před paní Hessovou. Na živůtku Jiřinině, tam, kde připínala někdy žlutou růži, viděl fialky. Zdálo se mu, že jí růže lépe slušely . . .

— — — — — — — — — — —

Teď probíral se zadumaně a trudně dopisy připomínajícími všechny krásy a trpkosti, radosti a spory jeho lásky k Jiřině. Byly tu první

listy zdvořilé a úsečné, jimiž děkovala za jeho první květiny . . . Pak dopisy dlouhé a chvatné, vyjadřující všechnu rozmilou něhyplnost jejího vzplanutí milostného i její zpovědi a žaly divadelní, nářky nad neúspěchy, nepřátelstvím a intrikami zákulisními, a hněvivé protesty proti drsnosti kapelníků, režisérů, kritiků. Prostě psala vše, co cítila, podávala se mu pravdivá, nenucená, bez líčidla a koketnosti a její milování volalo zpěvně a vroucně ze všech řádek . . .

»Můj Valentine, můj zlatý divochu, myslím jen na tebe, všude mne sleduješ. Když stojím na jevišti, zdá se mi, že zpívám jen pro tebe a tobě, jen tvou přítomnost cítím v tom nejasném setmění hlediště, na tebe myslím, když se oblékám, s tebou hovoří duše má na všech mých cestách, procházkách, tvé jméno mne přepadá uprostřed nějaké knihy neb při studování role, tys mou modlitbou, neboť tebe volám, když usínám a tebe pozdravuji, když se probouzím . . .«

Zachvěl se. Skráně mu zahořely a levou tvář mu zkřivilo nervosní škubnutí.

Usedl do lenošky a dlouho zíral smutně před sebe.

Bylo mu trapně a těžce vzpomínati na nejkrásnější doby života, na ženu sladce milující a horoucně zbožňovanou.

Konečně se odhodlal k rozhodnému skutku. Tak přetínal vždy zamotané situace v životě.

Povstal a prudce shrábl kupu dopisů a vrhl je do kamen.

Pak zazvonil na domovnici. Zapálil si doutník, snad aby vyhlížel méně dojatě.

»Urovnejte to zde trochu!«

»Kdy budeme stěhovat?«

Valentin se krátce zamyslil. Ve světle lamp koupala se měkká útulnost pokoje.

Pravil pak:

»Zatím byt uzavřete. Řeknu vám ještě. S bohem!«

»Tedy nebudeme stěhovat?«

Valentin odpověděl ze tmy předsíně, po přestávce:

»Nevím . . .«

II.

Sňatek Valentinův stal se velkou událostí.

Valentin často zaměstnával pražskou společnost, z níž vyšel, ale které byl vzdálen. Zajímal ji a dráždil. Byl posuzován celkem velmi nepříznivě. Někteří pokládali jej za nadutého domýšlivce, poněvadž se netlačil s nimi u téhož koryta a neválel na společném hnojišti. Někteří v něm viděli ztřeštěnce ctižádostivého, jiní bezohledného sobce a všichni zhýralého světáka.

Jeho skromná elegance, jeho jemné a rázné vystupování, jeho živá, veselá, posměšná konversace líbila se ženám, ale on dával s jakousi schválnou ostentativností každé cítit, že se k nim blíží jen se záletnickými úmysly.

Ale celkem málo se okazoval. Kromě dvou, tří domácností nenavštěvoval nikoho. Nudila jej mělká bezbarevnost pražského měšťáckého života a triviálnost jeho zábav i požitků.

Věnoval se cele jen svým zaměstnáním a po několik let žil osamocen s Jiřinou.

Od té doby, co se vzdal poslaneckého mandátu, přetrhal poslední svazky s veřejným životem. Písárna, továrna, skladiště absorbovaly všechen jeho čas, kromě toho navštěvoval jen schůze obchodních společností, bank, ústavů, kde byl členem výboru neb ředitelství a stýkal se s agenty, sensály, obchodníky.

Mnoho cestoval a honba byla velkou jeho vášní, ale jen proto, poněvadž hledal pohyb a samotu v přírodě. Ve chvílích, kdy sám toulal se po lesích a polích s puškou na rameně, žil nejintensivněji svým plánům a podnikům. Často vrátil se s několika popsanými listy zápisníku, ale s prázdnou torbou.

Valentin Kaplíř prožil mládí jako syn zámožné, patricijské rodiny pražské. Studoval špatně. Čekala jej obvyklá budoucnost synka z dobré rodiny. Protekční zaopatření v nějakém pohodlném úřadě nebo vojenská kariéra a pak bohatý sňatek s jednou z těch slečinek, s nimiž se učil jako hoch tančit. Obchod po otci měl převzít starší bratr, tichý, neduživý hoch. Ale bratr zemřel, když bylo Valentinovi osmnáct let.

Matka zavolala si Valentina několik dnů po pohřebu do svého pokoje, kde bylo stále několik rozečtených knih na stolcích a kam se často stěhovaly papíry a dopisy z kanceláře, když otec na ně zapomněl ve vinárně nebo při kartách. Otec byl chytrý, pracovitý muž, ale velmi lehkomyslný a rozmařilý.

»Hochu, nechceš-li jednou být písařem u magistrátu, musíš začít něco dělat. Dosud jsi se vyznamenal jen v lawn-tennisu. Musíš teď se starat o obchod.«

Valentin měl svou matku v lásce a úctě. Cítil převahu její moudrosti a zkušenosti a tušil utrpení, skryté v jejím životě. Podléhal jejímu vlivu. Též tehdy neodvážil se odporovati. Uznal, že po smrti bratrově mu nic jiného nezbývá.

Po několika letech studií a praxe v cizině vrátil se do Prahy velice změněný a velice udivený tím plochým a jednotvárným životem, tak úplně odlišným od mocného proudění energie a činnosti v jiných velkých městech. A více se nevrátil mezi mládež, s kterou vyrostl, s kterou lelkoval, hýřil a pěstoval sport.

Horké bouření krve před třicátým rokem svým probíjel v malém kroužku nejpověstnějších ničemů, bohémů, umělců, důstojníků, karbaníků, ale i tento život, který mu však nikdy nesměl překážeti, ani jej oslabovati, jej brzo omrzel.

Měl chvíle zdivočení požitkářského nebo vysílené otupělé mdloby, kdy se cítil ubohým a špatným, kdy život mu byl hnusným. Ale v takových těžkých rozvratech a tápání utvářející se povahy připomínal si vždy prázdnotu lehkomyslného života otcova a pohrdlivě soucitný pohled smutných, důmyslných očí své matky. Zdálo se mu nejhorším trestem, kdyby měl být jednou odsouzen tímto pohledem osa-

mělé ženy, která se tak naprosto lišila ode všech ostatních a kterou miloval a které se poněkud bál. Nikdy nevzdychala, ale přece stále trpěla. Nekárala jej, byla velmi shovívavá, světa znalá, ale uvědomovalo mu často své opovržení k slabosti a všednosti.

Tento jemný a důrazný vliv matčin zachránil jej před životem nehodným a sprostým, vznítil v něm rušnost a hybnost energie střízlivé a odvážné, jejíž velké naučení podaly mu zvířené a neklidné ulice cizích měst.

Pracoval neúnavně. Řídil sám obchod. Starý Kaplíř pil mnoho a měl záchvaty melancholie. Bývaly u něho často takové náhlé přechody z neomalené veselosti do hypochondrické trudnomyslnosti. A jednoho dne našli starého Kaplíře v koupelně s podřezanými žilami . . .

Po smrti otcově zachránil společně s matkou obchod před úpadkem. Byl to krutý zápas. Padal únavou a duše jeho tvrdla. Vzpomínal na vlky severních měst. Byl konec s lelkovnými, pohodlnými, roztržitými dny po pitkách a veselých večerech, a všechna jeho mysl soustředila se.

Jak se to stalo, že velká firma Kaplířova byla zachráněna, ač bylo všude známo, že po smrti »starého« to musí prasknout? Nikdo nechtěl věřit, že je to zásluha šviháka Valentina.

Bylo v tom i trochu štěstí. Mladý Valentin, jenž horlivě již zabíhal do politického světa, měl velmi důvěrné styky s poslanci a žurnalisty, sám psal články o věcech obchodních a

národohospodářských, nějak větřil, že se chystá železářský kartel. Jednoho dne byli velice překvapeni čtyři tlustí, plešatí páni, hrající po obědě ruskou partii na kulečníku »u Štěpána«, když se dověděli, že Valentin Kaplíř koupil továrnu v R.

»Zač« tázal se užaslý ředitel banky Hospodářské a zůstal ležet na kulečníku, kde se znova pachtil s koulí těžko dosažitelnou jeho krátkému tělu.

»A proč?« divil se neméně velkoobchodník Hradil.

Záhadné bylo, odkud Kaplíř sehnal peníze, ale ještě záhadnější bylo, proč koupil továrnu valně zanedbanou. Ale za půl leta továrna se výhodně změnila, rozšířila, jako by mladý Kaplíř včaroval jejím strojům novou, neznámou hnací sílu. Nežli dospěl rok, byl kartel železářský skutkem a továrna v R. byla do něho převzata.

Obchod byl znamenitý. Valentin imponoval i čtyřem tlustým pánům plešatým v kavárně »u Štěpána«. Měl značný kapitál, zachránil obchod a pustil se do nových podniků.

Ještě jednou příliš odvážná spekulace strhla jej a bezmála by byl přišel na mizinu, ale vzchopil se nenadále, jako když se s napětím posledních sil vymrští mladý svalovitý zápasník, sražený soupeřem, dotýkající se již jedním ramenem země.

Ale když vše opět šlo klidně a nebylo více třeba bojů, pocítil Valentin nudu a nespoko-

jenost. Bylo mu vlastně vždy smutno v hlubinách duše jako by zdědil stálé zachmuření své matky a náhlé záchvaty melancholie otcovy. Jen v prudkém, frenetickém, intensivním životě práce a požitků bylo mu volně a světle.

Dal se do veřejného života. Poprvé objevilo se, že přes všechnu prohnanost a bystrost má své naivní slabosti. Přinesl si představy o tomto životě z ciziny, a představy tyto byly velkými illusemi. Poznal, že politický život jeho domova je stejně únavný svou nehybností a titěrností, jako život společenský. Dvě léta vydržel v říšské radě a ve sněmu, značně zanedbávaje své závody. Jeho názory a myšlenky zdály se ministerským kandidátům příliš radikálními a radikálům příliš ministerskými. V otázkách finančních mělo jeho slovo svůj význam. Cítil se však v tom světě jako vyhostěný, a když poznal, že vlastně ztrácí marně čas a ohrožuje dalším zanedbáváním své záležitosti, uposlechl naléhání své matky a vzdal se mandátu a veškeré činnosti veřejné.

Bylo mu třicet šest let a již měl velmi různou a bohatou minulost.

Tehdy seznámil se s Jiřinou.

III.

Z kostela u sv. Jindřicha jela řada fiakrů a ekypáží.

Valentin chtěl míti svatbu bez okázalostí, ale musil se podrobiti přání své matky.

»Snad se nechceš oženit ráno v šest hodin potají?«

»Je mi protivna ta slavnostní ceremonie.«

»Vy dva,« paní Kaplířová obrátila se k synovi i jeho nevěstě, v jejíž úsměvu četla sou-

hlas, »nemáte přece nejmenší příčiny se skrývati.«

Valentin pokusil se odporovati. Bylo mu směšné a hloupé to vmíšení se okolí, cizího světa příbuzných do intimnosti života dvou lidí.

»A pak ta hloupá pražská móda, oblékati se do fraku již dopoledne. Kdo to kdy viděl!«

»Jestli nemáš vážnějších důvodů, tak je zbytečná další debata,« odvětila matka. Ale alespoň to prosadil, že se omezili jen na nejnutnější a sezvali jen nejbližší příbuzné a přátele.

V kostele i kolem kostela sešla se celá zevlující Praha. Zvědavost byla nesmírná, neboť Valentin, kromě dvou tří večerů v divadle, nikde neobjevil se se svou nevěstou. Pokládal za vrchol šosáckého nevkusu zasnoubené párky chodící zavěšené, k sobě něžně přitulené po ulicích, vystavující v určité hodiny promenády své štěstí a své milování.

U vchodu do kostela stála skupina dam. Paní Krulišová a paní Rudychová hovořily o Valentinovi.

Paní Krulišová jej odsuzovala.

»Egoista je, a je-li jen třetina pravdy, co se o něm povídá, stačí to, aby se mu vyhnula každá počestná žena. Teď, když je už starý — prosím vás, přes čtyřicet, a mému muži bylo dvaadvacet! — vzpomene si na ženění a to jistě ze spekulace. Ubohá paní Hessová, napálí se po druhé! Snad nemyslíte, že ji má rád, ten člověk, který má takovou hanebnou minulost.«

Paní Rudychová se ho zastávala se živým vzrušením v modrých očích.

»Paní Hessová může mluvit o štěstí, že dostane takového muže.«

»Zdá se, že jej přece jen lépe znáte, nežli já?« zlomyslně odvětila paní Krulišová.

»Snad,« a paní Rudychová se usmála s lehkou, dětinskou vzdorovitostí, která jí roztomile slušela.

V tom přirachotily kočáry. Valentin, podávající rámě své matce, vystupující z vozu, spatřil známé dámy a pozdravil je. Paní Rudychová ustoupila do pozadí, neboť cítila, že se zarděla a nechtěla být zpozorována paní Krulišovou.

— — — — — — — — — — —

Kočáry kvapně ujížděly ulicemi a Valentin seděl zamlklý vedle své ženy.

»Jsem šťastná, tak šťastná, jako jsem nebyla nikdy ve svém životě,« zašeptala Ludmila.

Valentin stiskl její rámě vroucně a dlouze políbil jí ruku.

»Jsem též šťasten, cítím totéž, co ty.«

Byl však velmi unaven obřadem v kostele a tím shlukem přátel a příbuzných kolem něho. Když vsedl se svou ženou do kočáru, oddechl si a přál si, aby ta jízda hodně dlouho trvala.

»Jaký cíl té prudké jízdy?« mimovolně jej napadlo. Mezi nimi, novomanžely, nebylo toho rozechvění touhy sladké a jásavé, zvířené váhavými otázkami i neklidem nových poznání a zjevení, jaká jiné provází na cestě od oltáře.

Všechny otázky jejich lásky byly zodpověděny a seděli tu vedle sebe, jako by je více spojilo moudré přátelství, nežli horoucí milování.

A přece cítil Valentin k své ženě tolik lásky, že sám se divil, jak jeho duši ovládla. Zdálo se mu, že ona je a zůstane jedinou ženou vyplňující nyní jeho život, a že v ní soustředila se všechna kouzla lásky, čistá a pevná tím moudrým přátelstvím.

Její hebká vnadnost činila ji neskonale milou. V jejích očích, vyjasněných a přímých, v jejím hlase i v jejích pohybech byla roztomilá jemnost. Její čelo zářilo inteligencí, její ruce byly neskonale ušlechtilé svou aristokratickou drobností. Dotek jejich byl mu tak příjemným jako políbení.

»Luďo, jak ti to sluší!« pravil nahýbaje se k ní, aby přehlušil hluk ulice.

Usmála se jen lehce, skoro ostýchavě, jak mívala ve zvyku, neboť jen ztlumeně a zdrželivě projevovala svá duševní hnutí. Šla životem diskretně a tiše a mnoho vytrpěla ve svém prvním manželství, jež ji naučilo tlumiti svůj vlastní život, tajiti své touhy, lháti trpce a bolestně . . .

Usmála se, cítila se šťastnou, ač ve slovech jejího muže znělo více dvornosti, nežli zbožňování. Byla celkem velmi klidná. Vzpomněla si na první svou jízdu podobnou, kdy jako mladé děvče, skoro dítě, seděla ve svatebním povoze vedle svého prvního muže.

Jaké touhy a jaké opojení zmámilo její cudnou dívčí duši, s jakou úzkostnou radostí vstupovala do neznámého života, který jí přinesl tolik zklamání.

Pohlédla do zrcadla upevněného v kočáře proti ní, a přesvědčila se, že dnes je krásnější, nežli před deseti lety. Toto poznání přičinilo nejvíce k jejímu štěstí.

A kočár úprkem se hnal v před. Lidé se stavili zvědavě, mnozí pozdravovali.

Valentin znovu se optal, kam cílí ta divoká jízda. Najde mír a štěstí konečně vyrovnaného života? A poznovu si přál, aby ta jízda trvala dlouho, dlouho . . .

Tramway a vozy nákladní, přejíždějíce ve křižovatce ulice, zadržely kvapný let řady kočárů. Na chodníku shlukli se zvědavci, nahlížející do povozů, které se zvolna opět rozjížděly.

Dáma, provázená oholeným pánem, chtějíc přejíti na druhou stranu, zastavila se na kraji chodníku.

Valentin, nahlédnuv z okna, co se děje, že vůz se zastavil, setkal se s pohledem dámy, která držela v ruce kožený obal na svinuté noty a zamyšleně, roztržitě poslouchala živě vypravujícího oholeného pána. V tom rozsvítily se její oči a její tvář se tvrdě zasmušila, jako by v ní kmitl se výsměch i vzdor.

Valentin uhnul hlavou zpět, jako udeřen tím pohledem. Zrudl. A pak opět rychle vychýlil hlavu a pohlédl na Jiřinu, která v tom již velmi líbezným úsměvem děkovala komusi na pozdrav do jednoho z fiakrů svatebního

průvodu. Viděl ten temný pohled dříve, teď to náhlé vzplanutí úsměvu umělkyně, viděl její bledou tvář, její velmi skromnou a velmi elegantní toaletu, zpozoroval, že měla kytičku fialek za pasem. Poznal, že neztratila duchapřítomnost, a že toto, snad nahodilé setkání se přijala s náležitou, jako pro jeviště nastudovanou pósou lhostejného, povýšeného úsměvu, tak ostře kontrastujícího s prvotním výrazem její tváře.

V tom okamžitém mihnutí se na ulici připadla mu tak neobyčejně a záhadně rozkošnou.

»Abych nezapomněla, psala jsem dnes ráno doktoru Horníkovi, myslím, že za týden zprostředkuje prodej mých obou domů,« pravila jeho žena, dotknuvši se ho ramenem. Dívala se před sebe, lehký úsměv neopouštěl její rty, byla zaujata svými myšlenkami, nevšímala si, co se děje kolem ní.

»Dnes? Dnes jsi psala ráno?«

»Ano, ráno, kdy jindy.«

»Ah, to je znamenité!« pravil s přízvukem obdivu.

»Chci mít všechno v pořádku. Tvůj plán, rozšířit továrnu a koupit sousední parní pilu, mne zcela zaujal . . .«

»Děkuji ti, ani nevíš, jak jsem ti vděčným za to.«

»Dobře, pohovoříme o tom až po hostině,« pravila Ludmila prostě.

Valentin opět nesl ke rtům její ruku a řekl:

»Tak se mi líbíš, neskonale líbíš . . .«

Obrátila k němu své jasné oči, jejichž pohled měkce splýval i ostře pronikal.

»Bude hudba že?«

»Nejlepší orchestr, jaký jsem mohl dostati.«

»Nezapomněl's, oč jsem tě žádala?«

»Ah, nechceš, aby se hrál Mendelssohnův svatební průvod, ty's si jej zapověděla i v kostele. Stane se, zajisté.«

»Děkuji, nemám ráda tu hudbu,« a po chvilce doložila zvolna, jako by smutně vzpomínala, »hráli ji tehdy . . . poprvé . . .«

IV.

Kočáry zastavily před hotelem. Nový sběh lidí a tlačenice u vchodu.

Po koberci středem uklánějících se sluhů a sklepníků šelestily vlečky dam. Ve dvoraně před jídelnou rozhlaholil se veselý hovor. Někteří poznovu opakovali své poklony kráse nevěstině. Dámy do připravených pokojů šly upraviti své účesy.

Valentinovi to vše bylo příliš hlučné, příliš domácí a sousedské. Musil tisknouti tolik rukou, bodře se mu podávajících, vyslechnouti tolik intimností a kamarádských sympatií od lidí, které ani pořádně neznal, a velice se při tom nudil.

Těšilo jej však oznámení ženino, že psala advokátovi a že tak rychle jedná.

Rozhlédl se po známých mu místnostech hotelu, zdali bylo vše připraveno dle jeho rozkazů. Jídelna byla plna květin, růže byly nakupeny ve velikých vásách i rozhozeny guir-

landovitě středem stolu. Starý vrchní sklepník se šedivými licousy v zažloutlé, svraštělé tváři, podával mu zprávu. Valentin poznal svědka svých bývalých večeří se slečnou Jiřinou.

»Co se na mne tak hloupě dívá?« myslil si netrpělivě a bylo mu stísněně při tom stálém potkávání minulosti své.

Měl pocit prázdnoty, nespokojenosti, který jej přepadal ve chvílích nejkrásnějších, kalil mu všechny požitky života.

»Přisedám k veliké hostině se zkaženým žaludkem,« řekl si často, »a přece stále mám znovu a znovu hlad.«

»Kamaráde, co se tak neženichovsky tváříš?«

Jeho strýc, cukerní agent Kalvoda, stále usměvavý starší pán s tenkými lstivými vráskami kolem tlustých rtů, oblý, bodrý, hlučný, vyrušil jej udeřením přes rameno.

Mocné, prošedivělé licousy na tlustých tvářích činily výraz tváře Kalvodovy ctihodně dobráckým.

Valentin lehce zamžoural levým okem a škubl levým koutkem rtů, jak se mu stávalo ve chvílích nervosní podrážděnosti.

»Zdá se mi, že jsem již trochu starý na tu roli,« odvětil, aby vůbec reagoval nějak na oslovení strýcovo.

»To bych ani neřek' přes to, že jsi rychle žil. Je ti něco přes čtyřicet, nejlepší věk, a co již máš za sebou!«

»I ty o tom leccos víš, pane strýčku,« od-

větil Kaplíř a usmál se s opětným zachvěním v levé tváři.

Ale Kalvoda se stejně dobrácky, měkce tvářil, až mu naskočila ještě hustší síť tenkých vrásek v tučné kůži, jako tehdy před lety, kdy vrásek nebylo tolik, a kdy Valentin v nejhorší chvíli svého života přišel prosit strýce o pomoc. Věděl, že provozoval s nebožtíkem otcem různé obchody, že s ním hrával v karty a že pomocí jeho stal se boháčem. A strýc velmi vlídně a bodře vysvětlil mladému muži bláhovost jeho počínání. Ani otci by již nepůjčil, natož jemu, nováčkovi bez zkušenosti a kreditu. Valentin v té slabé chvíli cosi zoufale prohodil o beznadějnosti svého postavení a o jediném možném prostředku dostati se z něho. »Snad se nechceš zastřelit, hochu? Jediné, co bych mohl učiniti pro tebe, by bylo, že bych ti půjčil revolver.« A se svým nevyrušitelným dobráckým humorem vyprovodil Valentina skřípajícího zuby.

Valentin v první chvíli jej proklínal, přísahal pomstu, ale život naučil jej shovívavosti ke všem špatnostem a netečnosti ke všem příkořím. Jakmile překonal krisi, octl se mu v cestě opět jeho úsměvný bonvivantský strýc, a provedli spolu dosti značný obchod na plodinové burse, který se tak vydařil, že se oba vzdali svého prvotního zámyslu jeden druhého notně napálit.

»Jsem rád, kamaráde, že jsi tu historii takto rozluštil,« hovořil Kalvoda načechrávaje

kartáčkem své licousy; »myslil jsem, že necháš paní Hessovou sedět jako ostatní a že ostaneš nenapravitelným hříšníkem. Jednal jsi dobře. Ale s tím bývalým životem se musíš rozloučit, bude to těžké, viď?«

»Nevím, co si všichni o mně myslíte. Mám špatnou pověst ne proto, že bych byl horší nežli druzí, ale poněvadž nejsem pokrytcem jako oni.«

»Snad máš pravdu. Ale tvůj svobodný, mládenecký život byl po čertech fešácký. Viděl jsem právě tvou bývalou... K pomilování rozkošná!« Oči Kalvodovy se jen svítily labužnictvím a tlumil hlas. »Tvoje žena je hezká, jemná, taková cukrová, ale ta druhá, ta je vtělená pikantnost a dráždivost. Žádný nejkrásnější anděl počestný nevyrovná se takovému ďáblovi z divadla, che, che, che!«

Valentin pohlédl na svého veselého strýce s netečným opovržením a aby je ještě více zdůraznil, místo odpovědi prohodil nedbale: »Co se povídá na burse o konkursu Schejbal & Co.?«

Ale Kalvoda nedal se rušiti.

»Kdo by dnes myslil na takové věci, v den tvé svatby! Dej mi pokoj, já chci se dnes bavit a připíjet na zdraví krásné paní Kaplířové!«

Poslední slova pronesl povýšeně a s úklonou k Ludmile blížící se k nim. Usmála se a nad hovorem a smíchem všech zazníval sympatický sonorní hlas vtipkujícího Kalvody.

Valentin požádal správce hotelu, aby hostina byla co nejrychleji servirována, aby káva a likéry byly připraveny v sousedním salonu a měl již připravený plán nepozorovaného útěku z rozveselené společnosti svatební. Ludmila radostně souhlasila, byla dojata jeho záměrem, v němž viděla něžnou pozornost manželovu.

Hudba hrála. Příbory chřestily. Sklenice zvonily. Lokajové hbitě obcházeli s mísami.

Ludmila byla zabrána do rozmluvy se svým sousedem, velkostatkářem rytířem Braunem z Hilderheimu, starým přítelem její rodiny. Byl velmi obmezený, ale rozuměl polím a lesnímu hospodářství a to zajímalo teď praktickou ženu Valentinovu.

Valentin nalil si sklenku ohnivě jiskřivého a lahodivého chambertinu a obíraje se zavařeným ovocem, pozoroval společnost. Pocit nudy stupňoval se u něho až v jakýsi odpor proti všem těm lidem, kteří tak láskyplně sdíleli slávu a ples jeho sňatku, obklopovali jej svými příbuzenskými a přátelskými roztomilostmi, jež strýc Kalvoda projevoval svým oblým a otevřeným humorem dobráka, paní šlechtična Braunová tichým vzdycháním a nervosním potřásáním svých napudrovaných kadeří velké dámy a paní Kratinová, žena ředitele banky, slzou diskretně zamáčknutou krajkovým šátečkem.

Od rána nebyl ve své pracovně, nečetl novin ani korrespondencí a bylo mu teskno z toho

marně utráceného času. Myšlenka, že je manželem, že svůj poměr k ženě upravil dle zákonů církve a společnosti, zdála se mu pojednou absurdní.

»Udělal jsem, co mi kázala povinnost,« myslil si, »a vždyť ji mám skutečně rád...« a s velkou pozorností loupal ovoce.

»Mám hezkou společnost kolem sebe,« pokračoval ve svém rozjímání rozhlédna se po dlouhé, jiskřivé i pestře stříbrem, sklem i květinami zářící tabuli, vroubené dekoletovanými robami, sršivými blesky drahokamů, náušnic, collierů i čelenek i fraky pánů se sněhobílými plastrony košil.

Teď teprve rozpoznával všechny ty, jimž tiskl ruce, jejichž blahopřání přijímal, jimž odpovídal na přátelské fráze.

Bylo mu náhle k smíchu.

Vzpomněl na trudné doby, kdy se probíjel. Nikdo z těch příbuzných, přátel a známých, kteří znamenali blahobyt a počestnost měšťácké Prahy, mu tehdy nepodal pomocné ruky. Neměli úcty k lehkomyslnému otci a neměli důvěry k synovi, provázenému špatnou pověstí dandyho. Ale jakmile se zachytil a vyšinul, stal se osobností v obchodním i politickém světě, vrátili se všichni s tou plazivou úctou lidskou před úspěchem a štěstím.

Teď jejich zraky byly medově sladké a jejich slova samá důvěrná, intimní vlídnost k Valentinovi stále roztržitému, pohrdavě nedbalému, ale vždy pečlivě zdvořilému, který ani o své svatbě nezdál se býti více dojatým a nadšeným nežli jak se slušelo.

Jak je všechny znal! A bylo mu velmi k smíchu...

Tolik ctnosti, bohabojnosti, důstojnosti a blahobytu sesedlo se kolem zářivé tabule.

Setkal se s úkradmým, nevinným pohledem paní Malinové, v jejíž podlouhlých očích a tmavých kadeřích bylo něco skrytě pošetilého. Byla tak roztomile naivní svojí nezkušeností, svými plachými otázkami, jimiž dovedla do nadšení udivovati své okolí, zejména svého muže, přihlouplého a ješitného. A byla ještě roztomilejší ve chvílích, které znal Valentin — neodvážil se mysliti, že jen on — kdy v nejvábnějším deshabilé v útulném pokoji v Hálkově třídě opakovala kuplety po slečně Jiřině.

A Valentin pozvedl číši s pohledem němého přípitku přítelkyni několika tajných chvil.

Vedle ní seděl bratranec Valentinův, mladý stavitel Kratochvíl, sportsman a zábavný společník, miláček všech dam, místní veličina a bývalý ctitel ženy Valentinovy. Posílal jí o Valentinovi hrozné anonymní dopisy. Valentin nenamáhal se dlouho, aby přišel na stopu, ale věc zdála se mu tak nízká a ubohá, ostatně byl zvyklý na anonymní kampaň svých nepřátel, že neuznal za potřebné nějak zakročiti proti lvu pražských salonů.

»Kalvoda, bodrý strýc Kalvoda,« pokračoval Valentin ve své ironické přehlídce, »je

prostě zloděj a lichvář. Podporuje vlastenecké a dobročinné podniky, je čestným členem mnoha spolků a ústavů, jeho věčný úsměv, srdečný vtip a jeho demokratický stisk pravice a jeho puritánské licousy prozrazují ušlechtilou povahu a čisté svědomí.«

Velkostatkáře Brauna znal Valentin ze své krátké činnosti politické. Jeho nedávno obnovený šlechtický erb zdál se mu podezřelým. Méně falešnými byly jeho morální, konservativní a klerikální zásady, které však nepřekážely jeho vídeňským orgiím s děvčaty z chantanů a z baletů. Vyprávěly se o něm různé historie, ale svou omezeností a lakotou, vzbuzující dojem počestnosti a pořádku, odzbrojil každého.

Valentin postřehl těkavý a zvířený pohled bankovního ředitele Kratiny, šedobradého, hubeného, zdvořilého pána, jenž nemluvil skoro nikdy nahlas a nikomu se nepodíval přímo do očí. Jeho rty a ruce se lehce chvěly, a jeho zrak těkavě i plaše bloudící vracel se k obnaženým oblým rukám proti němu sedící dcerušky rytíře Brauna.

»Tajný hříšník a předseda spolku pro ochranu opuštěných dívek,« pokračoval Valentin ve své úvaze, »to znamená totéž jako lidumilnost Kalvodova, gentlemanství Kratochvílovo a mravnost Braunova. A tahle společnost mne pronásledovala, trápila pro můj poměr s . . .«

Opět musel odpuzovat jisté vracející se vzpomínky.

»Odbytá kapitola, dohraná scéna, vyrovnaný účet,« namlouval si, »je vyžito vše . . . proč na to myslit . . .« Ale když kladl k ústům číši bordeauxského vína, cítil ostré zavanutí zvláštního parfumu, jako by se nahnul k hedvábným krajkám Jiřiny. Zamhouřil oči . . .

»Takových mužů je nám třeba! Vlastenecky uvědomělých, poctivých a podnikavých obchodníků! Český národ vede válku o svou existenci a k válce je třeba peněz, peněz, peněz — proto obchodníci, průmyslníci, tvůrci a podporovatelé blahobytu mají jíti v prvních řadách národa, čehož povznášejícím příkladem je náš Kaplíř!«

Valentina vyburcovaly načechrané fráze přípitku dra Mařana a přivedly zpět z roztoulaných vzpomínek.

Advokát, s vějířovitým krásným plnovousem, se šlechetným nadšením v zarudlé tváři, s efektním gestem zvedal pohár na zdraví novomanželů.

»Výborně! Bravo!« ozývalo se se všech stran, číše zvonily, hudba zajásala tuš.

A pan Kalvoda povstal též a se sousedskou, nelíčenou veselostí pronesl žertovný přípitek.

»Již je nejvyšší čas, abychom zmizeli,« zašeptal Valentin své ženě.

Přisvědčila němě, ač nechápala jeho podrážděnost. Zdálo se jí vše náležitým a příjemným,

všichni se bavili dobře, myslila si, netušíc omrzelost svého muže.

Valentin odpověděl na přípitky suše a zdvořile. Pak se četly telegramy.

»Ještě tohle,« zamručel Valentin, ale více rozmarně nežli pohněvaně. Již se poddal úplně svému osudu.

Pozoroval, že Ludmila je šťastna. Mír uspokojení byl v stálém, tichém jejím úsměvu. Její oči vzhlížely ke všem s něžnou vděčností za to, že jí přáli její štěstí, že jí nepřekáželi. Zdáli se jí všichni tak dobří a milující, jako byla ona sama.

Valentin věděl, jak nesmírný je rozdíl v jeho ironickém a pohrdavém poměru k okolí. Bylo mu nevolno a záviděl skoro své ženě tu měkkou, oddanou její vlídnost. Potlačil v sobě chuť zlomyslně vtipkovati o hostech; ulevovati si výsměšnými poznámkami, jak rád činil.

Nemohl ani jí vysloviti, co cítil, musil i před ní hráti komedii jako přede všemi, jimž říkal zdvořilosti a tiskl ruce.

Byl zcela osamělý v té společnosti, jejíž byl středem, z níž jakoby všechen zájem a sympatie proudily k němu. Osamělým byl vždy a všude. Tento dojem jej sledoval v životě vždy od dob bujného mládí. Nejméně samotným se cítil v době, kdy žil v cizím městě, mezi nepřístupnými, tvrdými lidmi a chodil s Ellou do přístaviště dívat se na lodi, plující do moře.

V.

»Konečně sami!«

A Valentin svým úsměchem, ironisujícím banální obraz, vyjádřil všechnu svou nudu ze svatební společnosti.

»Divím se ti... jsi velmi vyběravý... posuzuješ lidi tak příkře,« pravila Ludmila, shazujíc svůj světlý řasnatý plášť z krajek a hedvábí.

»Oni mi stejně splácejí.«

»Oho, přeháníš! Jak mluví nadšeně o tobě, o tvém duchu, o tvých schopnostech.«

Valentin si zapálil doutník. Bylo mu teď volně a rozmarně. Posadil se do křesla a pohlížel na bílou lepost své ženy, stojící před ním v pološeru.

Dal se do smíchu:

»A ty jim věříš! Má drahá, jak jsi — odpusť — naivní.«

»Ošklivých věcí jsem slyšela o tobě již dost, to nezapírám... Ale přece tvoji přátelé...«

»Přátelé!« opakoval po ní posměšně.
»Jsi hrozný, co pak v nic nevěříš . . .?«
»Nevěřím . .« odtušil lehce.
Po chvilce pravil:
»Ludmilo . . . poslyš, pojď sem . . .«
Přistoupila k němu.
Uchopil ji za ruce a políbil je. A řekl zvolna:
»Věřím v to jediné, co přináší nejvíce zklamání . . .«
»A to je?«
Položil ruku na srdce a zašeptal s komickým pathosem:
»Láska!«
Vjela mu oběma rukama do vlasů.
»To je ničemnost, tropiti si šašky z celého světa . . . Víte, pane, kdo já jsem? Vaše legitimní žena, a mějte úctu aspoň před touto mou novou hodností.«
»Novou?« smál se jí a stáhl ji k sobě na kolena.
»Pardon, přeřekla jsem se. Dej pozor, pomačkáš mi vlečku.«
Objala jej bílými lokty a přivinula se k němu s celou vonnou hebkostí a pružností svou. A v jejím dlouhém políbení hořelo a chvělo se tolik lásky, tiché, odevzdané, důvěřivé lásky . . . Měla oči přivřené a chvějící se mu poddávala. Tak, zcela tak vyhlížela, když ji poprvé zlíbal před půldruhým rokem. Našel ji připravenou v plesové toiletě k domácí slavnosti jakés. Její muž, již churavý, tehdy byl v Meranu.

Cítil tehdy podobné zmámení, sladkou závrať přílivu nové lásky. Byl uchvácen krásou a novostí toho dobrodružství a jeho kouzlo zastínilo všechny ostatní jeho dojmy.
Ale teď, v té chvíli podvečerní, v den sňatku, kdy spočívala v jeho loktech jako jeho manželka, kdy polibky jejich nebyly vzrušeny utajeností, strachem a úzkostí před každým hnutím v okolí, kdy rozkoš hříchu vyvanula náhle z jejich poměru, teď nebyl tak vznícen, opojen . . .
Bylo mu střízlivě, dutě a tak prázdno v duši, když vracel jí něžné polibky a šeptal jí slova konejšivá, mazlivá.

— — — — — — — — — — —

Valentin vyřídil všechny své záležitosti v kanceláři.
Měl krátkou poradu s prokuristou a ředitelem továrny. Jeho žena zatím srovnala korrespondenci, papíry, dohlédla nad zavazadly, promluvila se správcem domu a se služebnými, a po rychlé, veselé večeři odjížděli nočním vlakem na jih.
Ludmila unavena usínala na poduškách, zahalená zimomřivě.
Valentin stál v chodbě spacího vagonu, kouřil a díval se do tmavé krajiny.
Tiše so pohupoval a kolísal vagon rychlíku. Noc byla tak černá a smutná, že se zdálo, jakoby vlak jel stále tunelem. Z dálky někde zašvihla lucerna, zachvělo se plaché světélko v okně stavení, objevily se obrysy míjených

vesnic a městeček, jakési pitvorné, fantastické zjevy, silhouety stromů a budov letěly kolem vlhkou, bezhvězdnou nocí podzimní. A vlak, zářící svými okny, chrlící ohnivé jiskry, divoce projížděl malé, spoře osvětlené opuštěné stanice.

Valentin příjemně užíval svého osamění a hukot vlaku ukonejšil jeho nervy, zjitřené celodenním rozčilením a shonem. Doutník mu chutnal a klid vstoupil do jeho duše, když pohlížel do tmy s chvilkově probleskujícími vzdálenými světly. Bylo mu všechno tak mile lhostejné, jakoby celý svět a život byl pustou, tmavou, neznámou krajinou, kterou za noci netečně uhání rychlovlak.

Všechno bylo spořádáno. Oženil se. Přestal neklidný a neurovnaný život. Měl tentýž pocit, jako když se přesvědčil, že jeho obchodní záležitosti jsou již zajištěny, bilance přinese předvídaný zisk a úvěr je upevněn.

Teď konečně mohl bez starosti a úzkostí na několik týdnů vyjeti z Prahy, osvobodit se ze své práce, zbavit se kanceláře, telefonu, korrespondence, pochůzek na bursu a do bank, schůzek s agenty a klienty.

Všechno se mu utvářelo v životě tak určitě a jistě, že mohl býti spokojeným a šťastným na své svatební cestě.

Zapálil si nový doutník a uvědomil si, že letošní rozvaha vzhledem k velkým objednávkám do Ruska přinese mu o patnáct tisíc větší zisk než loňská. Ušetřil mnoho též ve svém

soukromém životě od té doby, co se rozešel s Jiřinou. Bursovní spekulace se mu celkem podařily, a letos nebyl zasažen nijakým úpadkem neb insolvencí.

Vlak zastavil.

Dalo se do deště. Zněly protáhlé výkřiky, oznamující jméno stanice. Z nekrytého perronu rozběhlo se několik zmoklých, v pláštích a plaidech zahalených osob k vozům.

Dvířka bouchla, konduktér zvolal, trubka se ozvala, lokomotiva pískla a již zmizelo nevlídně osvětlené průčelí malého nádraží, kde na lavicích choulili se lidé, očekávající lokální vlak z opačné strany zvolna supící.

Nepěkný, truchlivý obraz . . . malé nádraží ve vlhké, podzimní noci. A s radostí si připomněl, že spěje k hřejným dnům jižního jara, k sluci a k moři.

A ve tmě deštivé noci viděl sálající, jásající barvy neapolské, oslnivé nebe sicilské — jak to bude vše krásné při klidném vědomí, že bilance je znamenitá a po boku něžně oddané, milující ženy!

»Hm, věru jsem skoro šťasten,« pomyslil si, odhodil zbytek doutníku a vešel do kupé.

Lampa byla zastřena. Jeho žena tiše, rovnoměrně oddychovala. Spala.

Ale Valentin přes všechen pocit uklidnění, jistoty a štěstí nemohl usnouti.

Polomrákotně se odevzdával jednotvárnému kolébání a hučení vlaku, nedovedl se však utišiti. Stále se vracel k minulosti a vzpo-

mínky se mu obrážely v mysli s ostrostí živého snu.

Znal Ludmilu již několik let. Ale dlouho ji ani nepozoroval. Její zjev byl nenápadný, nezdála se ani hezkou.

Asi před dvěma lety uzavřel smlouvu na dodávání jistých strojnických potřeb pro železářský velkoobchod jejího muže Karla Hessa. Byl to churavý, velmi čilý muž. Hektická červeň barvila jeho tváře, horečný lesk neopouštěl jeho oči. Byl stále popuzen a vykašlával zbytky plic, zničených přílišným namáháním, alkoholem a nikotinem. Často viděl v písárně mlčelivou paní Hessovou s jasným, intelligentním pohledem. Ale nevěnoval jí valné pozornosti, neboť se mu zdálo, že i on ji nijak nezajímá.

Jednou, dvakrát za měsíc docházel k velkostatkáři Braunovi na tučné, nekonečné hostiny a hlučné zábavy.

Salon Braunův byl jeden z nejvyhlášenějších v Praze.

Valentin v něm viděl zosobnění a vyvrcholení společnosti měšťanské a zámožné. Bylo mu nudno, ale docházel tam z povinnosti a z ohledů sobeckých. Potřeboval mnohé z lidí, s nimiž se u Brauna setkával. Hojně se jedlo, pilo, pak hrálo, tančilo, povykovalo a smálo, ale nad vším tím zvířeným šumotem bylo prázdno, chladné prázdno duší.

Připadalo často jemu, který tak intensivně a měnivě žil, pracoval, užíval světa, cestoval, jako by ti lidé nikdy nic necítili, nečtli, netoužili. Rád filosofoval, nenucené diskusse o ženách, umění, cestách pronášené po dobrém obědě, při černé kávě a doutníku byly mu příjemným labužnictvím duševním, rád poslouchal náhledy, dojmy, vtipy lidí, kteří mnoho věděli a prožili.

Marně hledal něco podobného u Braunů, v lesklých salonech, mezi pány ve fracích a smokinkách a dámami v dekoletovaných toaletách.

Páni mluvili o honbách, přeli se o přednostech různých druhů šampaňského, vypravovali si novinky z bojišť tennisových a footballových, šeptali pikantní historky a anekdoty, a u dam, kromě zájmů toaletních, domácích, existovalo snad jedině divadlo. K opeře soustřeďovala se pozornost celé společnosti, mnozí mluvili znalecky o hudbě a výkonech umělců, a první tenorista byl zbožňován všemi. O herečkách se hádalo, kde si dávají šít a jaké mají přátele, ctitele, milence a nápadníky. Valentinovi byly tyto řeči velmi protivné, ale tvářil se netečně, zvláště když zaslechl jméno Jiřinino.

Jednoho večera náhodou se stal sousedem paní Ludmily Hessové u stolu. Pamatoval se, že měla bílé, nějak řasnatě splývající šaty, bohaté krajkami, jednoduché svým střihem. Ve vlasech měla rudou růži. Na krku bílou stužku s diamantovou sponou, s rubínem uprostřed. Její drobné ruce svítily mnoha prsteny a velice

mu zalahodila jemná voňavka její. Poprvé si jí lépe všiml.

Všechno bylo světlé, jemné a delikátní v jějím zjevu, vyzařovala bílými paprsky ze svého jasného čela, z klidných čistých očí, ze svých diamantů a bělostných krajek. I v jejím hlasu chvěly se bílé, stříbrné tóny.

Pocítil ihned sympatii k své sousedce a dal se s ní do řeči, volně, bez dvořivých frází. Když povstali od stolu, pravila mu domácí paní, které nic neušlo, se zvláštním úsměvem:

»Dnes jste se dobře bavil. Ještě nikdy vás nebylo tolik slyšeti.«

Příští soirée u Braunů Valentin nevynechal. Věděl, že přijde paní Hessová. Byl tehdy velmi nervosní a měl chvíle trudné. Překonával mnohé obtíže ve svých záležitostech finančních. Stále byl ohrožován krisí a nenalezl klidu nikde, ani ve svém útulku v předměstské ulici. V jeho poměru s Jiřinou nastala první trhlina, a jako muž zkušený vycítil ihned osudný její význam pro budoucnost. Přesycenost a zvyklost jejich lásky přivedla chvíle znepokojení a omrzelosti.

U Braunů byla toho večera velká společnost. Celé první poschodí svítilo zářícími okny. Několik povozů stálo u vrat. V chodbě lokajové věšeli jeho svrchník k velké kupě kabátů, plášťů, entrêes. V saloně bylo šumno a pestro.

»Dnes budeme veselí,« vítala jej domácí paní, »připravili jsme malé překvapení!«

Oh, famosní překvapení,« opakoval Braun, toče si knír s posunkem bývalého hulánského důstojníka.

Valentin rozhlédl se, hledaje paní Hessovou, a v tom uzřel Jiřinu.

Takové bylo to famosní překvapení. Pozvali subrettu, aby zazpívala po diner. Též jakýsi velmi hubený a vlasatý hoch měl hráti na housle.

Levá tvář zkřivila se mu nervosním škubnutím. Věděl, že mu ten kousek provedla Jiřina.

Několik bouří v poslední době zalomcovalo jejich láskou. Dva silné temperamenty narazily na sebe, až se v nich rozjiskřil vzdor. Dala se schválně pozvat k Braunovi, aby podráždila Valentina, bagatelisovala jej, ukázala se mu, jak vesele a nevážně pohlíží na vše, co se mezi nimi stalo. Jednala tak i z primitivní diplomacie ženské, aby v něm vzbudila žárlivost.

Valentin v té chvíli neměl jiného pocitu, nežli strach ze směšnosti. Zuřil na Jiřinu, že klevetivé společnosti připravila takovou pikantní pochoutku. Bodaly jej všechny pohledy. Jiřina stála ve skupině pánů a byla velmi prostě oblečena. Byla rozkošně dívčí. Nenuceně se smála. Ale bylo cosi vydrážděného v jejím těkavém neklidu.

Klaně se dámám, podávaje ruce pánům, přistoupil k Jiřině, jako by shledával zcela přirozenou její přítomnost a řekl jí několik leda-

bylých zdvořilostí, které nezněly ani cize ani důvěrně.

Odpověděla svému milenci s krásným úsměvem nevinné líbeznosti.

»To jsou dva komedianti, kteří se k sobě hodí,« pravila paní Hradilová, sledující se zálibnou, ale poněkud zklamanou zlomyslností scénu, na kterou se všichni těšili.

»Kdo by to řekl, že oba se znají tak dobře a dlouho,« řekl Hess.

Paní Hessová, stojící s nimi v koutě salonu, nechápala.

»Vy nic nevíte? Skutečně? A to je pěkné!«

A paní Hradilová nevycházela z úžasu a spěšně, polohlasitě jí vyprávěla celou historii. Hess pokašlávaje jí přizvukoval.

»Podívejte se na ni,« hovořila paní Hradilová a celá leskla se potem a rudla, »jak dovede očima sladce a nevinně kroutit! On byl vždy celý zfanfrněný. Pro takové flamendry neexistují děvčata z pořádných domů. Baletnice a herečky, to je něco! Přivedou je na mizinu a pak je odkopnou. Uvidíte, jak to dopadne i s Kaplířem. Místo co by se oženil s počestným děvčetem a mohl vyženit pár tisíc, našinec přece žije jen pro děti, a ačkoliv nejsou časy, jako bývaly, dáme my svým dcerám po třiceti tisících — místo co by si udělal solidní domácnost a zajistil obchod, raději utrácí všechno s takovou fiflenou od divadla, která jím točí podle své noty. Panečku, takové žen-

ské to umějí, he, muž je učiněné pimprle v jejich rukou . . .«

Tlustá paní jen funěla rozhorlením proti smavé umělkyni, která šířila kolem sebe okouzlení mládí, krásy, talentu . . .

Paní Hessová dlouho na ni pohlížela, a když usedli ke stolu, sledovala její pohyby, její smích i hovor. A pozorovala též Valentina. Bavil se velmi živě se svou sousedkou, stále vším rozveselenou nebo pohněvanou dcerou Braunovou, ale jeho hubená tvář zdála se unavenější, oči vpadlejší a zastíněnější, nežli obyčejně.

Páni pili černou kávu a kouřili v knihovně, dámy se shromáždily ve velikém salonu kolem piana.

Slečna Braunová, která měla na živůtku připnuté drobné hodinky se šlechtickou korunkou, nápadně vysázenou rubíny, přehrávala lehce kuplety operetní a vyptávala se slečny Jiřiny na její role, na její způsob studování, na život zákulisní s milou a shovívavou zvědavostí, v níž bylo cosi impertinentně velkopanského.

Jiřina cítila, že její nápad nebyl šťastný, nic jím nedokázala Valentinovi — jak proti němu soptila! — a sebe jen pokořila tím stykem s ženami, jimiž opovrhovala, jako ony ji přezíraly. Ale její ženskost měla zadostiučinění ve vědomí převahy její svůdnosti a roztomilosti. A odpovídala velmi příjemně slečně Braunové, ač jen těžce se přemáhala, aby ji

neoslovila »komtesso«, jak jí někteří posměváčci i Valentin říkali.

Když se rozhlásilo, že bude slečna Kryfová zpívat, všichni se hrnuli do hudebního salonu.

»Pojďme poslechnout Jiřinu!« říkali muži s familiierností ctitelů divadelní hvězdy.

Piano zabřinčelo bujnou melodii a hlas slečny Jiřiny šveholivě a něžně přednášel hodně uličnický kuplet. A bylo slyšet, s jakou něhyplností a nevinností vyjadřuje frivolní dvojsmyslnosti. Smích mužů přerušoval ji často uprostřed věty.

Valentin zůstal v kuřáckém pokoji, kolíbal se v houpacím křesle, vyfukoval kouř doutníku ke stropu a poslouchal z dálky zaznívající hlas své přítelkyně.

»Už mám dost její ztřeštěnosti,« myslil si.

Její hlas připomínal mu rozkošné chvíle.

Odhodil doutník a vešel do menšího salonu, dělícího kuřácký pokoj od velkého. V útulném koutku u okna na podiu, pod velkou palmou, uzřel paní Hessovou. Převracela listy illustrované knihy, ale nedívala se do ní.

Ulekla se ho a sklapla knihu.

»Ráda poslouchám zpěv z dálky,« řekla plaše, jako na vysvětlenou.

Valentin se usmál, a jak se mu zdálo, usmál se velmi hloupě.

»Má ta dáma krásný hlas!«

»Ano.«

»Je velmi mladá ještě.«

»Ano.«

»A oblíbená, všichni ji mají rádi.«

»Ano.«

»Opozdil jste se, jděte mezi pány, podívejte se, jak se tlačí ve dveřích. Jsou dvornější nežli vy.«

»Ano.«

A Valentinovi bylo teskně, hloupě, nudně.

Zdálo se jí, že si z ní tropí posměch a chtěla povstat.

»Prosím vás, milostpaní, ostaňte, budu s vámi poslouchat zde, v tom koutku.«

Sedl si na nízkou stoličku vedle ní a zadíval se do její tváře z dolejška, s pohledem věrného psa.

»Vy jste nějak divně naladěn!«

»Byl jsem. Ale teď je mi již dobře.«

»Když slyšíte krásný hlas slečny Kryfové?«

»Když tu o samotě sedím vedle vás.«

Usmála se.

»Jak divně to říkáte. Co je vám?«

»Hm . . . spleen.«

»Chudáku . . . Jste přesycen hlučností toho světa, který vás obklopuje . . .«

Dal se do smíchu.

»Zdá se, milostivá, že vám ten svět neimponuje.«

Pohrávala si dlouhým zlatým řetězem. Pohybovala sponou s brillantem uprostřed. Zadíval se na její sněžnou, útlou ruku, nervosní a hebkou. Ostrý, měnivý lesk diamantů a

krvavý zážeh velkého rubínu zvyšovaly pyšnou jemnost té ruky.

Zpozorovala jeho pohled. Lehký úsměv utkvěl na jejích rtech a dále si pohrávala se sponou.

»Zdá se mi, že se oba cítíme v tom světě cizími,« pokračoval Kaplíř.

»To nemohu říci. Nepoznala jsem nic jiného. Ale nesouvisím s ním valně. Ovšem vy, to je něco jiného. Věřím, že se tu cítíte stísněným a máte spleen.«

»Nečiním nijakých nároků, jen nudit se nechci.«

Upřela na něj své jasné a zněžnělé oči.

»Není možno, abyste se nudil. Nepatříte mezi lidi, kteří jsou toho schopni. Jste samá činnost a neklid . . . a jistě nalézáte v životě mnoho požitku a zájmu.«

Valentinovi lahodně zněl její hlas a radostně pohlížel do mírné záře jejích očí.

»Jak je prostá, beze vší affektovanosti,« myslil si.

V saloně ozval se potlesk a pochvalné výkřiky. Zahlaholily hlasy a opět ihned utichly. Jiřina zpívala arii z »Krásné Heleny«.

»Mladý muž nemůže se nudit. Život je mu orgií nebo bojem — že? Ale u žen to je něco jiného.«

A doložila zamyšleně: »Ano, něco jiného.«

Valentin slyšel hlas Jiřinin a vzpomněl si na sklon její hlavy a posun kyčlí, jímž doprovází to místo arie. Viděl ji před sebou

zpívající a tančící, vábný souzvuk linie a tónu.

»Krásně zpívá ta slečna,« pravila paní Hessová.

»Velmi pěkně.«

»Slyším ji dnes poprvé.«

»Jakže, vy neznáte Jiřinu?« užasl Kaplíř a rychle se opravil »slečnu Kryfovou?«

V tom výkřiku probudila se celá zaujatost milence zpěvačky, který žije pro její umění, pro její zákulisní strasti a intriky, pro její kritiky a toalety.

Paní Hessová pozvedla k němu oči s udivením poněkud smutným. Zdál se jí v tu chvíli zcela jiným mužem. Jak se vzrušil ze své omrzelé netečnosti a posměvačnosti!

»Nechodím do divadla.«

V Praze dáma nechodící do divadla zdála se mu něčím ohromným. Co ji vlastně baví?

»Nerozumím hudbě. Dojímá mne pouze citově. Z dětství mám ošklivé vzpomínky, jak mne trýznili pianem a pokazili mi krásu Beethovenových sonat. Znáte je, jak jsou rozkošné, jaká lahodná a lehká velkost z nich prozpěvuje. Nevěřil byste — já je nesnesu. A na komedii dosud nerada chodím. Život na jevišti připadá mi falešně okreslený.«

Valentin mhouřil oči a viděl před sebou hopkující zpívající Jiřinu; ale nikoli v té dívčí, nudné toaletě, v které přišla na soirée.

»Tak vy nechodíte do divadla?« pravil po chvilce roztržitě.

Oba umlkli a poslouchali Jiřinu.

Paní Hessová uchopila jednu z knih nakupených na stolku.

»Jak se tato kniha sem dostala!«

Ukázala ji Valentinovi.

»Le lis rouge,« četl titul románu.

»To přece nemůže být lektura naší komtessy,« usmála se paní Hessová, »hle, uhádla jsem. Kniha patří její učitelce angličiny, je podepsána zde.«

»Proč myslíte, že slečna Braunová nemůže číst podobné knihy?«

»Ach, román Anatola France je příliš prostý a pravdivý, než aby se mohl líbit duším tak málo rafinovaným.«

»Jak je sympatická,« myslil si Valentin a měl rozkoš z hovoru s ní. »Mám též velmi rád Anatola France,« pravil.

»Jistě?« opáčila živě, »to je můj zamilovaný autor. Jako Thackeray.«

»Čtete anglicky též?«

»Jsem anglickým korrespondentem u firmy Karel Hess & spol.,« odvětila vesele. »Ah, to mne skutečně těší,« pokračovala , »že máme stejný vkus. Já zbožňuji »Červenou lilii«. Je to moudrá a zábavná kniha. A vy jste ji též četl? To je divné. U nás muži vašeho druhu a stavu čtou tak málo.«

»A dámy ještě méně.«

Potřásla hlavou.

»Co chodím k Braunům, neslyšela jsem tu jedinkráte mluvit o nějaké knize. A přece sem chodí i profesoři z university.«

»Ti hovoří jen o honbách!«

»A též básník Antonín Kopecký.«

»Ten malý, nevzhledný byrokrat, s arogantní tváří?«

»Ano. Píše verše o svém domácím štěstí, o své ženě, o svém dítěti. Četl jste to? Ne? I o své lampě a o svém županu básní tklivě, umírněně a vlastenecky. Oh, to je vám divná poesie, tak terre - à - terre. Nerozumím tomu. A miluji básníka Chouletta z »Červené lilie«, který je tulák a něžný cynik.«

Bylo po zpěvu. Paní Hessová povstala a vmísila se do společnosti.

Valentin měl podivný pocit hřejné rozjařenosti i jakési pobouřené roztrpčenosti. Byl úplně okouzlen paní Hessovou. Líbila se mu všestranně. Její milá, nenápadně sličná tvář, jasná intelligencí, její krásné ruce, její lahodný hlas, její prostý, vtipný hovor, vše ji povyšovalo v jeho očích nad ostatními.

Slyšel, že se velmi činně zúčastňuje vedení obchodu svého muže. Věřil tomu nyní.

Slečna Jiřina překypovala rozmarem.

Viděla, že Valentin nebyl v saloně, když zpívala, a zaslechla poznámku o něm a paní Hessové. Chtěla mu projeviti svou úplnou ledabylost a netečnost. Ostatně nevšiml si jí.

Seděla, prudce se ovívajíc vějířem, rozpálená a rozčilená, mezi dvěma mladými muži a hlučně se smála, ač dobře nevěděla ani, co povídají. Vytáhlý, ryšavý nadporučík od hulánů, zadrhující češtinu, nahrbující a kejklající se

v chůzi, líčil jí, jak vyhrál druhou cenu při jízdě pánů v Pardubicích — a jak se to stalo, že hrabě Harry — kdo to vlastně byl, neuznal za nutné vysvětliti nezasvěceným — jej předjel. Na druhé straně Jiřiny seděl mladík s kníry po anglicku přistřiženými a s neobyčejně vysokým límcem, jenž způsobil, že švihák seděl s nehybností Memnona a obracel se vždy celým tělem.

Jiřina se stále smála, ať říkali, co chtěli, a odpovídala hulánovi, když ji oslovil švihák.

Slečna Braunová opřela se o vysoké křeslo před zpěvačkou a zúčastnila se jejího hovoru s oběma mladými muži. Chtěla jí projeviti přátelství s vysoka shovívavě vzhlížející a snažila se setkati se s pohledem Valentinovým, jenž opodál mluvil s její matkou, a raniti jej ironií svého úsměvu.

»Ah, život divadelní je tak zajímavý a veselý a přináší tolik slávy, zbožňování, závidím vám jej,« pravila dcera velkostatkářova.

»Myslíte?«

Slečna Jiřina vyhrnula své libé, svěží rty, neporušené stálým líčením, ani neztýrané tolika polibky. Její čelo ztemnělo, její oči zasvítily.

»Nemáte co závidět, slečno. Je to život trudný a smutný, přináší tolik práce, zlosti a starostí a je tak zhanoben . . . ?«

»Čím?«

Důstojník mávl rukou a jen řekl:

»Eh!«

Jeho přítel mlčel blaseovaně ve svém vysokém límci.

»Je zhanoben sprostotou a hloupostí svou vlastní i společností, která nechápe, odsuzuje, klevetí —«

Slečna Jiřina vztyčila smavou dívčí hlavu a v její vnadnosti objevila se lehká, pružná vzdornost kočky, svítící očima, zatahující drápky v sametu svých tlapek.

Ale, slečno . . .«

A Jiřina prudce pokračovala, jako by byla vyzvána k boji:

»Veselý není náš život, ale je v něm smích, kterým odpovídáme celému světu, tomu, který nás zbožňuje i který námi pohrdá. A proto miluji své umění, poněvadž jsem jím silná, volná a mohu se smát, všemu se smát . . .«

A s vyzývavostí, která neušla ostrému zraku slečny Braunové, obrátila se zpěvačka směrem k Valentinovi. Ustal právě v hovoru s paní Braunovou a mimovolně byl nucen všimnouti si skupiny kolem Jiřiny.

Přistoupil k nim a řekl se zdrželivým a chladným úsměvem:

»Slečna má úplně pravdu.«

Jiřina se usmála rty, ale svraštila obočí a vzdorná, kočičí lstivost rozzlobené ženy byla vyjádřena v jejím obličeji.

»Jen všemu se smát, v tom je největší moudrost života. Ale musí to být smích vskutku moudrý, jenž nezná nenávisti a zloby . . . Jinak to není smích, ale grimassa.«

Děkuji za duchaplný výklad,« odvětila zpěvačka skrze zuby.

Valentin odstoupil.

Slečna Braunová byla spokojena, pobavila se a šla vyprávět scénu do vedlejšího salonu.

Jiřina ještě chvíli velmi rozjařeně hovořila. Chtěla projeviti, že se skutečně všemu směje. Skoro všichni muži se kolem ní seskupili. Vypila najednou číši šampaňského. Byla plna vtipu a humoru. Náhle však prohlásila, že ji bolí hlava — důstojníkovi pošeptala, že je příliš stažena ve šněrovačce — a odejela domů.

Po půlnoci se ještě večeřelo.

Společnost znovu zasedla k stolu.

Valentin si vyhledal místo vedle paní Hessové a obsluhoval ji. Naléval jí víno, podával mísy a snažil se být veselým a roztomilým, což jí neušlo. Zdála se mu méně živou a hovornou nežli před chvílí.

Nálada byla zjitřena pozdní noční vzrušeností. I alkohol působil na náladu.

Hubený Hess, hektický a podrážděný, barvil si šampaňské těžkým bordeaux a pokašlávaje vtipkoval na všechny strany. Pouze se svou ženou nemluvil. Valentinovi se zdálo, že jej stísňuje převaha jeho ženy krásné, mladé, intelligentní. Ale v jejím chování bylo tolik něžnosti a vlídnosti, že se zdála pokornou a skromnou manželkou.

»Kde je slečna Kryfová? Chtěl jsem jí připít na její krásný zpěv!« zvolal Hess.

»Odešla.«

»Zmizela po anglicku.«

»Nebylo jí nějak volně,« prohodila paní Hradilová.

»To je škoda. Teď, když začíná být náležitě veselo. Taková půvabná, milá dáma,« rozohňoval se Hess.

A všichni se připojili k jeho pochvale.

I slečna Braunová, jež pravila:

»Má pravý temperament umělecký!«

»A je velmi vtipná. Mezi zpěvačkami, zejména mezi subrettami, najde se zřídka tolik ducha,« horlil profesor Kratochvíl, jenž zbožňoval slečnu Jiřinu.

»A má chic v toaletách,« řekl jeden z mladých pánů znalecky.

Paní Hradilová byla již celá rudá, jako by ji šlehalo do tváře všechno to velebení komediantky.

»Dejte pokoj, její toalety! Je to spíchnuté a sešpendlené, jen tak pro chvíli effektu na jevišti,« rozhorlila se.

Paní Hessová poslouchala pozorně a pak s úsměvem se obrátila k Valentinovi:

»Rozvířila prach za sebou, ta hezká umělkyně, co?«

Valentin jen mlčky přisvědčil.

— — — — — — — — — — — — — — —

Od té doby častěji se sešel Valentin s paní Hessovou. Vídal ji při svých návštěvách obchodních u jejího muže a sblížili se i v comptoiru, jako před tím v saloně Braunově. Potkal ji na ulici a doprovodil ji. Přátelská dů-

věrnost hravě, nenápadně vzrůstala mezi nimi, ač na obou stranách byla udržována jistá zdrželivost zdvořile konvencionelních styků, u něho z opatrnosti zkušeného muže, vyčkávajícího okamžik ke změně taktiky a postupu, u ní ze skromné ušlechtilosti počestné ženy. Dosud nebylo o ní známo, že by měla nějakých dobrodružství, ač její manželství, bez lásky s chorým mužem, podněcovalo pomluvy.

Jen jednou zvítězily v ní romantické illuse nad praktickým rozmyslem a pocítila lásku k mladému malíři, který maloval její podobiznu. Viděla v něm ztělesněnou noblessu duševní, zjevil se jí v přísvitu zajímavosti románového hrdiny. Ale náhle cosi hrozně nízkého odhalilo se v prvním dojmu nelíčené intimnosti a poděšená včas se odvrátila od umělce.

Nikdy skoro nemluvila s Valentinem vážně. Doráželi na sebe stálým vtipkováním.

»Vy mne nebéřete pranic opravdově, milostpaní, a proto můžeme být nejlepšími přáteli. Přátelství bez nároku je přátelstvím bez zklamání.«

»Ovšem, že jsem vaší přítelkyní, ačkoliv to nezasluhujete. Máte tak ošklivou pověst.«

»Stanu se svatým, k vůli vám.«

Jednou týdně chodil k ní na čaj odpoledne. Její muž v té době hrával kulečník v kavárně. Po obědě čítávala a po 5. hodině teprve odcházela do kanceláře.

Valentinovi se velmi líbil její salon ve světlé barvě, v moderním stylu harmonicky zla-

děný, plný obrazů a květin, úzkostlivě uklizený a vkusně upravený, zachycující odlesk její povahy harmonické a určité.

Na malém rozkládacím stolečku stál stříbrný čajový service. Nalévala mu čaj, horkou vodu, smetanu, stále vesele promlouvala, vyptávala se na jeho továrnu, na jeho obchody, na jeho záležitosti a práce. Na druhém stolku stál tác s likérovými lahvemi a s různobarevnými vysokými číškami, podobnými květinám na štíhlých jemných stvolech, a velká krabice s doutníky a cigarettami.

Zdálo se mu, že paní Ludmila voněla vlahou líbezností. Její hlas smavě sládl. Někdy se zastínil a zhořkl melancholií smutku ze života. Vyznala se mu z velké truchlivosti a osamělosti své.

Ale nenastal výbuch slzavé přecitlivělosti ani hysterického vzdoru, vrhající nešťastné, nespokojené manželky do náruče milenců.

Valentin očekával známý mu tento psychologický moment, a když se proti nadání nedostavil, uznal, že paní Hessová je žena vyšší moudrosti nebo raffinovanější koketerie, a zbožňoval ji doopravdy. Usmívala se vstříc každé jeho návštěvě, bylo mnoho stajeného utrpení v jejím humoru a opouštěl ji znepokojený, rozdrážděný.

Jednoho večera po sedmé hodině přišel k Hessovi do pisárny. Oznámil svou návštěvu již telefonicky na odpoledne, ale zdržel se v za-

sedání censorní rady v »Pražské bance«. Hess podpisoval poštu obyčejně až do osmi hodin.

Řekli mu, že pan chef odejel náhle den před tím na jih, jeho zdravotní stav toho vyžadoval.

»Milostpaní vás očekává v bytě. Nemohla déle čekati zde a poněvadž ví, že se jedná o důležité záležitosti, prosí, abyste se obtěžoval k ní,« pravil prokurista Hessův.

Vyběhl přímo z písárny točitými schody do prvního poschodí.

Služka mu řekla, aby počkal chvíli, že se milostpaní strojí.

Přecházel netrpělivě po saloně, kde hořel elektrický lustr, a bylo mu vše velmi divným. Pohlížel na její portrét, malovaný velmi sladkými barvami, dávající jejímu obličeji výrazu nevinně zlekaného, ale živě postihující jas jejích očí, voněl ku květinám ve vásách, přesunul knihy na stolech a nevěděl určitě, zdali je něčím stísněný, rozechvěný nebo rozmrzený.

Otevřely se dvéře.

»Tak tu jsem! Odpusťte, že jsem vás nechala čekat!«

»Ah, sapristi!«

A v jeho zvolání i pohledu bylo tolik překvapení a obdivu, že se mu dala do smíchu, rychle vysvětlujíc:

»Jdu k Wanderenovům na slavnost, kterou pokřtili »zahrada lásky«. To víte, jaké má paní Wanderenová básnické nápady. Jak se vám líbí můj kostym?«

Její ztepilé, klidné sličnosti neobyčejně slušel empirový oblek velké dámy. Těžké bílé hedvábí pošité od pasu dolů stříbrnými arabeskami přiléhalo k jejímu tělu v liniích a záhybech velmi elegantních. Měla staré šperky, čelenku ve vlasech, perly kolem krku, tenký náramek posetý modrými kamínky. Její ramena a ňadra silně dekoletovaná vyzařovala mramorovou bělostí.

»Tak asi vyhlížely bohaté a pošlechtičněné měšťanky na zábavách Napoleonových v Malmaisonu,« pomyslil si Valentin.

»Chtěla jsem se vám okázat. Vím, že tam nejdete.«

Pochopil, že se chtěla jemu líbit, že chtěla na něj učinit dojem. Její slova zněla koketně. Pocítil divokou touhu políbit ji, zahryznouti se lehce do těch bílých ramen.

»A teď si pohovoříme o obchodu. Mám času dosti. Ale je zde chladno. Pojďte do mého pokoje.«

Posadila jej na pohovku vedle sebe a ovívajíc se vějířem z pštrosích per, mimovolně v své vlečce zaujavši posu dvorní dámy bývalé paní Beauharnaisové, spěšně vypověděla Kaplířovi, jak se to má s ohroženou jakousi továrnou.

»Dnes jsem dala psáti a zaslati konto-korent. Situace je skutečně povážlivá. Mám u nich pouze asi pět tisíc. Neradím vám, abyste jim více kreditoval. V nejlepším případě to skončí vyrovnáním na třicet procent.«

Zvolna se ovívala vějířem vztyčujíc štíhlou šíji s výrazem velké noblessy.

Valentin se hluboce poklonil.

»Děkuji vám, vévodkyně!«

A byl to rozkošný kontrast: vznešená dáma v empiru hovořící o směnkách, procentech, moratoriu se znalostí zkušeného obchodníka.

Podala mu ruku s velkomyslnou grandezzou.

Uchopil její malou, hebkou vonnou ruku a tiskl ji dlouze.

»Jste skutečně nádherná . . . k zbláznění.«

Jeho hlas zazněl vzbouřeně.

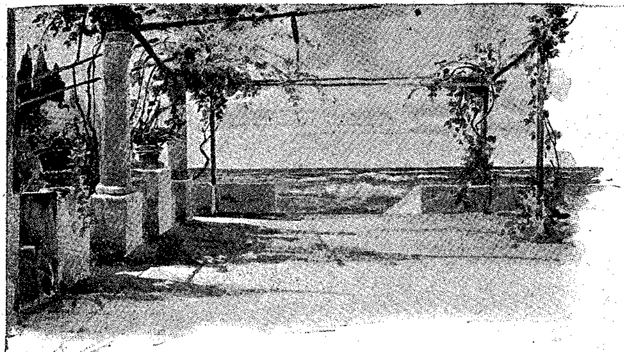
Vypadla ze své role dvorní dámy a plaché udivení objevilo se na její tváři.

Valentinovi zjevila se paní Ludmila v zenithu své krásy. Cítil, že té chvíle její svůdnost a sličnost vykvetla nejpůvabněji ve vnadném těle mladé ženy blížící se k třicítce. Nikdy nebude tak rozkošná jako dnes, myslil si a celé dobrodružné donjuanství jeho povahy, ohnivost jeho dychtivé, neklidné, dobyvačné krve zjitřila se nezdolnou, posedlou, šílenou touhou líbati její rty, zahryzti se zuby do jejího ramene, cítiti v objetí to pružné, nádherně vyspělé tělo. A ve svém zmámení vůní ženy jasně si uvědomil pocit největšího sobectví: že by bylo hříchem a největší hloupostí ponechati tento božský okamžik projíti marně, nechati tento nejsálavější paprsek vrcholu krásy ženy uhasnouti bez zapálení požáru lásky a vášně.

A s brutálností nepředvídanou vyslovil jí v několika trhaných, skoro nesouvislých větách, že ji zbožňuje, obdivuje, miluje atd.

Líbal jí ruku. Prudce a vášnivě líbal tu křehkou, jemnou ruku, jež se nevyvinula.

Neodpověděla na jeho slova. Jen lehce přimhouřila oči. Pod jejími řasami rozžehlo se cosi rovněž vzníceného. Valentin cítil, že rozechvěné teplo jejího těla odpovídá ohni jeho krve a již polibky náruživé, divoké letěly po nahém rameni k šíji a ke rtům.

VI.

Na jedné straně byl obzor širý, daleký, volný. Moře. Na druhé straně tměly se hory. Uprostřed malé, malebné město. Se svahu rozbíhaly se domy plochých střech, červených zdí, zelených okenic, stísněné v křivolakých uličkách. Nad stísněným shlukem špinavých ulic kde všude vlály cáry sušícího se prádla, vztyčovaly se stavby nádherné kathedrály a mohutného palazzo publico jako pyšní jezdci nad shlukem otrhaných pěších žoldnéřů. A s nekonalým půvabem a pitoreskní vznosností v popředí města na osamělém, jako do polí, k moři

z hor vyběhlém vrchu seděl polorozvalený feudální hrad s tvrdými zubatými zdmi, s věží vysokou a chmurnou, hrad z pohádky.

Zde, stranou od vyšlapaných cest italských turistů, novomanželé prožívali dny snivého, lenošného klidu.

Moře je těšilo hrou svých barev a šumotem svých vln. Obloha byla v stálém úsměvu. V městě starobylém a kdysi věhlasném bylo tolik skryté krásy. Podivuhodné portály omšených domů, zapadlé paláce, kláštery s netušeně krásnými loggiemi a arkádami v nádvořích, pomníky a mausolea kardinálů a vojevůdců v kostelích a obrazy mistrů ze sladké doby primitivistů a z erupce geniů renaissančních.

Jejich albergo, neveliký hotel, byl útulný a čistý. Okna hleděla do zelené rozlohy zahrad a olivových hájů.

Majitel hostince, velice pyšný na své ohromné kníry šedivé a na svou medaili z války proti Rakousku, bavil Ludmilu svou frančinou.

»Ze vous dis, signora, c'est très zoli notre eglise.«

A všechno bylo »très zoli«, velmi krásné, i jeho lahodné víno suave i jeho pikantní smažené scampi.

Valentin se cítil zcela spokojeným. Po mnoha letech zažil ve svém životě tiché bezvětří. Procházel se, díval se na moře a staré obrazy, s chutí jedl scampi a pil suave, a Ludmila ho obklopovala něhou svého milování.

K vůli Ludmile chodil denně do kostela,

když slunce předpolední vrhalo do přítmí kathedrály zlaté proudy a z mystického šera vystupovaly čarovné zjevy krásy. A jim patřily návštěvy Ludmiliny. Zamilovala se do Madonny neznámého mistra, připomínajícího benátského Giovanni Belliniho.

Neskonalá vlídnost zářila z tváře Madonny, v níž nebylo nic nadpřirození nebeského, ale jejíž tmavé oči a jemné rty vyjadřovaly dobrotu a lásku. Dva kučeraví, rusovlasí andílkové hráli modlitbám Madonny na housle průvod něhyplný a sladký.

Vcházel do kathedrály v nejpříjemnějším stavu zdravě vyspalého, dobře nasnídaného, bezstarostně lenošícího muže, nerozčileného nijakou zprávou z domova. A jako ranní políbení ženy, naklánějící se k němu ve vonné měkkosti mousselinu, tak přijímal vesele a spokojeně pozdrav slunce valně pokročilého na hluboce modré obloze.

Paní Ludmila ve světlém obleku s květinami na klobouku, svěží a uzardělá, vycházela po jeho boku z hotelu a vzbuzovala pozornost svou elegancí a krásou. Byli pokládáni za velmi vznešené cizince a Valentin mínil, že takové malé italské městečko památné je eldoradem ješitnosti pražského měšťěnína zámožného, který se cítí zde v pohledech zevlounů i v poklonách sklepníků v hotelu postaveným na roveň lordům, ruským knížatům, americkým milionářům.

»Pošleme sem Braunovy.«

Dojemná, velebná krása očekávala je v kathedrále ztichlé a opuštěné po dopoledních pobožnostech.

Velká štíhlá pomalovaná okna ztlumeně propouštěla zlaté vpády slunce a v pološeru pod úchvatnou klenbou, mezi mocnými pilíři zazařovalo zlato oltářů, vystupovaly jasně sochy, zjasňovaly se obrazy a fresky a v posvátné slávě pozvedala se oslnivost hlavního oltáře, obklopeného svícny, kandelábry, visícími svítilnami, bronzovými sochami, a před nímž opodál v neskonalé pokoře hrbily se stíny několika klečících modlících se žen.

Valentinovi bylo méně cize a stísněně nežli v chmurných, chladných kathedrálách gotických, které ze zvědavosti turisty navštěvoval v severních zemích. V té italské gotice, poznané jím z několika cest, bylo jakési vzletnější a světlejší rozpětí věřící duše k obloze, kde v apotheose nejčistšího cítění vznášejí se rajské zjevy vidin Dantových, Fra Angelicových a Giottových.

Tyto zjevy zaujaly cele jeho ženu. Podivil se její zbožné vroucnosti, v níž však bylo více touhy a něžnosti milostně vzňaté ženy nežli náboženské horlivosti. Její víra byla spíše výsledkem jejího vychování, jak to bývá, nežli jejího cítění, a před krásnými, jímavými obrazy a sochami, v slávě dómů, nádheře kathedrál zvyšovala se sensacemi estetickými.

Proto stávala dlouhé chvíle v netknutém zadumání, jež bylo modlitbou mlčících rtů a

touhou pozvednutých zraků, před sladkou a měšťáckou madonnou ve stylu Belliniho, před mystickými allegoriemi, ustrnulými v nehybných extatických posách na zlatém pozadí obrazů Fra Angelica a Gozzoliho. Nořila se s rozkoší do těch nejluznějších snů křesťanství naivního a horoucího, které mámily duši Italie v XIII. století.

Valentin se smál jejímu zápalu a vtipkoval o snobismu ctitelů starých mistrů. Jeho záliba obracela se k umění, které projevovalo život, vášeň a energii. Při pohledu na ohromné plochy pomalované Tintorettem, hemžící se postavami, kypící životem, myslil jen na sílu fantasie a svalů, jež způsobila ohromující výkon.

Když ze šeré, mlčelivé, zlatými paprsky slunce protkané kathedrály vraceli se do radostné živosti ulic, mluvili na svých procházkách jen o věcech je obklopujících a o umění.

A Valentin rozohňoval se dojmy z časů, které byly nejkrásnějším projevem energie a tvořivosti.

Byl nadšen sluncem, azurem oblohy, mořem a krásami kathedrály, sarkofagů, obrazů, mosaik i rozvalinami malebného hradu a zapomínaje, že kráčí po hrobech v době mdlé, mezi lidmi degenerovanými, cítil v sobě oheň a bujnost renaisanční.

»Jací to byli lidé ti vojáci, umělci a kupci, geniové, hrdinové! Kdybych tehdy žil, snad bych byl condottierem, nebo pobřežním lupičem . . .«

»To bych se poděkovala!« usmála se Ludmila, pohlížející se zalíbením k jeho zdravě ožehnuté tváři.

»Vracel bych se z dalekých zemí, z cizích moří se zlatem a otroky a měl bych takový hrad se zubatými zdmi a tvrdou věží. Bylo by to zajímavější nežli mít továrnu nebo pilu v jizerských horách. Byl bych velmi věřící a mé ruce za krvavé zločiny by stavěly vysoké svíce před oltáře, rozvěšovaly by drahocenná exvota do zákoutí kostelů, a věnoval bych obraz slavného mistra kathedrále. Oh, tehdy, když Italie se rozpjala z pout přísného křesťanství, a když malíři počali zobrazovati na oltářích sv. Šebestiána s pohanskou gracií Apolla, a kdy Leonardo da Vinci dal svému sv. Janu záhadný a kouzelný půvab mladého Bacha, když nastala ta velkolepá epocha geniů, tehdy byl život velký a úplný. Lidé žili bez klidu a nudy, ve stálé válce, ve stálé lásce, ve stálé práci. Jací to byli tehdy muži! Co vytvořil tehdy umělec za rok, nezdolá moderní za deset let. Žilo se v hýření a frenesii činů.«

»Podnikaví kupci janovští a benátští a florentinští vládli světu. Pomáhali tvořit pyšnou kulturu. Města byla státy, republikami, jež se mezi sebou krvavě rvaly. A v městech byly strany, jež se vyhubovaly, rodiny, jež se vraždily, Bylo to stálé zjitření a vzbouření. Plamen boje lítal od země k zemi, od města k městu, od domu k domu. A jaké to byly povahy! Bojovníci obležených měst seskakovali s hradeb do nejdivější vřavy útočících. A všechna ta nadlidská síla vrcholila v moudrosti Leonarda da Vinci, v šílenství Césara Borgia . . .«

Ludmila poslouchala se zájmem jeho dlouhé hovory, uměla povzbudivě poslouchati, ale o té době, která se jí zjevila v sále deseti v dožecím paláci, i v mostě vzdechů, vedoucím k strašným žalářům, o níž četla, že vylidňovala krásná města, vynalézala nejukrutnější muka, jejíž tragické hrůzy ji děsily, měla zcela jiné názory.

Měla zálibu jen v něžných a zbožných obrazech z XIII. století a v loudavých procházkách na břehu moře.

Valentin někdy jevil nepokoj a tesknost. Bál se příliš klidného života, přivolávajícího nudu.

Proto jej unášelo tak prudce vše, co připomínalo dobrodružnost, vzruch a slávu minulosti jej obklopující.

Zhrozil se myšlenky na nudu. Jak by to bylo možné? Vedle ženy tak milující, sličné, intelligentní a rozumné! V její společnosti našel mír i útěchu, v jejím objetí zapomínal na vše.

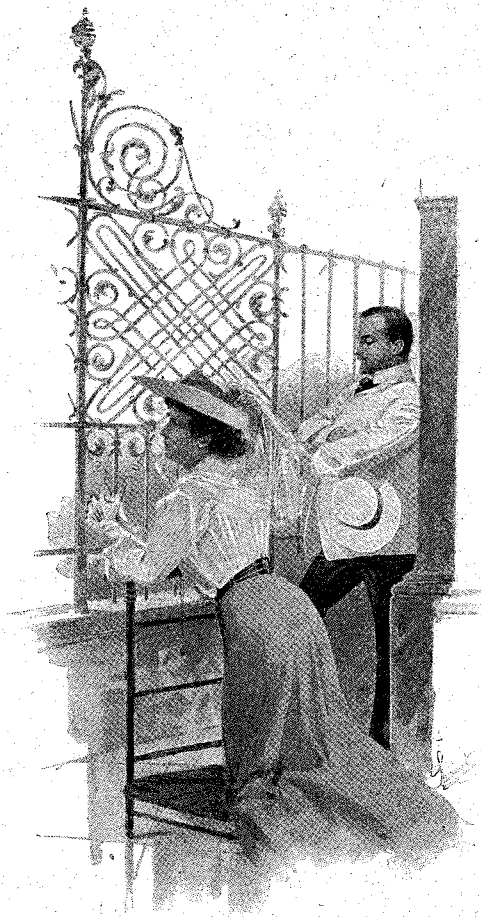
Ale když stál za ní modlící se ve ztichlé kathedrále, zdálo se mu, že náhodou se octl vedle ní jako cizinec vstoupivší do chrámu. Cítil, že je sám před oltářem se sladkou Madonnou, v níž viděl pouze roztomilý obraz půvabného, smyslného děvčete, které malíři bylo modelem a milenkou. Jeho žena v tu chvíli

byla mu vzdálenou bytostí. Její krásné ruce, sepiaté v modlitbě, podobné štíhlým, voskovým rukám světice, nebyly mu více rukama podávajícíma se mu ke společné cestě. Viděl v rozkošném záhybu mlčení složené její rty a bylo mu zvláštním pomyšlením, že ty rty již líbal. Zjevila se ve své vlídné měkkosti a něze, ve své jemné a prosté vůni dobré ženy, pokorně a přátelsky milující . . .

A on, vzpomínající na zdivočelou a pyšnou dobu dobrodružství condottierů a pobřežních lupičů, nebyl již té ukonejšené, labužnické nálady, s kterou pozdravoval ranní slunce.

Někdy večer, za záminkou, že chce vykouřiti před spaním doutník a vypíti číšku porta, vycházel na pobřeží a při šumotu příboje myslil na doby minulé, na doby, kdy sedal na klády v přístavu severního města s rozmarnou Ellou a toužil po smělých výpravách do dalekých světů, na chvíle, kdy v horečné netrpělivosti jako pardal v kleci pobíhal po pokoji v Hálkově třídě, očekávaje, až se otevrou dvéře a v jeho náručí poskokem se octne Jiřina . . .

Nečinnost, pohodlnost nesvědčily Valentinovi. Proto bývaly jeho večery po celém dni věnovaném toulkám a sladkému lenošení méně veselé nežli jeho jitra, kdy pozdravoval slunce, v plné energii probuzení. Ráno byl svěží jako lovec, vycházející do polí a večer mdlý jako lazarone, povalující se celý den po nábřeží nebo u kostela.

První dny byly rozkošné, zvláště když jej bavila novota krajiny, pozorování památek a krás města.

Ale pak nastaly večery, kdy pobíhal po břehu moře a hovořil s rozkypělými vlnami příboje.

Pokud byl vedle Ludmily, utajil své neklidné stavy. Vtipkoval stále, dobíral si ji, hašteřil se s ní a snažil se jí humorem a zábavností odpláceti za něžnou přítulnost. Někdy ji chtěl podrážditi nebo udiviti svými paradoxními nápady. Ale pokládala je též za projevy jeho humoru.

Valentin poznával znenáhla divný pocit nevolnosti. Její roztomilá, pozorná, vlídná láska někdy jej až rozlaďovala.

»Což opravdu nemá žádných rozmarů?« myslil si, dívaje se do jejích mírných očí.

Přál si jiskry, rozkřesávající nárazy dvou tvrdých povah.

Ona byla však hedvábná a chladná měkkost. V jejím milování byly unylé záchvěvy blaha a nikdy rozvášněné šílenství závrati . . .

Valentin mnoho uvažoval o svém poměru k Ludmile a přišel k závěru, že ona je anděl a on lotr, že nezasluhuje tolik oddané lásky od nejhodnější ženy na světě. A ve svém sobectví se utěšoval, že vše je dobře, že bude dobře, i když bude nejhůře, neboť byl přesvědčen, že i když ztratí — svou vinou ovšem — její lásku, že si vždy zachová její přátelství. Měl je zajištěné u té mírné, intelligentní ženy, jako si do-

vedl zachovati přátelství všech žen, s nimiž se rozešel. Bylo to vrcholem jeho umění života, největší diplomacií jeho zápletek se ženami. Jen s Jiřinou se mu nezdařilo finale jejich symfonie milostné.

Pro Ludmilu měl život zlaté pozadí lásky a dobra, jako obrazy Giottovy.

Řekl jí to s ironickým úsměvem jednoho večera po diner, když pili kávu ve vestibulu hotelu sedíce v proutěných křeslech.

»A nebylo by to krásné, kdyby to mohlo být ve skutečnosti?« odvětila.

»Tvá duše je výjimkou v tom světě, jako duše takového umělce či básníka, jenž tvoří zlaté pozadí svým snům. Ale jaká je to dětinská lež! Tam, za životem, kde vlastně je zlé, zoufalé temno, vykouzlí si zlato a slunce.«

»Co ty můžeš mluvit? Sedíš tu pohodlně, piješ černou kávu a likér, kouříš doutník a hovíš si po znamenitém obědě a filosofuješ o »zoufalém temnu«. To není lež?«

»Budiž. Každý máme svou illusi či lež. Ty líbeznou se zlatým pozadím a já nehezkou, pessimistickou. Pamatuješ se na ten velký, krásný parník, s nímž jsme jeli z Janova?«

»Ano.«

»Nikde nemohlo být veseleji a příjemněji. Hudba hrála, na palubě se procházely krásné dámy v bílých toaletách, páni s kytičkami na kabátech pokuřovali, všude samý smích, hry, tance, dovádění. Zamilované párky legitimní i nelegitimní tulily se k sobě. V kuřáckém saloně podřimovali páni, kteří příliš dobře posnídali. Zdálo se mi, že v té nádherné, ohromné lodi, plující s bohatými a spokojenými lidmi do Neapole a dále, do Egypta a Indie, zaznívá pod radostným modrým nebem na vlnách azurového moře ta nejkrásnější píseň radosti ze života. A uzřel jsem v té lodi něco strašného, nač nezapomenu nikdy.

Druhý důstojník, ten s plavým knírem, úslužný, povídavý, prováděl mne v lodi, když ty's odpoledne odpočívala. Pamatuji se, že to byl jeden z nejkrásnějších dnů. Paluba se podobala pestrému záhonu květin a co tu bylo smíchu, zpěvu, bujnosti! Sestoupil jsem s důstojníkem do strojovny a kotelny. Vykládal mi jako odborník odborníkovi mocnost a nosnost strojů, o kolika tunách a koňských silách je koráb, jaké nové systémy jsou zavedeny v kotelně atd. Vnikli jsme do hlubin velkého tělesa, do tmavých, dusných, čpících hlubin a tam, v jakémsi pekle, uzřel jsem lidi — byli to lidé? — ubohé, proklaté odsouzence. Nazí chlapi, kostnatí a vychrtlí, černí špínou a uhlím, obsluhovali kotel.

Znám nejtěžší práce dělníků, ale namáhání topičů v našich továrnách je hračkou proti útrapě těchto lidí, zakletých do pekelného podsvětí té veselé rajské lodi s palubou, podobnou louce kvetoucí. S hrůzou jsem jen chvíli civěl na ty ubožáky, kteří němě se pohybovali u žároviště u žhoucích jícnů, do nichž vrhali uhlí. Musil jsem rychle zpět na vzduch, myslil jsem,

že se zalknu a otrávím jediným vdechnutím horkého, dusivého vzduchu, který pálil na tváři. Nešťastníci byli odsouzeni k mlčení, jen ukazovat si mohli v ohlušujícím rachotu strojů. Láhev rumu je jejich jedinou posilou, útěchou, požitkem.

Jsou to mladí, silní muži, kteří tu strašnou práci dlouho nemohou vydržeti. Plíce si spálí žárem topiště i alkoholem, otupí, zblbnou a hynou v mukách dole, několik metrů pod lakovanými střevíčky hezkých, nastrojených dam na palubě. Nejsem nikdy sentimentální, ale tehdy jsem byl poněkud dojat. A myslil jsem dlouho na topiče, kteří celé dny a noci nazí, špinaví, mlčky obsluhují ohniště, pijí rum a žijí jako zvířata, neboť společnost je oloupila o všechnu lidskou důstojnost a schopnost civilisovaného života. A myslil jsem si, že kdybych já byl takovým topičem a věděl, že nad tím mým peklem se tančí a pije, zaznívá hudba, zpěv a smích lenochů, že tam v širokých křeslech pokuřují a podřimují dobře najedení a napití gentlemani, tu bych topil, topil tak zuřivě a tak dlouho, že by celá ta krásná loď se svým peklem dole i s rájem na palubě vyletěla do povětří!«

Paní Ludmila upřela na něj dlouhý, zářivý pohled.

»Máš soucitné srdce, Valentine . . .«

Líbil se jí v té chvíli nesmírně. Jeho mužná tvář, osmáhlá sluncem, oživla.

»Proč myslíš? Někteří soudí opačně.«

»Nezapomínáš na topiče v hlubinách lodi...«

»Vím pouze, že existují,« odvětil suše Valentin.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ještě několik dnů prožili v italském rozkošném městečku. Valentin chodil s Ludmilou obdivovat obrazy, nádvoří starých klášterů, zevně podobných zasmušilým tvrzím, uvnitř majících půvab začarovaných tichých zahrad, jimiž kráčelo mnoho jar lásky. Ludmila byla věrna svým tklivě jednoduchým Madonnám s milými andělíčky primitivistů, a její muž odhaloval tvořivou a fysickou sílu renaissančních Titanů, kteří pomalovali hravě obrovské plochy figurami.

V posledních dnech pravidelně vycházel večer k moři a poslouchal šumění vln. Chtěl soustřediti svou neklidnou mysl na uvažování o svých nových plánech obchodních. Přemýšlel o zužitkování vodních sil a lesů v jizerských horách, přemítal o novém patentu, o němž mu psal ředitel jeho strojnické továrny.

Jednoho večera vyšla Ludmila s ním na procházku k moři.

Hvězdy zářily, měsíc vyšel, rozlil stříbro paprsků po hladině lehce se zdouvajícího moře a takové sladké opojení táhlo nádhernou nocí, že při pohledu na vlny šumivě kypícího příboje napadlo jej, že noc podává číši šampaňského zemi před objetím lásky.

Valentin počal tiše prozpěvovati.

»Co to zpíváš?« ptala se jeho žena.
»Co?« zarazil se, jakoby zcela zapomněl na ni a oslovil jej někdo cizí. »E, tak mi napadla nějaká arie . . .«
Byla to Filinina píseň z »Mignon«, kterou často slyšel od Jiřiny.

VII.

Divadelní frisérka, hubená, vzdychající ženština, protahovala hřeben zlatým vlasem Jiřininým.
»To je krása vlasů, jako vodopád,« neopominula připomenout jako obyčejně.
Obtloustlá garderobierka rozkládala na skříni kostým zpěvačky a hovořila skrze zuby, v nichž svírala špendlíky. Slova vycházející z jejích úst byla ještě špičatější.
Slečna Kryfová seděla před zrcadlem a svou toaletní krabicí s líčidly, zahalená v růžový peignoir s krajkami. Byla v krátké hedvábné spodničce.
»Bůh uchovej, aby někdo před ní řekl něco volnějšího,« vyprávěla garderobierka, »hned červenala se jako barnabitka a škemrala: »ale ne, to je tón u toho našeho divadla!« a tlustá žena napodobila komicky afektovaný hlas.
»To se ví, že naši páni, a ti to umějí, mluvili před ní věci, že to byl skandál. I na ředitele si proto došlápla. A modlářka byla, učiněný

svatoušek. A tu to máme: žena jednoho advokáta jí tuhle zahrála a div jí drdol neutrhla. Je to ale co říc! Hned se ženatými si začne!«

Frisérka jen povzdechla a potřásla hlavou.

Jiřina přivřela unavené oči. Neposlouchala již dále klepy garderobierky a svěřila svou hlavu hbitým, lehkým prstům vlásenkářky.

Zaklepání.

»Kdo je?« tázala se garderobierka.

Byl to sluha; přinesl velkou kytici konvalinek a fialek a dopis.

»Ah, to jsou krásné fialky, jak voní!« zvolala garderobierka a podávala lístek slečně Jiřině a usmívala se, jako by chtěla sdíleti s ní radostné překvapení, o němž věděla, odkud pochází.

»Teď mi s tím dejte pokoj,« odbyla ji omrzele zpěvačka, jež psaníčko s rukopisem jí dobře známým odhodila stranou.

Frisérka mrkla zvědavě po dopisu i po kytici a kropila vlasy Jiřininy smíšeninou vonného, žlutého oleje a kolínské vody.

Jiřina vybírala z krabice tuhové a barevné tyčinky a líčila si obočí, oči a rty.

»Kde je můj rouge?«

»Zde je, prosím. Musila jsem koupit nový. Mám z pugetu udělat malou kytičku na živůtek?« tázala se garderobierka.

»Jak chcete,« odvětila Jiřina, roztírající si po tváři růžové líčidlo.

»Obyčejně to slečna poroučí, tak jsem myslila...«

»No, dobře...«

»Pan baron bude beztoho dnes v divadle?«

Slečna Jiřina se zamračila a uhodila o stůl nějakým tyglíkem.

Garderobierka chtěla svou prostořekost — kterou nedovedla nikdy překonati — nahraditi svou horlivostí a roztomilostí.

A neúnavně vedla svou:

»Nový kostým znamenitě dopadl. Už jsem myslila, že se napálila slečna tím krepem. Ale je to pěkná látka. Teď večer moc nobl vypadá. Naše slečna bude zase krásná jako anděl. Je pořád mladší a hezčí...«

»Ba je...« povzdechla si mlčelivá frisérka a trudnomyslně pohlédla na zlaté vlasy, zářící nalíčený obličej a plná ramena umělkyně.

Nové klepání.

»Jsem to já, carissima!« ozval se zvonivý baryton.

»Ah, odpusťte, pane režisére, nejsem hotova,« odpověděla Jiřina.

»Ani jediný pohled není dovolen?« žebronil za dveřmi baryton.

Jiřina svraštila obočí, ale odvětila velmi přívětivě:

»Vždyť jsem ještě svlečená.«

»Nu, mně by to nepřekáželo!« ozval se za dveřmi frivolní smích, poněkud drsně znějící.

»Víte co, přijďte po druhém jednání, okáži se vám v novém obleku. Řeknete mi, jak se vám líbí.«

»To nevím, carissima, zdali tak dlouho vydržím v divadle. Zítra máte zkoušku a nezapomeňte, odpoledne je hodina.«

»Nezapomenu. Děkuji vám. Jste moc hodný!«

»A vy moc nevděčná! Adio!«

Frisérka odešla. Garderobierka oblékala Jiřinu do kostýmu.

»Pospěšte si. Dejte pozor. Vždyť mne moc utahujete.«

Jiřina byla netrpělivá, nervosní. Chtěla být již připravená, ustrojená, ačkoliv vystoupila až v druhém jednání. Toužila však po samotě. Těšila se, až za garderobierkou zavře dvéře a bude zcela sama v té malé nevzhledné komůrce, naplněné malebným nepořádkem a čpavou vůní mýdla, líčidel a vaselinu.

Jediným nábytkem garderoby bylo vysoké, pohyblivé zrcadlo, skříň a stůl.

Jiřina zhlížela se v zrcadle. Urovnávala ještě záhyby. Tlustá ženština klečela za ní a napínala jí spodničku i sešpendlovala ještě něco.

»No, to je přece něco!« zvolala garderobierka celá upocená a zarudlá, když povstala a přehlédla vykonané dílo.

Dvéře se pootevřely.

»Smím?« ozval se veselý alt.

»Jen pojď, Kláro!«

»Je, ty jsi krásná!« zvolala oblá mladá ženština v krátké sukénce, v kostýmu podobného druhu, jako měla Jiřina, ale méně nádherném. Byla velmi nápadně nalíčená a její buclatá tvář s vyhrnutým nosíkem, s dobrácky usmívavým výrazem, nesouhlasila s exotičností a barvitostí obleku.

Otáčela se kolem Jiřiny.

»To je fajnová látka. Kdo ti to šil? Matoušková? Dělá to dobře. Ale kdyby nebyla jen tak drahá! Co pak ty si to můžeš dovolit . . .«

Spatřila kytici, přivoněla k ní a pokračovala bez přestávky:

»Fialky od tvého barona. Je v loži. Vypadá fešácky v té uniformě. Máš ty štěstí, Jiřino!«

Slečna Kryfová se slabě usmála žvatlání buclaté kolegyně.

»Co ty můžeš mluvit, Klárko!«

»No, neříkám, že bych také neměla štěstí. Ferdík dostal přidáno. Až budeme mít dohromady aspoň půltřetího tisíce, tak do toho praštíme.«

A Klára se smíchem se zatočila na podpatku.

»To je také moudré od tebe. Vem si ho! Je hodný a tlustý, jako ty. A má hlas, s kterým se neztratí. Bude to pěkný a kyprý párek.«

»Jen se nám posmívej.«

Klára pobzukujíc písničku ohledávala důkladně a neklidně kostým své kamarádky a všechno prošukala. I její nové boa si vzala na krk.

»To je jistě nějaký dárek,« prohodila.

Jiřina, upevňující si růži ve vlasech, neodpověděla.

»A ještě někoho jsem viděla v sále... Ani bys neuhádla, koho?«

A nahnuvši se k Jiřině, zašeptala:

»Fabrikanta Kaplíře. Režisér o něm říkal, že se prý právě vrátil ze svatební cesty.«

Jiřina znala příliš dobře zlomyslnost i nejhodnějších kolegyň. Věděla, že chce Klára vypozorovat, jaký dojem ta zpráva na ni učiní. A zcela netečně odvětila:

»Hm, tak již se vrátil.«

»A vypadá nějak sestárle. Mně se zdá, že stav manželský mu nesvědčí.«

Ozval se zvonek, svolávající účinkující na jeviště.

»To je na mne. Už letím,« zvolala Klárka a vyrazila ze dveří.

Jiřina propustila garderobierku. Byla konečně o samotě. Zahalila svá nahá ramena do pláště, přikryla si šíj boou a schoulila se v koutku garderoby do křesla.

Tak seděla dlouho, bez pohnutí, zadumána, vzpomínající.

Byla smutná, ale nebyla nešťastná. Dobývala úspěch za úspěchem na jevišti. Líbila se vždy více.

Byla milována vášnivě a obklopována ctiteli. Nikdy se jí nemohlo sníti o životě tak bohatém, lesklém v jejím nuzném a truchlivém mládí.

Její mládí...

Nerada vzpomínala na ně. Přivírala oči před zrcadlem, kde viděla svou nalíčenou krásu hebce zabalenou, nevšímala si pestrého neladu toalet a šperků, necítila vůni parfumů a fialek. Byla daleko . . .

Se svou matkou přijela do Prahy. Byla ještě skoro dítětem. Před tím žila v malém městečku, kde její otec byl úředníkem v cukrovaru. Jiřina byla nehezká, plachá a přece roztomilá jako hubené kotě. Byla nevzhledným poupátkem, z něhož se rozvine později květ, jako to bývá u mnohých děvčátek tvrdých nebo chorých rysů, nejapných pohybů.

Měla velkou ctižádost a trpěla muka pro svou nehezkost. Její kamarádky se jí posmívaly. Spojovala se s kluky proti nim a tloukla je. Přes svou nezbednost učila se dobře, neboť každá pochvala ji dojímala. Velmi hezky zpívala i hudební vlohy ukázala. Učitel jí nejednou řekl:

»Holka, z tebe by mohlo něco být. Škoda, že nejsi hezčí, hlas máš pro divadlo jako stvořený.«

Od té doby se stala s Jiřinou velká změna.

Plachá její divokost změnila se v tichou, snivou osamělost. Již se nekamarádila s kluky, ani neprala s holkami. Celé hodiny proseděla u piana, hrála, zpívala a všechno brala s velkou opravdovostí, učení i šití i strojení se.

»Půjdu k divadlu,« prohlásila jednou náhle s velkou odvahou doma, a její churavící nevrlý otec, muž osudem neblaze stíhaný, s ní, k její-

mu překvapení, zcela souhlasil. Žil v Praze, ve Vídni a měl nesmírné opovržení k svému okolí. Věděl, co je to divadelní život. Pro chudé děvče, když má jen trochu hlasu a zevnějšku, ta nejkrásnější kariéra!

Ano, Jiřina bude umělkyní, usoudil, neboť znal náhled učitelův o jejím hlase a poslouchával ji často. Snad by nešla sloužit, nebo dřít se na učitelku, či dělat otrokyni šicího stroje? A nic by jí nezbylo, věděl, že je chorý a že je již konec všem jeho plánům do budoucnosti. A vyprávěl jí večer, když se vrátil z kanceláře unavený a chrchlající, překrásné věci o divadlech, ohromných budovách větších než kostel, kde v pozlaceném hledišti na sametových křeslech sedí vznešení pánové a dámy a kde na jevišti, v záplavě světel, v jasu drahokamů a v krásných kostymech zpívají dámy. A vznešení pánové, i generálové a hrabata a slavní mužové tleskají umělkyni jako nadšení mladíci, posílají jí kytice a dary a kloní se jí hluboce, tak hluboce, jako nikdo nikdy se nepoklonil ředitelce cukrovaru ani paní purkmistrové. A jsou zpěvačky a herečky, které za ty dvě tři hodiny večer v divadle vydělají tolik, jako ředitel cukrovaru za celý měsíc, ba, taková Lucca, Patti a jak se ještě jmenují, mají větší příjmy nežli ministr, a co pravím, takové příjmy mohou mít jen milionáři.

Jiřinka tiše poslouchala, v noci nemohla usnouti. Zdálo se jí o krásných zpěvačkách s diamanty a nádhernými kostýmy, jimž se

i vznešení a slavní mužové kloní uctivěji nežli naduté ředitelce cukrovaru. A ráno, dříve nežli maminka a otec se probudili, skočila k zrcadlu a s velikou bolestí pozorovala svá ústa, jež se jí zdála široká, své čelo, jež bylo ošklivé zachmuřenou nízkostí, své odstávající uši. A plakala usedavě, klekla a horoucím rozechvěním svého trpícího a toužícího srdéčka modlila se, aby byla hezčí, aby jí uši neodstávaly a ústa se nekřivila široce. A učinila sliby Panně Marii, že bude dobrou ke všem lidem na světě a že bude ctnostnou, což bylo míněno spíše formálně, dle nauk z náboženství, neboť nevěděla ještě, co je hřích. A celý den byla tichá, smířlivá a pokorná, i služce se sama večer nabídla, že půjde pro vodu k studni.

Tehdy přišla kočující společnost herecká do města. Několik ošumělých a vyzáblých mužů a ženštin. Jedna z nich byla mladá a měla křiklavý klobouk a závoj. Jiřina viděla herce dopoledne stojící před hostincem, kde hráli po několik večerů. Umělkyně v křiklavém klobouku a závoji zdála se jí takovou nadpozemskou bytostí, které se koří nejvznešenější muži. Její bílá tvář s velmi rudými rty pod závojem ji podivně okouzlila. Podobnou krásu ještě neviděla. Šla z povzdálí za dámou v závoji. Ale nikdo se jí neklaněl, ačkoliv se každý za ní ohlížel. Povšimla si, jak proti herečce kráčel adjunkt z okresního hejtmanství, největší švihák místní, se šňůrkou skřipce zataženou za ucho, s kamašemi na lakýrkách. Nad-

hazoval se v chůzi a usmívaje se, podíval se na herečku tak zvláštně, že malá Jiřina pocítila nevolný dojem, nějaké jí nepochopitelné ošklivosti a bázně. A též se nepoklonil hluboce před herečkou. Na rohu ulice stály dvě paničky a posměšnými pohledy změřily herečku, její klobouk i závoj.

»To je coura,« řekla jedna.

»Komediantka namalovaná,« pravila druhá.

Jiřinka přišla domů sklíčená a rozrušená. Přemítala stále o divně krásné dámě, s tvářemi tak bělostnými a se rty tak rudými a o pohledu, který na ni vrhl adjunkt, i o urážlivých slovech, která ty paničky tak hlasitě, jí skoro do tváře pronesly. Bylo jí nesmírně líto herečky. Uzřela ji pak večer v divadle na jevišti. Maminka ji vzala na představení nějaké velmi dojemné hry. Bělolící dáma byla ještě bledší a měla krásné oči, tak veliké a smutné, jaké Jiřina nikdy neviděla. Byla skutečně vznešenou dámou, nějakou nadzemskou bytostí. Zlaté kadeře jí splývaly na ramena a na krku jí svítil velký drahokam.

Představovala sirotka, dívku ušlechtilou, hrdou a statečnou. Nesmírně bohatý urozený starší muž se do ní zamiloval, ale jakási šílená, zlá žena ztrpčovala mu život, bránila té lásce. Jiřinka nerozuměla všemu dobře, ale poslouchala, ani nedýchajíc. Jak něžně hovořila ta ubohá a přece tak záviděníhodná osiřelá dívka! Ó jak vzdychala a plakala! Jiřina se třásla na celém těle, držela se maminky za ruku

a když se vrátila domů, dostala horečku a celou noc blouznila.

Herci odjeli. Nikdy již neuzřela malá Jiřina dámu v závoji.

Jiřině nebylo ještě čtrnáct let, když se po smrti otcově přestěhovala s matkou do Prahy.

Vyrostla i vyvíjela se v hezkou dívku. Již neplakala před zrcadlem. Její tvář se nějak zladila ve svých rysech a rty, ač široké, byly sličné svou chvějnou něžností v úsměvu i svým ladným záhybem v mlčení. Ani uši jí neodstávaly více. Tuto pohromu své krásy odstranila Jiřina nejen modlitbami k Panně Marii, ale i vlastní vůlí. Celé hodiny, když se učila nebo četla, seděla s rukama pevně přidrženýma k hlavě a tak se dostalo jejím malým, delikátně vykrouženým uším příhodnější formy.

Jiřina přijela do Prahy s duší přeplněnou, překypující. Hrozný nepokoj jí sevřel srdce, když vycházela z nádraží ohlušená a zmámená hlukem i shonem lidí. Chtěla zaplakati nebo divoce zajásati. Všechna její mysl byla prosáklá sněním a touhami, představami a dojmy z tatínkova vypravování a z románů, povídek, básní, jež v posledních třech letech jen hltala.

V němém udivení, zrakem zaníceným pozorovala nový svět otevírající se před ní. Šum davů a hluk ulice jí zněl jako neznámá, svůdná hudba. Viděla vše skvělé, bohaté, smavé. V kočárech uzřela zářivé dámy, jež se usmívaly. Zdálo se jí, že všichni ti lidé, kteří kolem ní se míhali nebo ujížděli v kočárech, drož-

kách, tramwayích, někam spěchali radostně a nedočkavě.

Jí bylo též, že spěje někam nedočkavě a radostně. A když spěchala širokou rozlohou Václavského náměstí s tím hemžením davů v podvečer, v odlesku zapadajícího slunce, metajícího své zrůžovělé a znachovělé paprsky do oken musea vzplanuvších slavným ohněm, tu si pravila v duchu s nejmocnějším vzepětím celé své bytosti vzrušené, zanícené, kamsi v opojení letící: »Zde je mé štěstí, musím dobýt Prahy!«

Té noci nespala — ačkoliv byla unavena po cestě — jako po prvním svém večeru v divadle.

Teprve k ránu usnula.

Její matka měla nevelikou pensi a pár zlatek zahospodařených. Najala na Vinohradech byt o dvou pokojích a kuchyni. Jeden pokoj pronajala studentovi, jenž platil si též snídaně a obědy. Tím skoro uhradila celou činži. Byla to malá, zavalitá ženština, netečná ke všemu, co se přímo netýkalo jí a její dcery. Byla velmi spořivá, ale na pořádek valně nehleděla a ponechávala Jiřině úplnou volnost. Někdy nepokojně a bádavě obracela k ní pohled přes brejle, když veselá a udýchaná, hladová vrátila se Jiřina domů ze školy pěvecké. Děvče rozvíjelo se. Tváře měla okrouhlé, pleť jemnou a svěží jako broskev a tělo svižné, útlé, v bocích již nedětsky prohnuté. Ale oči i smích Jiřiny přesvědčovaly svou naivností a jasností neporu-

šeného a neposedného mládí, a matka vrátila se uklidněna k svému šití nebo rozečtenému románu.

Jiřina v Praze oživla a zkrásněla. Všechno kolem sebe osvětlovala svým smíchem, zpěvem a svou půvabností. V její chůzi a pohybech bylo cosi vrozeně melodického. Její vlasy mocně vybujelé, dobře pěstované, nabyly lesku zlatového. A muži se po ní ohlíželi, když se hnala obyčejně ve spěchu po ulici s notami v náručí. Zaslechla, jak si dva řekli:

»Ta je feš!«

»Čertova žába, to by bylo . . .«

Pohledy mužů i podobné poznámky připomněly jí, jak okresní adjunkt podíval se na herečku v závoji a jak paničky o ní hovořily. Ale neuvažovala dlouho o tom, byla lehkomyslná a šťastná a její štěstí vzrostlo vědomím, že se líbí.

Učila se pilně. V každém jejím konání jevila se ctižádostivá snaha.

Seděla celé hodiny u piana a matka ji musila napomínati, aby si neunavovala hlas. Pečlivě se starala o svůj zevnějšek. Nelibovala si v nedbalé a pohodlné netečnosti, kterou vychovávají malé a nuzné poměry a v níž si hověla její matka. V toaletních záležitostech vyznala se brzo jako dáma. Za pár krejcarů dovedla si spíchnouti, jak říkala, pěknou bluzu, elegantní spodničku, její vynalézavost byla neobyčejná, vhodně umístěná pentlička nebo kraj-

ka či květina, efektně a neočekávaně zabraný pohyb sukně činily zázraky koketerie.

V její mysli zrcadlilo se celé lehké a čisté mládí. Zpívala a šveholila jako pták na kvetoucí větvi kývající nad louží.

Někdy ji matka napomínala, varovala, domlouvala. Líčila jí život městský a divadelní jako jedinou past a nástrahu ženské ctnosti. Jiřina věděla již leccos. Zasmála se, vzpomínajíc si na dva muže, vyslovující hlasitě mlsný obdiv nad její fešností.

»Co se směješ, holka?«

»E, tak — je mi to k smíchu všechno. Já vím, jací jsou ti mužští, kteří nedají pokoj nikomu.«

Málem by byla řekla, jak její učitel zpěvu, vysloužilý, obstárlý tenorista, sedá těsně vedle ní u piana, tak divně se dívá na ni, hladí ji a jednou ji z nenadání políbil. Nebylo jí to příjemné. Raději o tom mlčela.

»Dej si pozor, Jiřino, a pomysli si, že nějaký hloupý kousek může zkazit celý život. Nevěř nikomu, kdyby ti sliboval hory, doly! Však ucítíš sama, kde je tvé štěstí a budoucnost . . .«

A se shovívavým filosofickým zármutkem doložila matka, protírajíc si brejle:

»Až budeš v divadle, budeš musit třeba leccos obětovat, ale to prodělaly všechny i ty největší umělkyně, jež se pak třeba vdávají za hrabata.«

Jiřina se zasmála. Ležela na pohovce. Kousala krajíc chleba s máslem a bavila se tím, že

vyhazovala do výše pantoflíček s nohy, jejíž štíhlou oblost se zalíbením pozorovala.

»Mami, já bych chtěla vystoupiti jako ‚Malý vévoda' nebo páže v ‚Hugenotech', viď, že mám hezké nohy?«

A začala hvízdat arii z ‚Malého vévody'.

Matka povzdechla si, zatřásla hlavou a celkem byla spokojena se svou dcerou.

Student, bydlící u nich v podnájmu, byl zrzavý, pihovitý, dobře urostlý a poněkud neohrabaný hoch. Nosil uměleckou kravatu a zakládal si velmi na svém barytonu. Mnoho flámoval, a poněvadž vyprávěl vždy, že byl ve společnosti umělců, že byl s nimi i solista X. z Národního divadla a hudební kritik R., imponoval matce Jiřinině. Žádala jej, aby se zmínil těm pánům o Jiřině. Kdo ví, k čemu to nebude. U divadla je každá protekce dobrá. A dlouze vyprávěla studentovi, jaký hlas má Jiřina, co o ní řekl ten neb onen učitel, že již má nastudováno několik rolí, že co nejdříve vystoupí ve veřejné produkci pěvecké školy.

Jiřina pokládala zrzavého studenta za kamaráda asi takového, jakými jí byli kluci, s nimiž podnikala pranice proti svým spolužačkám. Nenuceně s ním jednala. Zpívala mu v podvečer. On seděl na pohovce v jejich pokoji nebo se opíral o piano ve snivé roztoužené póse, vyjadřující umělecké nadšení.

Někdy byli veselí, uličníkovali, stuchali se — a studentovi naskočily ještě rudější pihy, když se jí dotkl, uchopil ji v křížku kolem

pasu... Někdy šli do divadla spolu, on stál v parteru, ona seděla na galerii, pak se sešli a on ji doprovázel. Mluvili celou cestu o představení. Jiřina byla vždy nadšena, ale student kritisoval, a zejména žádný baryton nevyhovoval jeho vkusu.

Jednou na večer seděla Jiřina u piana zády obrácena k oknu, s obličejem v pološeru a zpívala »Dinoru«.

Hlas její rozechvíval se něhou a sladkostí.

Student přiblížil se k pianu. Šero vzrůstalo.

»Slečno Jiřino, vy jste božsky zpívala.«

»To říkáte vždycky.«

»Ale tentokráte tak bylo něco báječného ve vašem tónu, něco jako láska, velká, vášnivá láska...«

»No to se vám zdálo,« odvětila prostě Jiřina.

»Co pak nemilujete?«

»Proč to říkáte pošeptmu a tak tajemně, vždyť jsme tu sami,« zasmála se Jiřina.

»Ah, vy jste divná... člověk se ve vás nevyzná...«

»Tak?« a Jiřina pobzukovala skrze zuby nějakou písničku.

»Jiřino!«

Hlas studentův byl sípavý.

»Co je vám?«

»Ah, kdybyste věděla, jak nesmírně vás... vás miluji.«

Octl se u ní a uchopil se její ruky.

Jiřina neodpověděla. Bylo jí úzko a k smíchu zároveň.

Odvětila po chvíli teprve a velmi měkce:

»Ale jděte, co to říkáte?«

»Ano, je to pravda, mám vás rád...«

A v tom ucítila jeho rty na své tváři a jeho ruku kolem svého pasu.

Nechala se políbiti, ačkoli jí nebyl příjemný zápach cigaret, čpící z knírů studentových.

»Dejte pokoj, rozsvítíme... Musím sama udělat večeři, maminka přijde pozdě.«

Ale student ji nepustil a líbal jí stále prudčeji.

Vyvinula se mu, povstala a prohlásila rázně, že už toho má dost.

»Jiřino, vy zlá..«

Hlas studentův žebronil, sténal. A když chtěla Jiřina jít do kuchyně, znova a s velkou silou ji uchopil kolem pasu a strhl ji na pohovku. Ucítil její rty pod svými, a tu jako v blouznění počal cosi bláboliti, vykřikovati její jméno a nějaké přísahy věčné lásky a věrnosti. A svíral ji stále mocněji.

Jiřina ucítila odpor k němu. Vzpírala se mu. Hněvivě a podrážděně mu vytýkala jeho chování.

On pokračoval, byl smělejší. Nastal zápas ve tmě dvou hekajících těl. Jiřina se vzteklou divokostí uvolnila si jednu ruku a počala jej škrábati a rváti v obličeji a na krku.

I kousala...

Konečně musil student ji pustit. Byl jako zmámený, celý se chvěl, těžce dýchal.

»Jiřino, co jste to udělala...« koktal. »Krev mi teče...«

»Proč nedáte pokoj,« odsekla Jiřina a šla do kuchyně, kde si urovnala poškubaný šat.

Student šel do svého pokoje a za chvíli tiše se vytratil z domova. Přišel až ráno, opilý a v obličeji poškrábaný.

Jiřina se nezmínila matce ani slovem o tom, co se stalo. Cítila velký odpor vůči zrzavému studentovi a měla v ošklivosti všechny muže.

Veliký okamžik nastal, když Jiřina vystoupila na veřejné produkci žáků operní školy. Její svěží a plný hlas se líbil. Potlesk a lichotivé poznámky, pronášené v publiku, zejména mezi mladíky, působil matce Jiřinině jakési příjemné vyjevení. Byla rozčilenější nežli dcera, které opakovala každé slovo, zaslechnuté v auditoriu. Ještě větší radost nastala třetí den na to, když jejich student přinesl k obědu číslo novin, kde byl referát o koncertu a zmínka o pěkném hlasu Jiřinině. Matka čtla noviny několikráte a Jiřina si vystřihla referát a nosila jej až do večera na ňadrech. Pak jej schovala do modlitební knížky jako svatý obrázek.

Matka s velikou citupIností děkovala studentovi, jenž skromně a přece důtklivě upozornil, že referát opatřil jeho přítel R., a to jen na jeho přímluvu, poněvadž obyčejně se o takových žákovských produkcích nepíše do novin.

Jiřina si poznámky studentovy nevšimla. Sedla k pianu a zpívala. Student pil v kuchyni černou kávu a rozmlouval vážně s paní Kryfovou.

»Jiřina má krásnou budoucnost, ale je nutno, aby se o jejím talentu vědělo. No, teď již jsme ji uvedli do veřejnosti, noviny jsou hlavní věc.«

Matka nepřeslechla důraz, s jakým pravil »jsme« a odvětila: »Kdyby pán bůh jí dal štěstí a dobré přátele, takové, jako jste vy...«

»Co pak já...« odvětil skromně student a pokukoval do pokoje.

Na paní Kryfovou šla odpolední dřímota. S mateřskou vlídností řekla studentovi:

»Jděte k Jiřince do pokoje, má to ráda, když ji posloucháte.«

Rozpačitě povstal, zakymácel se nerozhodně u samých dveří, ale neměl odvahy vejít a odešel, prohlásiv, že musí do přednášky.

Brzo na to byla slečna Kryfová pozvána, aby zpívala na jakési akademii dobročinné v Žofínském sále. Usměvavé mládí hlasu i očí Jiřininých okouzlilo obecenstvo. Musila opakovat svou arii a dostala první kytici s pentlemi, která ji nesmírně těšila. Byla nadšena a její radost nebyla porušena ani myšlenkou, že kytice nemohla býti v nijakém vztahu k jejímu úspěchu, poněvadž byla již předem objednána výborem akademie. Po koncertu se večeřelo a tančilo. Matka, která nemohla spát dvě noci pro samé starosti s toaletou Jiřininou a musela

zastavit svůj zlatý svatební řetěz, byla blažena. Nikdy neviděla tak skvělou společnost a nikdy jí tolik pánů neřeklo »milostpaní«. Zavedli ji i Jiřinu k důležitému jakémusi stolu, kde seděli starší i mladší páni, ale vesměs vynikající, k nimž, jak se zdálo, se chovali sklepníci uctivěji nežli k ostatním lidem. I šampaňské se pilo a všichni připíjeli Jiřině, která byla ve světlých, dekoletovaných šatech, podobna čerstvému, ranní rosou pokropenému květu. Jiřina byla šťastna, nadšena, odpovídala galantním pánům starším i mladším, ale vesměs vynikajícím, s roztomilou naivností, ačkoliv musela stále odsedávat, neboť její soused, nejctihodnější ze starších pánů, jí šlapal stále na nohu.

Zrzavý student byl též na akademii a přišel ke stolu s velkým odhodláním, patrným v jeho nemotorné pokloně, kterou učinil dvěma starším pánům, z nichž jeden byl jeho profesorem, a se zajíkavým požádáním slečny Jiřiny o tanec. Odpověděla mu s vlídným úsměvem přes vějíř — matka obdivovala její allury a žasla, kde se to v té čertové holce béře — že lituje, je unavena a když pije víno, že nemůže tančit... Student zrudl a odcházeje vrazil do sklepníka, obcházejícího kolem stolu s lahví v ubrousku zabalenou.

Naproti Jiřině seděl asi třicetiletý, hubený muž černovlasý, černovousý, ubledlé, vyžilé tváře, velmi temperamentní a milý. Byl to hudební skladatel a dirigent Jaroslav Navrátil, jehož novou skladbu hráli na akademii. Řekl

Jiřině velmi příjemné věci o jejím hlase a o její sličnosti.

»To je chlapík!« řekla si Jiřina v prostotě své duše, rozjařené poněkud šampaňským, a šla s ním tančit. Zrzavý student podíval se na ni nepřátelsky a posměšně, když kráčela kolem něho veselá, smějící se vypravování skladatele, pohlížející na něj tak, jak se dívají ženy na muže, kteří je počínají zajímati. Jiřina cítila radost a pýchu, cítila, že moc jejího talentu a krásy počíná ji zvedati z ubohé nízké pokořenosti a chudoby. Její mysl, udivená a zaujatá vypravováním Navrátilovým, otevřela se novým nadějím. Sliboval jí, že jí zaopatří vystoupení v divadle, že promluví s ředitelem, že na ni vzpomene s pěknou rolí ve své opeře. Tančil lehce. Jeho pohyby, jeho živá řeč i jeho pohledy neklidné a pronikavé byly v mladistvém kontrastu k jeho unavené, ubledlé tváři. Tiskl ji prudce k sobě při tanci. Byl parfumován. Jeho dech byl příjemný. Účinkoval na ni zcela jinak, nežli přiblížení profesora zpěvu nebo zrzavého studenta. A byl umělcem!

Když se vrátili ku stolu, sedl si Navrátil vedle ní. Byla mu vděčna, že ji zbavil dotěrnosti ctihodného souseda, který jí dvorně nalil novou sklenku vína a upozornil ji, aby netančila příliš, a — dodal s úsměvem výstražným — nevěřila všemu, co jí povídal Navrátil, neboť je to nebezpečný svůdce dívek.

E, vždyť slečna ještě neví, co to je svůdce, že?« pravil jeden z mladších pánů.

»Jen aby ji náš Jaroslav nepoučil,« zvolal jeden ze starších pánů.

A všichni, mladší i starší, ale vesměs vynikající pánové, dali se sborem do smíchu.

Za dva dny na to navštívil Jiřinu Navrátil, jenž slíbil její matce, že bude se slečnou někdy studovati.

Jakmile sedli k pianu, byl Navrátil jiným mužem. Zapomněl na všechno a existovali pro něj jen noty. Jeho tvář již nebyla znavená a vyžilá. Jiřina musila několikrát opakovati, sám jí předzpěvoval, naznačoval tóniny a takt, nepovolil, dokud přesně nezpívala podle jeho přání, rozkřikl se dokonce na ni a vynadal jejímu profesoru starých oslů, který žáky kazí.

»Váš hlas je drahokam, ale ještě nebroušený,« pravil, »záleží na brusiči, stane-li se vzácným nebo jen polodrahokamem. Váš profesor by měl tlouci kamení na silnici a ne brousit diamanty.«

Potřásal divoce svými černými kadeřemi a Jiřinu poděsil svou prudkostí. Byla unavena, spocena, chvěla se.

»To jsem vás prohnal, co?« zasmál se po chvíli a řekl hlasem mírnějším: »Jinak to nejde, slečno, v umění musí být práce, a co pravím, ne práce, ale dresura, neúprosná, stálá dresura.«

Vrátil se zase k pianu a hrál dlouho.

Náhle ustal a bouchl víkem.

»Jak se vám to líbilo?«

A nevyčkav ani její odpovědi, řekl:

»Je to moje nová věc. Máte čas v sobotu odpoledne? Dobře, přijdu zas.«

Stiskl jí prudce ruku a odešel.

»To je divný člověk,« myslila si Jiřina, jež si představovala návštěvu hudebníkovu zcela jinak, neboť se jí zdálo na akademii, že je do ní zamilován.

»Umělec!« pravila si a vzplanula pro něj celou duší. Vše, co jí řekl o způsobu zpívání a cvičení, o zacházení s hlasem, o udržování taktu, o memorování, bylo zcela jiné nežli lekce

profesorovy a zdálo se jí velmi správným. Navrátil jí může velice prospět. Byla mu vděčná, a v sobotu, velmi koketně ustrojená, očekávala jej s neklidem a nedočkavostí.

Přišel a zase ji hodinu potýral. Ale byl hovornější a veselejší. Žertoval. Ptal se jí na její srdce a lásku. Tvářil se velmi udiveným, když mu řekla, že nikoho nemá ráda. Pohladil ji. A náhle ji políbil na čelo. Zachvěla se, musela se chytit stolu.

»Nu, co je vám, Jiřinko, odpusťte . . .« pravil tak něžným hlasem, jaký u něho ani neočekávala, a odešel.

Matka měla pana Navrátila ve velké úctě. Pochopila, že jeho lekce a protekce mohou být Jiřině velmi užitečné.

Zrzavý student mimochodem asi dvakráte prohodil, že Navrátil je zhýralec. Má poměry se zpěvačkami a paničkami. Pije a hraje v karty. Jindy zas přinesl nějaký časopis, kam psali jeho kamarádi, nejmladší umělci, zneuznaní dramatikové a kritikové budoucnosti. Nová symfonie Navrátilova byla tam strhána nenávistně a posměšně. Student s důrazem předčítal zničující fráze o »uměleckém parvenu« Navrátilovi.

Paní Kryfová shovívavě poslouchala, pak řekla, že nerozumí tomu dlouhému povídání, a požádala studenta, aby si žurnál odnesl do svého pokoje.

Student se brzo od nich odstěhoval a šířil o Jiřině ošklivé klepy. Je maitressou Navrá-

tilovou a vedle něho má staršího mecenáše, který ji podporuje a dává učit. A uváděl tak intimní podrobnosti z jejího života, že se zdálo, jako by jí byl bližším nežli mladý hudebník a starý mecenáš. Od té doby, kdy ještě Jiřina byla nevinným a bezstarostným děvčetem, začala její pověst svůdnice a záletnice, která vzrostla, když se dostala k divadlu.

Jiřina žasla nad tou hanebností a zaplakala. Její matka se strašně rozčilila na studenta, křičela, že mu oškube tu jeho zrzavou palici, a ve svém rozohnění mateřském celý den chodila po sousedství a vyprávěla o studentovi hrozné věci.

Jiřina seznámila se s mladou předměstskou zpěvačkou, Růženou Myslíkovou, dívkou buclatých vnad, poněkud všedního obličeje, nepatrné intelligence, ale velmi praktického smyslu. Růžena žila též sama se starou matkou a bez velké ctižádosti odzpěvovala všecky své kuplety a arie v krátkých sukénkách, jež stačily při pružných pohybech jejích lýtek a kyprých boků, aby dosáhla jakési popularnosti u shovívavého a spíše veselého nežli labužnického obecenstva předměstské arény. Jiřině imponovala svými zkušenostmi z divadelního světa. Poslouchala s velkým zájmem její historie zákulisní, o intrikách a pranici dvou prvních herček a o zuřivých bojích jejich táborů, kde byli rozděleni jejich kollegové, režiséři, kapelníci i biletáři a garderobierky, a ovšem jejich ctitelé v ložích, posílající kytice a dárky, a na

poslední galerii, provádějící hlučné demonstrace. Růžena stála mimo válčící strany a byla celkem spokojena, neboť měla přízeň prvního režiséra, kterého se z počátku velmi bála pro jeho neomalenost.

Pokoj Růženin byl chudý, ale útulný. Největší jeho ozdobou bylo několik uschlých kytic s pentlemi, a největším jeho přepychem byly dvě skříně, plné pestrých kostymů. Některé obleky ležely přehozeny na pohovce, rozvěšeny na stojanech, buď odloženy z posledního představení nebo připraveny pro nové. Na pianě stálo několik podobizen Růženiných v pósách a kostymech co možná pikantních, jež však přes nejlepší a nejrafinovanější úmysly fotografovy selhávaly vzhledem k jakési sousedské dobráckosti buclatého obličeje zpěvačky. Houpací rákosové křeslo, kanárek v kleci a několik nevzácných drobností doplňovalo výzdobu pokoje.

»Nedělej si z toho nic, Jiřino,« konejšila ji kamarádka, jež v novém růžovém županu s krajkami stála před zrcadlem a upravovala si vlasy.

»To se ti řekne — ale tak mne pošpinit.«

»A není nic pravda?«

»Pánbůh ví, že ne!« odvětila Jiřina s nejjasnější upřímností, jaké byla schopna.

»A co ten Navrátil?« pravila Růžena, nadzvedajíc obnažené, trochu začervenalé ruce nad hlavu.

»Na mou duši, pranic.«

»Tak si z toho nic nedělej, až budeš u divadla, bude to stokrát horší, a dokud budeš hezká a líbit se, nedají ti pokoj, budou o tobě povídat ty nejhorší věci…«

Bylo odpoledne, slunce padalo do pokoje lacinými, někde poškubanými záclonami, a Růžena, stále upravující svůj zevnějšek, netrpělivě pohlížela na hodiny. Jiřině bylo poněkud divné její neklidné přebíhání.

»Ty jsi dnes nějak hezká,« pravila. »Jaký to parfum máš?«

»Je pěkný? Přivoň si.«

Přiblížila se k ní tělem. Župan se jí rozevřel. Měla na sobě průsvitnou hedvábnou košili, hluboce vystřiženou. Jiřina ještě nikdy neviděla takový přepych v prádle. Velice se obdivovala té kráse.

»Stála celých osm zlatých,« vysvětlovala jí Růžena, »ale dělá svůj effekt.«

Vypnula se bujně a bílé tvary jejích boků a ňader prokmitly lehkou látkou.

Zasmála se a znovu se podívala na hodiny.

»Ale teď už budeš musit jít, čekám někoho.«

»Aha . . . přijde tvůj režisér,« vzpomněla si Jiřina na jejího milence.

Jiřina velmi se divila, že její přítelkyně, která měla jen čtyřicet zlatých měsíční gáže, mohla chodit v tak nádherném prádle a ještě více se divila, když při odchodu srazila se ve dveřích s elegantním pánem starším, který se na ni podíval ostře a protivně.

Navrátil docházel pravidelně dvakrát týdně k Jiřině, jež činila velké pokroky.

»Od té doby, co se mnou studuje Navrátil, mám zcela jinou výšku a daleko čistší g,« říkala matce i Růženě.

Za nedlouho vystoupila Jiřina v episodní roli a měla úspěch. Byla angažována. Navrátil s ní chodil na procházky a čekával na ni po zkouškách. Říkalo se o nich, že se mají rádi. Navrátil tehdy byl velmi rozmrzelý, zamlklý,

mnoho času prolelkoval v kavárně, hostincích a na procházkách s Jiřinou.

Stal se jí nezbytným druhem. Bylo jí příjemně a volně v jeho společnosti a již nepociťovala neklidné vzrušení v jeho blízkosti. Někdy ji políbil znenadání a prudce, čehož se jen nepatrně polekala.

Jednoho dne přišel rozcuchaný a nějak rozjařený. Jiřina byla sama doma. Zpívala. Navrátil kouřil viržinku a přisedl k ní. Cítila z něho víno. Odstrčil ji náhle.

»Počkejte, miláčku, sedněte si na pohovku a poslouchejte.«

Hrál vášnivě, cele pohřížený v hudbu, vlasy mu padaly do čela, oči mu svítily do neurčitosti a mocně zadýmal chvílemi z viržinka.

»Co tomu říkáš, Jiřino?« zvolal mezi hrou. Jiřina udivena i jeho rozháraným zevnějškem, jeho divokou vervou i jeho tykáním, odvětila, že se jí to líbí.

»Líbí!« zvolal po ní a bez přestávky pokračoval.

Jiřině připadal krásným. Byl bledý a tak zajímavý. Nikdy neviděla u muže tak krásně zářících očí.

»Již jsem hotov!« zvolal a bouchl víkem piana.

»Co to znamená? Co jste to hrál? Nemohu ani říci, jak mne to . . .«

»Hej, to je něco!« vzkřikl hudebník a popadl Jiřinu kolem pasu a zatočil s ní.

Veliká radost a zdivočilost jevila se ve strhaném a zářícím obličeji.

»Líbí se ti to?« pravil pak po chvíli tiše, přisedl k ní a doložil ještě stlumeněji: »ty se mi též líbíš! A budeme spolu se líbit celému světu, viď?«

Nerozuměla mu.

»Budeš zpívat v mé opeře a musíme to u všech čertů nějak rozsekat. Holečku, to budou natahovat uši, ti pitomci, co myslí, že má muzika nemá duši,« a bouchl do stolu.

Chvíle mlčení. Navrátil se díval na Jiřinu, ale tak, jako by jí neviděl, jako by myslil na něco jiného.

»Já vás mám rád,« pravil a objal ji prudce. Všechny jeho pohyby byly náhlé.

Odsedla plaše.

»Neboj se mne,« tykal jí zase o sklonil se k ní, »budeme spolu žít krásné chvíle a budeme mít spolu úspěch. Ty jsi zlatá duše, rozkošná umělkyně. Miluji tě, miluji. Ale nevěř mi nic . . . ostatně já ti nic nemohu slíbit . . . nic, nežli věčné přátelství, nejněžnější a nejvěrnější přátelství . . . Věrnost? Ah,« zasmál se. »To je nesmysl. Já bych ji od tebe též nikdy nepožadoval. Věrnost nepatří do lásky takových lidí, jako jsme my . . .«

Zamlčel se, zachmuřil se. »Ha, ha, žárlivost . . .« dal se do smíchu, »tu si nemohou dovolit lidé našeho stavu . . .«

Láska Jiřiny a Navrátila trvala rok. Z Jiřiny vyspěla umělkyně i krasavice. Komická

opera Navrátilova měla velký úspěch, a Jiřina poprvé vynikla v ní ve velké roli. Ale náhle odejel hudebník do ciziny a rozloučil se s Jiřinou velmi něžně.

Tak první láska Jiřinina byla též prvním lékem životním proti illusím mládí. Cítila se ženou, velmi zkušenou a opravdovou ženou a nebylo jí ještě dvacet let.

Jeden z jejích nejlepších kollegů, starý bonvivantský herec Hammer, jemuž bylo na světě všecko lhostejné kromě láhve dobrého vína rýnského, upozorňoval často Jiřinu, jak si má vésti v divadle, v té motanici intrik, a jak se má chovat, aby si zachovala příznivou situaci. Zejména ji poučoval, jak má jednat s muži.

»Jiřinko, takové děvče jako ty,« říkal jí tónem otcovského kamarádství, »musí rozhodně udělat karieru u divadla. Jsi rozkošná, k nakousnutí, k zbláznění líbivá. Ale musíš být trochu prohnaná. Podívej se kolem sebe, jak to jiné umějí. Buďto musíš být moc feš, nejfešnější ze všech, nebo skromná a opatrná. Buďto musíš bláznit všechny muže, nebo dělat svatouška — oboje může vždycky skončit sňatkem s nějakým statkářem nebo továrníkem.«

Jiřina neměla nouzi o ctitele. Připadalo jí to často až komické a svěřovala se matce, které odevzdala některé — ne všechny — dopisy, jež denně dostávala.

Matka jen potřásala svou ustaranou hlavou nad rozečteným románem a vzdychala:

»Holka, to tě neuživí. Máš dluhů na všechny kozly, a v divadle o přídavku ani slyšet.«

Mladá zpěvačka pohlížela na vše velmi lehkomyslně. Podávala se životu nenuceně a svému umění též. Bavila se jen a trochu snila o nějaké romantické, skvělé lásce s mužem nesmírně bohatým, nesmírně slavným, nebo nesmírně urozeným, kterého by jí kolegyně nesmírně záviděly.

Ze svých ctitelů zatím nemohla si vybrat hrdinu takové nádherné lásky. Žádný neučinil na ni pravý dojem. Někteří byli nesměle neobratní, jiní švihácky drzí a někteří se dokonce před ní dávali do pláče samým zbožňováním.

Dostávala dopisy básnické i velmi prosaické a vesměs přepiatě dvorné od studentů i starých pánů.

Jistý advokát (byl členem společnosti mladších i starších pánů, ale vesměs vynikajících) připomenul jí, že ji poznal o jejím vystoupení na dobročinné akademii žofínské, nabídl jí bez dlouhých okolků své přátelství nezištné a měsíční výpomoc 150 zlatých. Obstárlý, prostomyslně povídavý úředník bankovní, se staromodními galantními způsoby, psal jí něžné a cituplné dopisy o svém čistém srdci a o svém nadšení pro její umění. Jednou se na něj Jiřina z obvyklé koketerie divadelní nějak roztržitě usmála na ulici, a pan revident jí poslal ohromnou kytici s básnickým psaníčkem.

Na zábavě herecké, pořádané též za účastenství členů předměstských divadel, poznala Jiřina Valentina Kaplíře.

Představil jí ho režisér Kratina, milenec její přítelkyně Růženy Myslíkové.

Jiřina prodávala květiny a kolem ní byl stále roj pánů. Byla rozjařená a krásně jí slušely jarní šaty s pestrými květy a poletujícími stužkami.

Viděla, že k ní kráčí tlustý Kratina, jenž byl oblíben jako veselý společník a často se chlubil svými známostmi, a s ním mladý, velmi elegantní muž.

Jiřina naladila svůj nejsvůdnější úsměv a pohled.

»Slečno, vedu vám kupce, který by jistě skoupil celý váš krám, a který již dávno touží si poznati vás . . .« řekl Kratina.

Mladý muž se uklonil.

»Prosil jsem pana Kratinu, aby mne vám, slečno, představil . . . jsem nadšeným ctitelem vaším.«

Jiřina mimovolně se zarděla. Mladý muž se světlehnědým plnovousem učinil na ni milý dojem svým prostým vystoupením a svým příjemným hlasem. Byl obléknut daleko jednodušeji a při tom uhlazeněji nežli šviháci kolem ní.

»Pan Valentin Kaplíř,« představoval Kratina, jenž si vzal bez ptaní z rukou Jiřininých karafiát a zatkl si ho do knoflíkové dírky.

Jiřina znala to jméno. Slyšela, že Kaplíř je bohatý továrník, a vzpomněla si, že jej vídala často v přízemí, v loži.

Vybrala mu nejkrásnější žlutou růži a dala se s ním do hovoru tak lehce, bez okolků, jako by jej již dávno dobře znala.

Valentin Kaplíř se jí chvatně, s jakousi odbornickou zvědavostí ptal na její záležitosti divadelní, na její nové role.

Kratina nepozorovaně odešel, seznav, že je zbytečný. Jiřina přepustila květinový krámek jiné kolegyni a procházela se s Valentinem po zahradě, a zdálo se jí, že všechny prapory a guirlandy na stromech, všechno pestré šumění slavnosti, její hlahol i hudba jsou připraveny pro velkou slavnost jejího srdce.

Kaplíř s ní hovořil s veselou a srdečnou dvorností a ve příhodné chvilce osamění, kdy usedli v ústraní na lavičku, hnal útočný flirt už k dosti určitému vyznání.

Pak doprovodil Jiřinu do sálu, kde se zatím začalo tančit a poroučel se jí. Byl večer někam zván.

Kaplířovo objevení náhlé u květinového stanu i jeho náhlý odchod zanechaly neklid v duši Jiřinině. Dosud nepocítila tak vábivý a stísňující dojem. Mladý muž se jí líbil. Vynalezla na něm přednosti, kterých nikdy si nevšimla u jiných mužů, měl hezkou chůzi, důvěru a přítulnost vzbuzující pohled, měkký, vlídný hlas a podlouhlé, bílé ruce.

A zdál se jí nevšedně chytrým a vzdělaným. Ani Navrátil nedovedl tak zajímavě hovořit.

Její procházka s Kaplířem po zahradě neušla pozornosti jejích soudruhů.

Při večeři několik jich sesedlo se kolem stolu a nervosní paní Hornyková, altistka, jež nedovedla stárnouti a trýznila své okolí svým špatným rozmarem a svého muže svou věčnou žárlivostí, dobírala si Jiřinu.

»Hleďme, má to děvče štěstí. Sotva že se obrátí dvakrát na jevišti, už mate mužům hlavy a hned pro ni vzplane takový fešák!«

Jiřina obyčejně podobné narážky snášela s úsměvem, věděla příliš dobře, že je v nich více závisti nežli posměšku. Ale tenkráte se jí to zdálo urážlivým. A odešla pobouřena od stolu.

Dva dny na to zpívala v »Hoffmannových povídkách«.

Do garderoby jí přinesl posluha velkou kytici žlutých růží. Poznala, že je to Kaplířova odpověď na růži, kterou mu dala o slavnosti herecké.

Byla radostně překvapena. Zpívala, tančila, oči jí zářily vzrušeným leskem a smála se podrážděné zvědavosti svých kollegyň.

Zapiala si nejkrásnější žlutou růži na živůtek a otvorem v oponě obzírala po první přestávce hlediště. Uzřela Kaplíře v přízemní loži. V dalším jednání vyslala několik vděčných pohledů k této loži.

Druhého dne na to, když šla v poledne ze zkoušky, uzřela jej jedoucího ve fiakru. Poznal ji. Usmál se a pozdravil. Jiřina již byla si úplně jista, že jej miluje.

Odpoledne přišla k ní Růžena Myslíková a zvala ji na druhý den na výlet do Závisti.

»Pojede Kratina a pan Kaplíř.«

»Pan Kaplíř?«

Růžena se usmála jejímu překvapení:

»Co se divíš? Kratina se s ním dobře zná, pozval ho a řekl mu, že ty pojedeš s sebou. Ještě bude s námi Bouček, víš, ten potrhlý literát. Bude to veselé. Pan Kaplíř vezme dva fiakry, víno a proviant a budeme se mít dobře někde v lese a budeme dovádět jako děti. To si nedovedeš ani představit, jaká je švanda na našich výletech, když je pan Kaplíř s sebou.«

Jiřina byla hezká v prostých, světlých šatech pracích, když sedala do fiakru, což vzbudilo velkou pozornost v celé ulici. Matka odložila svůj román a pohlížela láskyplně a hrdě na svou dceru, vyjíždějící v kočáře jako velká dáma.

Fiakr zavezl Jiřinu k Růženě Myslíkové, kde již čekali Kratina a Bouček. Políbila se s Růženou, stiskla ruku tlustému herci, který hned udělal kompliment jejímu zevnějšku, a podala pravici literátovi, hubenému, trochu bohémsky nedbalému hochovi se živýma očima v bezvousé tváři.

Růžena nemohla být hotova. Stále se pudrovala, vlasy upravovala, nějaké stužky na

bluze načechrávala, až se na ni její milenec počal durdit.

»To je k zbláznění, v divadle by se mezi dvěma akty třeba třikráte převlékla a doma potřebuje času jako nějaká vévodkyně. Proč nezazvoníš na komornou?« dobíral si ji.

»Ještě žádnou nemám. Ty mi k ní nepomůžeš!« odsekla Růžena, zapínajíc se za plentou do šněrovačky, až to praskalo. Patřilo to již k obvyklým ouverturám všech jejich schůzek a vycházek, že se vždy pohádali, a Růžena neopominula nikdy Kratinovi s roztomilým cynismem své upřímné, prosté duše naznačiti, že z důvodů existenčních nemůže se omeziti pouze na jeho přátelství.

»Kde je pan Kaplíř?« tázala se Jiřina tiše Růženy, »což nejede s sebou?«

»Jen se neboj,« smála se jí přítelkyně, »ten dnešní výlet nevynechá! A s námi nejede. Sejdeme se s ním ve Zbraslavi.«

Vyjeli vesele. Milenci usmíření a usměvaví. Bouček nonchalantně nahrbený ve fiakru, s kloboukem na stranu. Jiřina byla poněkud roztržitá.

»Proč s námi nejede? Jako by se za nás styděl,« myslila si nevrle.

Byl krásný jarní den.

Když vyjeli za Smíchov a Chuchli, cítili všichni radost slunce, které všednost krajiny zladnilo a všechnu jednotvárnost překouzlilo v krásu. Dech se nesl volně nad světlou, svěží zelení. Skřivánkové se třepetali pod oblohou

a horoucně zpívali. Po silnici míhali se velocipedisti ojedinělí, v párech, celé skupiny tiché a hbité. Na řece dýmaly parníky, kde nad černou massou výletníků bělaly se dámské slunečníky. Jako šíp letěla po hladině dlouhá loď za rytmického pohybu čtyř párů vesel.

Stromky kvetly bíle. V dáli pod strání, mezi zelinářskými zahradami, táhla se kvetoucí alej.

»Družičky jdoucí k biřmování!« zvolal Bouček, a Růžena jen vzdychala blaženě nad tou poesií jarní, jak řekla. Kratina přivíral oči, chtělo se mu spát po obědě. Jiřina myslila na Kaplíře, připomínala si milý pohled i hlas jeho, pociťovala úzkost při pomyšlení, že se s ním za chvíli sejde. A ještě větší úzkost jí způsobila představa, že nepřijede.

Seděli asi půl hodiny v restaurantu ve Zbraslavi, když zahrčel vůz a z něho vyskočil Kaplíř.

Jiřina se zarděla, uzřevši ve vratech zahrady hostinské jeho štíhlou postavu.

Vítal se se všemi velmi důvěrně a omlouval se, že jej zdržela nutná práce. K Jiřině pronesl několik zdvořilých, konvencionelních vět. Vtipy Kratinovy, žerty Boučkovy a smích Růženin vyvolaly brzo veselou náladu.

Bouček vykládal svůj životní názor aristokrata a anarchisty. Měl velké opovržení k plebejskému životu a jakmile měl desítku v kapse, cítil se aristokratem nade vše povýšeným. Jinak — a to bohužel v častěji se vyskytují-

cích chvílích, kdy neměl ani mizernou desítku — upadal v extrém anarchistické nenávisti k společnosti a způsoboval postrach svými výstředními názory. Kratina jej pokládal za komedianta, neboť herci málo kdy věří v upřímnost pósy jiných. Ale Kaplíř měl rád jeho vtipné nápady, zejména když bojovný bohém ve chvíli svých revoltujících útoků proti všem zákonům, tradicím a předsudkům utkal se s nějakým šosákem. A často připomínal se smíchem Boučkovu odpověď jistému ctihodnému advokátovi, který jeho zlolajné invektivy zakřikl s gestem vlasteneckého rozhorlení:

»Pane, vás by měli vyloučiti z národa českého!«

»Pane, kdyby v českém národě byli samí tací hlupáci jako vy, tak jsem již dávno z něho vystoupil dobrovolně!« odvětil literát.

Bouček hryzl konec viržinka a s jaksi vyzývavým pohledem na obě mladé, jarně vyšňořené herečky, rouhal se všem sentimentálním a romantickým názorům o lásce.

Kaplíř jej se smíchem štval jako bojovného kohouta proti Růženě, která pravila, že není nic krásnějšího, nežli kdy dva se mají šíleně rádi, a obrátila své oči tak sladce k tlustému, nad sklenicí piva funícímu Kratinovi, že Jiřina s mimovolným úsměvem se podívala na Kaplíře a vzpomněla si na hedvábné dessous své kamarádky. Kaplíř též velmi rozveseleně jí odpověděl ironickým úsměvem.

Pak za velkého křiku a smíchu vydali se na další cestu. Dříve však za velkého jásotu »vylodili«, jak pravil Bouček, z fiakru Kaplířova košík potravin a košík vína, jež dva kluci nesli v čele průvodu.

Lidé se stavěli, vyhlíželi z výletních hostinců a z oken a ukazovali si nápadné šaty mladých dam.

Vynašli si útulné zákoutí, vysoko nad údolím, nad Vltavou, na louce, přimknuté k rozervaným skalám, v jejichž hluboké rozsedlině kypivě hučel potok, tříštící své proudy o kameny, a na jejichž výšinách šuměly stromy, ostře rýsující větve do čistého azuru oblohy.

Byli zde sami, vysoko a daleko.

Rozložili se táborem. S velikým rozruchem byla upravena hostina, a s potleskem byl uvítán obsah košíků; největší úspěch měl ohromný humr a láhve cortonu a moselského. Kratinova otylá, upocená tvář zaleskla se, labužnicky mnul si ruce a liboval si:

»To si dáme berdo — to bude vznešená hostina v této krásné přírodě . . .« a emfatickým posunkem ukázal kolem.

»Hm, zdá se, že dekorace je ti tu vedlejší věcí,« zamručel Bouček, vytahující zátky z lahví, zatím co dámy rozprostřely ubrus a připravily příbory. O vše bylo postaráno předvídavým Kaplířem.

Hostina byla skutečně skvostná, třeba že poněkud primitivní. Sůl se podávala v papírovém kornoutu a Kaplíř se omlouval, že červené i bílé víno nalévá do stejných sklenek.

Slečna Růžena vypila rychle dvě číšky červeného silného vína a rozjařila se. Povstala, zazpívala silným a poněkud falešným hlasem přípitek z »Netopýra« a poctivě se snažila lehkým nadhozením svých mocných kyčlí učiniti dojem nejgraciesnější.

Kaplíř, sedící proti Jiřině na trávě, pohlédl na ni s úsměvem; odpověděla mu rovněž úsměvem a cítila, že si s ním rozumí. Byla šťastná a smála se zvonivě, dětsky, roztomile. Pozorovala, že Kaplíř si všímá každého jejího pohybu. Když se nahýbala k Boučkovi do zadu, aby jí nalil víno, posunula svou nataženou pravou nohu, aby ještě dále svezla se sukně s její černé, hedvábné punčošky. Byla to zcela nevinná koketerie zpěvačky, jež v některých rolích byla nucena ukazovati mnohem více ze svých vnadných nohou a lidem jí nekonečně lhostejnějším, nežli ten mladý a při tom tak opravdový, imponující muž. Přesvědčil ji, že zná skoro všechny její výkony, řekl, kdy se mu nejvíce líbila, litoval, že ji tak málo zaměstnávají, že bude konečně nutno učiniti něco na rozhodujících místech, aby nebyl zanedbáván její talent, a vůbec povídal mnoho milých věcí. Poněkud rozčilená, poněkud rozpačitá odpovídala jen zdráhavým úsměvem chválené školačky a připadala si hloupou. Ale za to se starala, aby všechny půvaby její co nejsvůdněji se rýsovaly pod lehkým, přiléhavým jarním šatem, jak polo ležela proti němu.

Vzduch ovláhl svěží vůní prohřátých dechů mladých luk. Zvyšoval opojnost silných vín a cigaret. Kratina si svlékl kabát a rozložil se velmi pohodlně. Růžena mu zapálila doutník, nalévala mu víno, skláněla se k němu s nejlegitimnější láskyplností.

Otevřena nová láhev a sklenky zazvonily. Připíjelo se všemu — lásce, umění, kráse, vínu i Vltavě, jež se dole hnala stříbrná, s proudy ještě rozčeřenými po divokém prosmyknutí svého štíhlého toku nedalekými Svatojanskými proudy.

»Připijme si na bratrství!« navrhla Růžena, jež v pravou chvíli si vždy vzpomněla na tuto ceremonii. A hned se hlučně políbila s Kratinou. Jiřina ťukla si s Kaplířem, ale poněkud uškubla hlavou a bratrský polibek dostala na tvář.

»To neplatí! Opakovat!« protestoval Kaplíř, ale Jiřina mu se smíchem uklouzla.

»A co já?« žalostně ozval se Bouček. »Všecko se to líbá, jen já tu jsem jako sirotek.«

»Vždyť jste ve Zbraslavi říkal, že o ženské nestojíte,« řekla Růžena.

Bouček vstal a ukázal na břízu, stojící na pokraji lesa. Její bílý peň i světlé něžné listy rozkošně se odrážely od skupiny tmavých smrků.

»Hle, to je má láska!«

A objal štíhlý strom.

Obě dámy tleskaly nápadu Boučkovu, líbil se jim jako rozmar básníka.

Víno rozehřálo ve všech líbeznou, bujnou a zněžnělou náladu.

Literát s kloboukem v týle, s rukama v kapsách, s očima jiskřivýma a posměšnýma, opřený pohodlně o peň bílé břízy, pohlédl ironicky na oba párky, na idyllickou imitaci manželského blaha Kratiny i Růženy i na směle pokračující flirt Kaplíře a Jiřiny, a pravil:

»Nemyslete si, že jsem asketa nebo perversní dekadent. Ale mne nedovedl nikdy nadchnout Hálek, který v těchto místech psával své počestné verše. Oscar Wilde nemůže též býti mým mistrem, poněvadž zkrátka zde přestává všechna estetika a každá pósa, mám příliš normální nervy a zdravý pud. Jestli slečnu Růženu rozhorlily některé mé výroky o lásce, prosím za odpuštění. Je to jen nedorozumění. V zásadě se ztotožňuji zcela s vámi, přátelé, a vzdávám hold lásce — tak jak vy jí rozumíte.« Smekl klobouk a uklonil se oběma párkům.

»Po . . poeto, co to deklamuješ za nesmysly?« pravil otylý herec těžkým jazykem, položiv hlavu na rameno vedle něho sedící Růženy a přivíraje oči ospale, opile a unyle.

Jiřina se tázavě podívala na Kaplíře, který kouřil cigarettu a jen se usmíval, a řekl:

»On to myslí dobře.«

Hubený, bezvousý mladík pokračoval:

»Jako mi profesoři filologie zhnusili klassické básníky, tak mi naše literatura disgustovala lásku. O ničem se tak nestydatě nelže

jako o lásce v našich sentimentálních povídkách, citupllných novellách, produševnělých dramatech a psychologických románech. Všimli jste si někdy, s jakým mravním rozhorlením píší lokálkáři a reportéři ze soudní síně o »hříšné lásce«, o nevěře manželské, o »kalu života městského« atd.? Co je tu vykřičníků, významných pomlček a puntíků! S takové vysoké úrovně filosofické a lokálkářské pohlížejí též básníci a povídkáři na nejostřejší konflikty života, na poměr obou pohlaví. Nedivme se jim. Literatura zavinila celou tu pokryteckou a šosáckou morálku od té doby, co Werther ke všem slabochům zvolal: »zab se!« a ten banální neurvalec Claude všem hlupákům radil: »zab ji!« Německá sentimentálnost a francouzský romantismus způsobily mravní epidemii 19. století, po tom krásném, zdravém 18. století, kdy Voltaire nedovedl pochopit, že by se mohl manžel nějak zvláště rozčilovat pro nevěru své ženy, a kdy se soudilo, že láska a manželství nemají nebo nemusí mít nic společného. Takové ideály vynašla si buržoasie 19. století a její literatura. Bojujte proti nim — a milujte se, přátelé. Ať žije volná láska!«

Bouček vyhodil klobouk do výše a svalil se do trávy vedle posledních dvou lahví, slečny Růženy a podřimujícího Kratiny. Mlčky podal Růženě sklenici s velitelským posunkem sultána k odalisce.

»Nenalejvej mu, vždyť se namaže, žvanil,« zamručel herec a zase funěl a pochrupoval dál.

Kaplíř a Jiřina konečně měli příležitost, aby se vzdálili od ostatních. Jiřina půvabně vyzdvihujíc sukni kráčela hbitě stezkou mezi jehličnatými řídkými stromy vzhůru. Chtěla na vrchol kopce, těšila se na vyhlídku.

Kaplíř za ní . . . Její nožky a její dívčí útlé tělo a její ženské kypré boky zdály se mu ještě krásnější, než když ji viděl v nejsuggestivnějším kostýmu na jevišti. Tak vznosně a lehce kráčela, jako by tančila, a když se obrátila s výše, se smíchem povzbuzujíc opožděného, viděl v její tváři, sluncem ožehnuté, rozohněné, zaruměněné rychlou chůzí vzhůru, tolik vděkuplné, lahodné krásy, že všechna jeho bytost zabouřila touhou uchopiti ji v náručí a zlíbati ji.

»Za mnou! Za mnou!« smála se, chytajíc se pňů, jak sklouzala po jehličí.

»Ale až vás dohoním, běda vám!«

»Nedohoníte!«

»Oho, to mne neznáte!«

Několika skoky octl se jí v patách. Vykřikla a utíkala v před. V tom zakopla o kořen. Upadla a chtějíc rychle vstáti, sklouzla po hladkém jehličí, a nežli se znovu vzchopila, držel ji Kaplíř v objetí. Líbal ji na rty a na oči. Oči měla zavřené, rty pootevřené a oddechovala těžce jako v mrákotách a opojení. A nikdy dosud necítila něco tak krásného jako teď, kdy uprostřed lesa po té divoké honbě, v tom vonném a vlahém zátiší dotýkaly se jí teplé a jemné rty mladého muže, líbajícího s takovou vášnivou rozechvělostí a něžností.

A když ustali, byli oba ještě více udýcháni a vzrušeni, nežli tím útěkem vzhůru.

Bylo takové ticho, že slyšeli tlukot svých srdcí. Stromy jen lehce pohnuly svými sluncem ozlacenými vrcholky.

V dálce se ozvala kukačka a nějaký pták zacvrlikal. Jiřina, otevřevši oči, viděla nad sebou rozcuchaného Valentina s pomačkanou košilí a posunutou kravatou. Usmála se. Zdál se jí neobyčejným a krásným, a se sladkým povzdechnutím přivřela oči.

»Jiřino, mám vás rád,« zašeptal Valentin tak tiše, jako by se bál, že by celý les se rozhlaholil a rozšuměl ohlasem jeho slov, kdyby je zaslechl. Neodpověděla. Úsměv však setrval na jejích rtech rubínových, vonných, pootevřených, vlažných. A tiskla mu ruku.

A připadlo jí na to velmi směšným, když hned pak, jak se brali dále, on jí řekl s nejformálnější svou zdvořilostí:

»Pozór, slečno, račte na pravo . . . Proč se smějete?«

Tak! Oh, jsem ráda na světě dnes.«

»Dnes jen?«

»Tak ode dneška! Ale jak to vše dlouho bude trvat . . .«

Zadržel ji. Pohlédl jí do očí dlouze.

»Jiřino, nemyslete si, že se mi jedná jen . . . mám vás nesmírně rád, tak, jak jsem ještě snad nemiloval, snad — — snad říkám proto, poněvadž se známe jen povrchně dosud.«

Věřila jeho slovům i jeho pohledu a byla šťastná.

Nahoře bylo travnaté, hebké a zelené místo. Ve trávě rozseto plno žlutých a bílých kvítků. Na jedné straně byl pohled do hlubokého údolí Vltavy a do širé roviny za Zbraslaví, a na druhé straně mírný svah se nesl k aleji kvetoucí, za níž se táhla pole.

»Zde je krásně!« a v zaníceném pohledu Jiřinině zrcadlila se celá smavá, jarní zářivost krajiny.

»Nemohli jsme najíti pěknějšího místa pro dnešní naše setkání.«

»Jak jsme vysoko . . . Oh, dole ten parník, hrabe se jako brouk — a jak jsme daleko od celého světa, tak sami . . .«

»Jiřino! Jiřino sladká!« a oba pocítili závrať této osamělé výše a svých prvních polibků.

A na tichém palouku v té výši nad hučící řekou v údolí a nad širým mlčením krajiny zelené a kvetoucí řekli si mnoho milých, vroucích slov.

Konečně si vzpomněli na svou společnost.

»Musíme jít zpět, ale cestou,« navrhl Valentin.

Jiřina zahlédla u aleje kamenný oltářík se zaskleným obrazem Panny Marie.

Utrhla kvetoucí větev jabloně, položila ji pod obrázek, pokřižovala se a klekla na okamžik.

A ve chvilce byla již opět u Valentina, jenž si zatím zapaloval doutník.

»Pomodlila jsem se za štěstí naší lásky a tu větvičku jsem tam nechala na památku,« pravila, poněkud rozpačitě se uzardívajíc.

Když se vrátili do táboru, byli uvítáni velkým křikem. Kratina si mezitím dobře schrupl, Růžena zdřímla a Bouček napsal do zápisníku lyrickou báseň. Teď se opět pustili do zbytků hostiny a podali Jiřině a Valentinovi talíře i sklínky.

Růžena se usmála a kývla významně na Kratinu. Též Bouček věděl, co znamená rozechvěle veselý návrat Jiřiny a Valentina. Připili si všichni a v nejlepším rozmaru se vrátili do Zbraslavi. Byl již soumrak. A byla noc, když po krátké večeři odjeli do Prahy.

Jiřina jela s Valentinem. Zabaleni do pokrývky, přituleni k sobě, mlčeli pod ohvězděnou oblohou.

Od toho dne její život vytryskl vzhůru mládím, láskou a úspěchem.

Dosud se mělce a malátně vlekl jako skromná stružka, i špinavou louží se musel prodrati v před. Ale teď bylo tak jásavě, smavě, čistě v jejím životě a cítila v sobě dmoucí se sílu vzhůru, výš a výš!

Láska jí otevřela nový svět. Po prvně milovala. To, co bylo před tím — nebylo. Všechny stopy spláchl prudký příval nových citů.

Valentin probudil v ní nové ženství. Teprve teď poznala opravdovou vášeň. Zneklidnil

ji a uchvátil ji. Zalíbil se jí jinak nežli muži, které dosud poznala. Výdech jeho bytosti jí lahodil, jeho pohled, jeho ruce, jeho rty i jeho hlas ji nemohly nechat lhostejnou a nemohla být bez něho.

Byl veselý a mužný. Svěřoval se jí se svými záležitostmi a často přicházel unavený nebo rozčilený do jejího útulku v Hálkově ulici.

V té době její krása zjemněla. Graciesnost jejího těla neměla nikde nic přílišného ani nedostávajícího se. Její pleť ubledlá hladce svítila. Hlas se jí zcelil, vyrovnal. Vynikla v několika rolích.

Byla to nejšťastnější doba její.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ostrý tón zvonku vyrušil Jiřinu. Otevřela oči a viděla kolem sebe nelad malého svého pokojíku zákulisního a kytici konvalinek a fialek. Bylo jí nesmírně smutně. Uchopila roli, pomačkanou, a povstala. Hedvábný kostým, plný cetek, zašustil a cetky zaševelily. Zdálo se jí, že ty zvuky se jí posmívají, že ji urážejí.

Vyšla na jeviště.

Ustoupila před dvěma dělníky, vlekoucími ohromnou kulisu. Povyk, zmatek, shon přestávky lomozil na jevišti. Z rekvisitárny, u níž stála skupina štěbetavých choristek, obléknutých v pyšných krojích šlechtičen z italské renaissance (některé pletly punčochy), vybíhaly spěšně hoši, nosící plechové svítilny, poháry a vázy z lepenky.

Proti ní kolíbavým krokem se loudal baryton, tlustý mladý muž, stále odplyvující a zkoušející svůj hlas, prohlížející svá lýtka v trikotu a své příliš sešněrované boty. Pohlédl na Jiřinu a nepozdravil ji. Kdysi se jí dvořil a byl odbyt. Byl gentleman.

Zašla k oponě, u níž stál kapelník a někteří solisti. Bylo slyšeti veselý smích Klárky.

Režisér stál uprostřed jeviště rozkročený, křičící, mávající rukama a bystře pohlížející na všechny strany, jako kapitán na lodním můstku ve chvíli nebezpečí. Láteřil, honil dělníky kolem sebe, volal do provaziště, sháněl se po strojmistrovi, sám upevnil uvolněnou příčku na kulise, upozornil na klapku propadla, kterou zapomněli zavřít, všiml si, že jedna dáma přišla s nepravým krejzlem na kostýmu a rychle ji hnal zpět do garderoby . . .

Jiřina nevšímajíc si toho příliš všedního obrazu rušného zmatku obratně se propletla pobíhajícími k oponě.

Starý tenorista a komik Kroupa, pitvorně nalíčený jako šašek, vypravoval velmi choulostivou historku, které se všichni smáli a slečna Klára nejvíce, při čemž pohlížela s láskyplným obdivem na svého milence, jenž vyhlížel velkolepě jako pestře nastrojený vůdce zbrojnošů.

Jiřina tvářila se chvíli, jako by jej poslouchala, ale odvrátila se k otvoru v oponě a dívala se do hlediště. Byla delší přestávka a sedadla i lože pořídly.

»Sedí na pravo pan baron,« řekla jí vedle stojící přistárlá altistka a s úsměvem přimhouřila oči na kolemstojící.

Jiřina pokrčením ramenou projevila úplnou svou lhostejnost k tomu, co se dělo a mluvilo na jevišti za ní. A v duchu posílala ke všem ďasům celý ten svět kolem sebe.

V tom stanul její pátrající pohled. Skutečně, Valentin byl v divadle. Seděl sám v přízemní loži. Byl zasmušilý a zamyšlený a díval se netečně, jak míval ve zvyku. Vlasy měl poněkud prošedivělé na spáncích.

Jiřina pohlížela skulinou v oponě tak dlouho, až bylo dáno znamení k začátku. Nervosně si přejela rukou čelo a spěchala do kulis, kde čekala na svou narážku. Ničeho si kolem nevšímala. Nebyla přítomna, její mysl bloudila jinde. Jen instinktivně poznala, že se blíží její vystoupení, a byla připravena dříve, nežli přiběhl inspicient ji upomenout.

A se vztyčenou hlavou, krásná, usměvavá, s lehkou arií na rtech vběhla na jeviště. Podobala se tančícímu paprsku a zpívajícímu květu. Nikdy nebyla tak půvabná, svůdná, rozkošná, její krása jemná a dráždivě smyslná zazářila v nejmocnějším vyjádření její ženské a umělecké duše. — Ten večer nehrála, ale žila na jevišti. A měla ohromný úspěch. Obecenstvo jí tleskalo na otevřené scéně a na konci jednání byla mnohokráte vyvolána.

VIII.

Jednopatrový dům patricijský, bez nejmenší ozdoby v mrtvém průčelí, stojící mezi podobně bezvýraznými většími činžáky v tiché, neživé a nevkusné ulici novoměstské, byl sídlem Kapliřovým. Vysoká okna a záclony v prvním patře i nově upravený vysoký vjezd a zasklený vchod do bílého schodiště a čistě urovnaný dvůr s kolnami a stájemi na jedné straně a se zahradou v pozadí vzbuzovaly dojem blahobytu a vkusu.

V přízemí byly pisárny. Malá skromná tabulka v postraní vrat naznačovala diskretně firmu továrníka a velkoobchodníka.

Dům byl vždy tichý. Pouze v přízemních pisárnách bylo živěji, ale ne tak, jak bývá v kancelářích spojených se skladišti neb přímo zasahujících do činnosti dílen a továren. Skladiště firmy byla v předměstí. Zde bylo jaksi centrální ředitelství a intendatura všech podniků Valentinových. S Valentinem pracovali

tu úředníci nejzkušenější, jaksi jeho tajemníci, kteří soustřeďovali ve svých rukou složitou organisaci závodu. Vrchní prokurista, účetní s dvěma mladšími úředníky, dva korrespondenti a tři praktikanti tvořili hlavní personál jeho centrální kanceláře.

Ve své pracovně, veliké, úhledné a prosté, přijímal Valentin své agenty a zástupce, bursovní a cizí jednatele a své úředníky z venkova. Vedle svého psacího stolu měl pohyblivý stolek s telefonickým vedením, které jej přímo spojovalo nejen se všemi místnostmi jeho domu, ale i s továrnou a závody na venkově. Měl po ruce klaviaturu, kterou mohl rozehráti, svými rozkazy v pohyb uvésti továrnu, skladiště, písárny.

Bylo nedělní odpoledne.

Vrátný dřímal ve vysokém křesle u okna do průjezdu. Uprostřed dvora ležel schoulený spící pes. Z konírny ozývalo se pohvizdování kočího.

V celém domě nebylo tušit živoucí bytosti. Mdlá chvíle siesty umrtvila každé hnutí.

Široké skleněné dvéře přízemního salonu v pravém křídle byly otevřeny do zahrady, ve které všechno spalo, vrabci i vodotrysk.

Uprostřed pokoje po jedné straně malého stolku s koflíky černé kávy, s tácem likérů a krabicí na doutníky a cigarety v houpacím křesle seděl Valentin a na druhé straně v podobném houpacím křesle si hověla Ludmila.

Káva vypita, vedle stály vyprázdněné čí̌šky likéru.

Ludmila odložila cigaretu a přivřela oči ospale.

Valentin spustil ruce s novinami na klín a hlasitě zívl.

»Pardon!« řekl, zpozorovav, že Ludmila nespí, přes to, že má oči přivřené.

Usmála se a odvětila:

»Slyšíš to ticho nedělní?«

»Slyším, ten němý hlas pouště.«

»Ah, jaká nuda! Nemohu usnout a ani číst se mi nechce. Co ty tam máš zajímavého?«

»Poslední zprávy londýnské ze Stock Exchange, if you please!«

»Ne, to děkuji!«

Paní Ludmila natáhla nohy na nízký taburet a v póze co nejpohodlnější počala znovu a opravdověji dřímati.

Valentin sáhl po jiných novinách, rychle je prolétl a odhodil a znovu zívl. Nebyl ospalý, ani unavený, ale zahleděl se před sebe do několika skrovných záhonů a ostýchavých skupin keřů a stromů, jako člověk ztrativší poslední zbytek vůle a zájmu na životě.

Jeho život byl příliš tichý, snivý a spokojený. Plynul tak asi, jako teď podřimovala vedle něho jeho žena, z lehka oddychujíc a prozrazujíc svou tváří duševní bezvětří spánku nerušeného snem.

Valentin chvíli pohlížel na svou ženu. Nic nebylo v jejím vzhledu a úboru, co by se mohlo

sebe méně příčiti vybranému vkusu a uhlazenosti, byla to úhledně vyspělá žena — ale nebylo též nic, čím by mohla roznítiti neobyčejné nadšení a touhu.

Za tu dobu každodenního manželského spolužití, jež se mu zdála již dlouhou, ani jednou nezměnila se její tvář vlídná, skromná a opatrně pozorující. Byla stále k němu něžnou a ovšem jeho myšlenkám i žádostem přístupnou a byla tak delikátní, že ani neprojevila zřejměji očekávání větší vroucnosti nebo přítulnosti jeho. S resignací v dobrém pohledu světlých očí, které snad jen málo a zcela potají dovedly plakat, byla mu po boku jako horlivá účastnice všech jeho záležitostí a starostí. Patřila mezi ty ženy, které nedominují ani neotročí, které jsou spolupracovnicemi a společnicemi svých mužů. Nebyla žárliva na jeho minulost. Neexistovala pro ni. Nebyla by žárliva ani na jeho přítomnost a pravila mu jednou: »Jsem nejlepší přítelkyní tvou a neznám sobectví vůči tobě. Nikdy v ničem ti nepůjdu do cesty a jsi tak volný, že ani mne necítíš vedle sebe.«

»Proč tolik ohledů a lásky, vlastně laskavosti?« tázal se Valentin, jejž její přílišná delikátnost zneklidňovala i tísnila. Cítil se vždy provinilým nějak . . .

»Proto, že tě příliš . . . chápu. A pak my oba jsme již překročili dobu illusí a blouznění. Jsme přáteli a to je to nejkrásnější . . .«

»Nejrozumnější — spíše . . .«

»To nejkrásnější v manželství a vůbec v poměru u ženy.«

Byl dojat, ale též jaksi zneklidněn jejím chováním. Musel jí být vděčným, ale zbožňovat ji nemohl tak, jak si přál a představoval. Žil bujný a bohatý život dříve, ohnivá vína ovlažovala jeho divoké hody a manželství mu podávalo stále tentýž pohár sladce mdlého nápoje. Slyšel často tvrdit, že světáci a lidé, kteří mnoho žili, bývají nejlepšími manžely, věřil to, ale brzo se přesvědčil, že jeho případ se nehodí do tohoto pravidla.

Bylo příliš míru a nehybnosti v jeho životě. I jeho obchod a všechny jeho záležitosti z dřívějšího zmítání odvážných spekulací, nových zkoušek a projektů, z toho napětí a vzruchu energie přešly do jakéhosi klidného, vyrovnaného proudu. Všechny krise byly překonány. Vyrovnal během poslední doby většinu dluhů. Pila, kterou koupil s pomocí své ženy a lesní hospodářství v jizerských horách nedaleko jeho továrny strojní a slévárny u stanice křižovatky státní a severozápadní dráhy se znamenitě vyplácely. Celá krajina a půda, lesy, všechny poměry půdy byly tak výhodny, že mohl pokusiti se o nejsmělejší průmyslové podniky, jako před lety cizozemský finančník chtěl přetvořiti Zbirožský lesní kraj v české Westfálsko.

Valentin žil jen svým záležitostem. Nikdy nebyl soustředěnější.

Jen jedna událost jej zarazila, sevřela, skoro z rovnováhy přivedla. Poznal, že jeho man-

želství bude bezdětné. Jako zlé zachmuření padla zvěst lékařova, ošetřujícího ochuravěvší Ludmilu, mezi manžely. Oba byli teď chudší o poslední touhu. Ona tiše a bez výčitek nesla zklamání své hluboce cítěné lásky, jež očekávala podobné cítění nebo vášeň milovaného muže a on podobně snesl se zdánlivou lhostejností tuto ránu. A mezi oběma nastalo jakési uklidnění, jež směřovalo k přátelství a — netečnosti.

Valentin dlouho přemítal o svém životě. Bylo mu těžce. Věčná nespokojenost od mládí, štvoucí jej do užívání nebo do práce, neopustila jej ani v nynějším utišení a zladnění celé jeho existence a jevila se v jistém mocnějším pocitu melancholie, spleenu a nudy.

Zapálil si cigaretu. A náhle, jak se mu v poslední době často stávalo, vzpomněl si na Jiřinu.

»Kde jsou ty doby!« zašeptal mimovolně, byl zvyklý někdy mluviti k sobě, když jím prudce zmítalo duševní pohnutí. Teď vzpomínka ta vyrazila náhle. Ulekl se a pohlédl na Ludmilu, ale ta podřimovala s ústy pootevřenými a zdála se mu nehezkou.

Jiřina! To jméno mu zaznívalo jako nejsladší vzdech lásky, jako vítězná a divoká fanfára jeho mládí. Do boje! do boje! — volalo to jméno lásky, hýření a opojení... Vzpomínal, rychle defilovaly před ním všechny postavy žen od Elly v severním přístavním městě a poznal, že Jiřina byla nejsvěžejším, nejvonnějším a nejroztomilejším zjevem jeho vzpomínek...

Když se rok před svou svatbou rozešel s Jiřinou — a nevěděl dobře ani, jak došlo k tomu rozchodu, teď se mu zdály všechny ty zlé rozmary, zlosti, žárlivosti Jiřininy nezávažnými příčinami tak osudného obratu — tu těšil se egoisticky, že Jiřina stárne, ztrácí svůj dívčí půvab, její tvář je znavená líčidlem a námahou divadelního života. Zrak milence, vidoucího v milované ženě vrchol krásy, je stejně nespravedlivý, i když hledí zkalen nenávistí neb žárlivostí.

Ale poznal záhy, že to byl velký omyl. Anebo se stal s Jiřinou zázrak, znova omládla, zkrásněla od té doby, co se rozešli?

Ten zázrak mohla způsobit jen nová láska, velká, vášnivá láska. A kdo? kdo? Zdenko z Kralovic! Toto jméno šlehlo Valentina. Vyskočil a šel do zahrady.

»To není možné! K smíchu! Takový floutek!«

Rychle proběhl kolem basinu. Byl rozčilen. A náhle se dal do smíchu. Jaká stupidnost! Co je mu po tom! Co je mu vlastně do Jiřiny a jejích milenců! Odbytá historie, překonaná položka v životě. K smíchu! Ale cítil, že se do smíchu musí trochu nutit.

V tom zaslechl rachotící kočár v průjezdě domu. Pohlédl na hodiny. Čtyři pryč, protivné návštěvy začínaly.

Vrátil se do přízemního salonu. Ludmilu již probudil sluha, oznamující příjezd hostů.

»Koho čekáš dnes?« tázal se Valentin.

»Teď přijeli Braun s dcerou a snad přijdou Hradilovi i dr. Mařan.«

»Buď tak laskava, omluv mne. Řekni, že jsem odjel ven, nebo do Vídně nebo třeba do Lissabonu, jen mne zapři, nemám dnes nejmenší chuti baviti se s tvými hostmi.«

»Nepovídáš mi nic nového!«

»Půjdu do pisárny . . .«

Ze zahrady jiným vchodem dostal se Valentin opatrně do druhého křídla domu, otevřel si přízemní chodbu a v jejím chladu cítil uvolnění. Zdálo se mu, že unikl nebezpečí a je na svobodě. Pohvizdoval si nápěv z opery, v níž včera viděl Jiřinu tak skvělou.

A odhodiv kabát, ve vestě si sedl k psacímu stolu jako člověk odhodlaný pracovat. Chvilku civěl před sebe. Pak zachrastil klíčky v malé, spodní zásuvce a vyňal svazek fotografií, jež rozhodil před sebe. Byla to Jiřina v nejrůznějších kostýmech.

IX.

»Proč se nepřijdete podívat na naše lawntennisové závody?« s těmi slovy zastavila paní Vančurová Valentina na ulici. Roztomilá, s tím stálým zábleskem pošetilosti v koketních očích, kráčela spěšně a nevinně drobným krokem mladé, starostlivé paničky, ale Valentin zpozoroval, že má kadeře po stranách rozcuchané, uvolněné a tváře prožehnuté nikoliv spěchem, ale jakýmsi vnitřním a blahým rozčilením a pod živůtkem neměla šněrovačku. Tak chodila z jejich dostaveníček z Hálkovy třídy. Byla spokojená se světem a proto tak náhle oslovila Valentina a smála se jeho překvapení.

»Hrával jste dříve též. Bude vás to bavit,« pokračovala, vyzvavši jej, aby ji doprovodil.

»Ano, ale to víte, já nic nevím, co se děje v pražské společnosti.«

»Nezajímáte se o ni, tak jako ona o vás . . .«

»Teď snad již není důvodů . . .«

»Zajisté. Stal jste se velmi pořádným a věrným manželem!«

»A zcela nezajímavým člověkem. Takový je osud řádných lidí. Lidé si všímají jen těch,

jež mohou pomlouvat. A vy, milostpaní? Zdá se, že pořád ještě dovedete vyzráti na hloupost a fadessu pražského života.«

Zarděla se pod jeho pronikavým, usmívavým pohledem, jejž pochopila, a mimovolně zvedla ruku k spánku, urovnávajíc si kadeře obvyklým posunkem. Udeřila jej slunečníkem a pravila:

»Nevím, co chcete říci.«

»Jak jste dnes hezká, fešná!«

»Dnes?« odsekla. »Děkuji vám! To jste mi říkal dříve též. Pro vás existoval jen dnešek, na včerejšek jste zapomněl, na zítřek jste nemyslil a o pravé lásce jste nikdy nevěděl.«

»A nebylo to tak lépe? Co kdybychom začli nějakou vážnou historii? Mohli bychom jít teď tak volně vedle sebe na ulici jako dva přátelé, kteří si vždy prokazovali dobro a nikdy si neublížili? Kdo o nás něco ví? Ostatně jsem jist, že i nyní se přidržujete podobné methody přátelství . . .«

»Vy jste nejprohnanější mužský ničema.«

» Nekřičte tak!«

»Opatrníku! Snad se nebojíte, že vás budu kompromitovat,« a smála se s podrážděnou rozmarností a doložila:

»Tak prosím vás, přijďte zítra na lawn-tennis. Stojí to za to.«

»Jaká tam chodí společnost?«

»Ta nejmíchanější — chci říci nejpestřejší, z našeho pražského stanoviska. Naši známí a několik šlechticů a šlechtičen, dvě, tři židovky, důstojníci. Je to velmi veselé. A kdybyste viděl hrát paní Rudychovou . . .«

»Oh, znám ji . . .«

»A mladého Riesnera,« pokračovala, »to jistě byste se podivil. Také slečna Braunová hraje, vůbec spousta známých a je tam velmi, velmi veselo. Přijdete?«

Valentin se zastavil.

»Počkejte. Zítra odpoledne nemám čas. Pozítří, po páté hodině bych mohl.«

» Vždyť jste také v komitétu. Je to vaše povinnost.«

»Tak? Ani se nepamatuji. Moje spolkové záležitosti vyřizuje za mne pouze pokladník.«

»Na shledanou pozítří.«

»Na shledanou, milostpaní.«

Valentin si vzpomněl dva dny po té na tennisové závody. Zaklepal na dvéře pokoje své ženy. Našel ji zabranou nad spoustou papírů, dopisů, účtů. Vyzval ji, aby šla s ním na ostrov Kampu podívat se na závody.

»Prosím tě, jdi sám. Nezajímá mne to, musila bych se strojit a pak, jak vidíš, jsem zaměstnána a na šestou hodinu jsem si zavolala telefonem prokuristu.«

Políbil ji na čelo, vyslovil obdiv její činnosti a odejel ve fiakru.

Valentin cítil po dlouhé době opět bývalou svou svěží neklidnost a chtivost života. Byl krásný den. Slunci, modré obloze a vlahé jakési vznícenosti vzduchu přičítal svou náladu.

Na hřišti, uprostřed bujných zahrad malostranských na břehu Čertovky pestřil se šumný zástup. Bílé dressy hráčů, jarní toalety, klobouky a slunečníky dam i uniformy důstojníků oživovaly barvitý obraz v tom rámci stromů a keřů.

Valentin pozdravoval se se známými. Viděl všední mu zjevy sportovního a společenského světa, snažící se co možná nejkorrektněji representovat eleganci a velkosvětskost a napodobovat aristokraty, jejichž několik nepopíratelných originálů ženských i mužských odlišovalo se dosti nápadně od měšťáckých světáků je kopírujících.

Smích, volání, potlesk, výkřiky »play! thirty! forty! advantage! right! out! game!« tryskaly do jasného vzduchu. Soudci zaujímali vážně svá místa. Někteří diváci pohlíželi na hru s přísným neb nervosním zaujetím, někteří nepřestávaly znalecky kritisovat a jiní se těšili jen pohledem na pohyb a rušnost hry. Mezi ty patřil též Valentin, který věnoval též velkou pozornost obecenstvu, skutečně pestrému, jak ho ujišťovala paní Vančurová. Spatřil ji a slyšel její smích v kroužku mladých mužů. Jeden z nich, bezvousý, po anglicku ustrojený, škrobených posunků, krátce dokonalý dandy nejnovějšího střihu, povoláním absolvent obchodní akademie, poručík od dragounů v záloze a syn pekaře Konopky, byl ctitelem mladé dámy neviňoučké tváře, naivních nápadů a pošetilých

očí. Valentin vyhnul se opatrně rozveselené společnosti.

Chvíli sledoval hru, jež na několika hřištích byla velmi živá. Mládež v bílých dressech vedla si hbitě. U některých pěkně urostlých mladíků a útlých děvčat obdivoval vrozenou gracii pohybujících se těl.

Kolem něho mluvilo se česky, německy i francouzsky a malý, plešatý, naparfumovaný majitel starého pivovaru »u Králíků«, šl. z Pavíkova, dokonalý ve svém redingotu a bílé, vzedmuté, hedvábné kravatě, uznal za velice chic pronésti občas několik anglických slov ke své hubené ženě, jež byla rovněž vybroušeným vzorem mody du dernier cri a chovala se jako pravá sportswoman, neboť vedle nich stál hubený a vytáhlý hrabě Tron, červené tváře a ještě červenějších licousů, zírající se své výše monoklem.

Valentin opatrně se vyhýbal všem známým. Tvářil se jako krátkozraký, roztržitý člověk. Kolem něho rychle přešel elegán, hovořící s dámou v dressu.

Pozdravil Valentina.

»Aby ten zde nescházel,« myslil si Valentin, poznav stavitele Kratochvíla, věčně mladého.

Kráčel k dalšímu oddělení a seznal, že vlastně hledá někoho. Ani nevěděl, jak v něm vznikla tato potřeba či touha uzříti paní Rudychovou a její znamenitou hru.

V davu, k němuž se přiblížil, nastalo jakési zvlnění.

Mladá dáma toalety skvělé a okázalé, zahalená závojem, kráčela ze zástupu vstříc Valentinovi, provázená hulánským důstojníkem a starším pánem, obtloustlým, oholeným.

Valentin změřil pohledem krásnou, svůdnou silhouettu dámy, která se odrážela od nádhery ostatních dam jako někteří aristokrati od jejich měšťáckých kopií. Zarazil se. Poznal Jiřinu. Provázel ji Zdenko z Královic a režisér Hammer.

Valentin nemohl ovládnouti rysy své křečovitě se stáhnuvší tváře. Ale rázem se vzpamatoval. Tvářil se netečně, volně a hluboce smekl před svou bývalou přítelkyní.

Usmála se s naučenou sladkou roztomilostí herečky a jejich zraky se setkaly.

Jaký blesk byl v jejím pohledu ostrém a přímém! Zamrazilo v něm lehce a opět vrátily se všechny dojmy z posledního představení, kdy ji viděl na jevišti krásnou a vítěznou.

Cítil, že jsou oba pozorováni všemi, kteří zvědavě sledovali odcházející umělkyni. Dámy s tím úsměvně ironickým a shovívavým pohledem, který mají pro ženy Jiřinina druhu . . .

Lhostejně ubíral se Valentin dále, teď poněkud pozornější k svému okolí a odpovídající na všecky pozdravy. Zastavil se u bankovního ředitele Karáska, který sledoval napiatě hru patnáctileté graciosně se v bocích prohýbající slečinky vyspělých již tvarů, a ruka se mu lehce třásla, když tiskl pravici Valentinovu.

Konečně spatřil Valentin na konci hříště paní Rudychovou.

Štíhlá, drobná, pružná lehkými přesnými pohyby, s tančivými poskoky malých a pevných nožek metala a chytala míč. Proti ní hrál vyzáblý jinoch bezvousý, hrabě Rovenský. Oba byli znamenití hráči a kolem graciosní dámy i elegantního hubeného mladíka shromáždilo se nejvíce diváků. Tleskali jim. Mladý muž usmíval se úsměvem podobným stařecké vrásce, která stahovala tvář v bolestnou grimassu, a paní Rudychová byla bledá, jen slabě ožehnutá rozohněním hry, tmavorusé vlasy jí poletovaly nad uzardělým čelem.

Na lavici v popředí seděl její muž. Obtloustlý švihák ospalého, apatického vzezření. Úředník České spořitelny, kam jej vsadila protekce jako bezvýznamné, nemyslící kolečko byrokratického aparátu.

Valentin měl k němu odpor, ale jak pohlížel s rozkoší na dívčí a lahodnou krásu hrající paní Rudychové, přiblížil se k manželovi a pozdravil ho.

»Již jsem dlouho neměl potěšení,« povídal Rudych tenkým hlasem, »to je horko, co? Nezávidím těm hráčům.«

»Proč nás nikdy nenavštívíte?«

»Totéž bych se mohl i já ptát!« odvětil Rudych, usmívaje se, »ale víte, vinna je má žena, stává se z ní taková samotářka.«

Paní Rudychová postřehla Valentina a kynula mu raketou na pozdrav.

Hrála s takovým temperamentem, že svého soupeře překonala. Provázena jím, za hlučného aplaudování, udýchaná, usmívající se rozčileně, šla si sednout mezi svého muže a Valentina. Mladý hrabě, sraziv paty po vojensku, zkřivil uctivě tvář a s hlubokou poklonou odešel.

Valentin jí gratuloval.

»Prosím vás, jen vy mně neříkejte takové věci, vím, co tyhle hlouposti znamenají ve vašich očích, a vlastně se mi posmíváte.«

»Pokládáte mne za morousa?«

»Ne, ale nikdy nevím, kdy mluvíte vážně a kdy se mi posmíváte. To bys nevěřil,« obrátila se roztomile k svému muži, pomžourávajícímu zase ospaleji očima, »jak dovede být pan Kaplíř protivným někdy.«

»Ale, Julinko . . .«

Valentin se smál a řekl:

»Tedy odvolávám komplimenty učiněné vaší hře, jsem nekompetentní, ale snad smím aspoň říci, že můj největší obdiv patřil estetickému dojmu, vašim ladným pohybům. Spojujete čistou gracii antické tanečnice, víte, jak ji malují na etruských vásách, s menuetovou něhou rokokovou . . .«

»Jak ji vyšívají na gobelinech.«

Klepla raketou o roh lavice, těkavě pohlížela kolem a vždy krátce se setkala s očima Valentinovýma. Byla jako vždy něčím rozčilena, každá žilka se v ní chvěla neklidem a nervosní bujností ženy nenasycené, neuspokojené životem.

Kolem kráčel nahrble a blaseovaně pan Konopka.

Pozdravil ztrnule.

»Kam pak?« zvolal na něj Rudych.

Mladý muž ukázal k buffetu, kde se teď shlukla skoro všechna společnost.

»Whisky,« řekl pouze.

»Ah, whisky!«

V otylé tváři Rudychově jevilo se jakési duševní hnutí, skoro nadšení. Povstal.

»Dovolte na chvíli,« uklonil se Valentinovi a kolébal se za Konopkou k buffetu.

Valentin s paní Rudychovou osaměl.

Ona zvolala na sluhu, uklízejícího hřiště, aby jí přinesl kytici, kterou zapomněla v oblékárně. Sluha přinesl svazek několika velkých, žlutých chrysanthem.

»Vaše chrysanthemy, vaše zamilovaná květina.«

»Podívejte se — to nejsou květy — ale plameny.«

»Nezapomenu nikdy, jak jste se objevila v kostymu japonském, ozdobená chrysanthemy, na soirée u Maříků. Tehdy jste byla k zbláznění rozkošná.«

»To říkáte teď.«

»Nu, mlčel jsem, musil jsem mlčet . . . byla jste šťastnou snoubenkou pana Rudycha . . .«

»Kdybyste věděl, jak jsem byla šťastnou!« a dolejší její ret se zachvěl.

»Ale, milostpaní . . . nechápu . . .«

Vztyčila se, usmála se zase a odvětila posměšně a podrážděně:

»Eh, vy jste nikdy nechápal!«

»Tu to máme!« pomyslil si Valentin a byl by málem luskl prsty. Zapomněl na všechnu svou nudu i na to zamrazení vyvolané potkáním Jiřiny.

Viděl před sebou ženu, sličnou, rozmarnou, nespokojenou ženu, které se kdysi povrchně dvořil, které byl sympatickým, věděl to, a která se octla v takové chvíli, kdy by oběma nohama okamžitě skočila do nějakého dobrodružství.

S upřímností přítele svěřil se jí s nudou a prázdnotou svého života.

Cítili oba, že jsou si blízci a rovni.

Položila ruku, v níž držela chrysanthemy, na lavici, a on, jak se jí důvěrně, srdečně, prostě svěřoval, lehce tiskl tu vlahou, hubenou ruku.

Rudych se vracel od buffetu a tvářil se blaženě.

»Musíte k nám co nejdříve přijít... budeme něco pořádat. Vím, že milujete hudbu... Griega a Čajkovského, že? Přijdete?«

»Ano, řekněte to mému muži, pozvete jej hned.«

Pan Rudych počal s obvyklou u něho živostí, ale s obvyklou rozvláčností vypravovat, že mluvil s baronessou Mildingovou a že rytmistr Kufstein se s ním sázel o výsledku závodů, a byl tak unesen whiskovými a společenskými dojmy z buffetu, že mu musil Valentin dvakráte opakovat pozvání.

S příjemným rozproudĕním krve, cítě se mladým a veselým, odcházel Valentin.

X.

Za týden byla hostina a soirée u Kaplířů. Valentin sezval jen své nejbližší přátele a několik úředníků svých. Večer byl pořádán po pražsku, v tom ohledu se nenamáhal s reformami. Dlouhé posezení u bohaté tabule zavlažované plzeňským, rýnským, bordeauxským a na konci šampaňským. Káva a doutníky v jídelně, a teprve po 11. hodině se společnost hodně najedená a napitá odebrala do salonu k uměleckým požitkům. Několik pánů ostalo v jídelně u doutníků a lahví. Mezi nimi byl i Rudych. Byl spokojen hostinou a opakoval to stále, ale sotva že se pohodlně roztáhl v křesle, přestal hovořit a zavíraly se mu oči.

Paní Rudychová odešla, vedena Valentinem, do salonu. Jemná sensitivní a dětská něha zářila z jejích modrých očí pod mocnými těžkými kadeřemi temnorusými. Valentin nespouštěl s ní zraků. Objevil u ní nové vděky a neznámá kouzla a byl jí vzrušen...

Zarazila se na prahu salonu.

Všechna květinová okrasa sestávala z chrysanthem. Ohromné kupy, koše, kytice zlatých, sálavých květů osvětlovaly salon.

Usmála se a pohlédla vděčně na Valentina.

Valentin pozval si mladého virtuosa na housle, žáka Ševčíkova, vrátivšího se z prvních úspěchů v cizině. Pak zpívala primadona Herlichová. Housle lkaly Griegovy dumné stesky, zpěvačka rozkošně zpívala arii z »Oněgina«. Jen Čajkovský a Grieg se střídali.

Valentin, opřený o veřeje dveří kuřáckého pokoje, odkud podobně jako z jídelny slyšel ztlumený hovor a smích několika hostů, zaujatých více havanskými doutníky a šampaňským nežli houslemi vlasatého jinocha a sopránem primadony, pozoroval dámy sedící v polokruhu kolem piana. Za nimi tmavé pozadí fraků několika pánů, mezi nimi dobrácky se usmívající Kalivoda, mladý Konopka, ztrnulejší a blaseovanější nežli obyčejně, a úředníci Kaplířovi, stlačeni vzadu a uctivě dojati.

Bavilo jej pozorovati, jak poslouchaly dámy virtuosa a zpěvačku.

Slečna Braunová tvářila se chladně a urozeně, paní Vančurová se usmívala, mhouřila své pošetilé oči a pootvírala rty, jak by zdlouha pila sladký a kořenný likér hudby, a občas pozvedla oči ke Konopkovi za ní stojícímu a bez ohledu na svou tlustou tetu, největší pražskou klepnu, vše vidoucí, i když nejospaleji — jako teď — funěla, útlá paní z Pavíkova, mající diamantovou čelenku ve vlasech, byla velmi vážná, sevřela tenké rty a s jakousi rozhněvanou přísností hleděla před sebe. Paní Rudychová sledovala umělce se vzrušeným napětím, prsty její pohybovaly rozčileně vějířem, všechna se zachvívala vnitřním pohnutím a zdálo se, že každý tón hladil neb dráždil jemnou rozcitlivělost jejích nervů. Byla nejsvůdnější a nejzajímavější ze všech dam.

Paní Kaplířová skromně a beze vší pósy neb znatelného pohnutí, s rovnodušnou, jasnou tváří naslouchala hudbě a patrně myslila na něco jiného.

Valentin znal skoro všechny ty ženy intimně nebo znal aspoň jejich historie. Některé, jako mladá paní Vančurová a slečna Braunová, prošly nepozorovaně, kradmo episodami jeho záletných flirtů. Znal jejich parfum, jejich koketerii a jejich povahy a věděl, jak jsou ve skutečnosti vzdáleny těm maskám ctnosti a měšťácké noblessy, které představovaly.

A ostatní byly jim podobny, byly nevěrny svým mužům a mnohé začaly již tím, že podváděly své snoubence.

Valentin byl zasvěcen do všech jejich příhod, ani netušených v jejich nejbližším okolí. Zatím co z houslí virtuosových prýštěly tóny křišťálové čistoty a třpytné něhy a zpívaly snivou melancholii srdcí milujících, přemítal Valentin s jakousi mírnou, shovívavou ironií o těchto záhadách života žen své společnosti.

Vše se mu zdálo přirozeným, vysvětleným, a poněvadž kromě čistě sobeckých záchvatů

krve pobuřující s pocitem žárlivosti spíše fysicky nežli morálně neměl nijakých názorů o mravnosti a běžných předsudcích, shledával to vše, co se dělo, takřka nevyhnutelným.

Žena, zejména žena ušlechtile, zhýčkaně vypěstovaná a vychovaná pro radosti a požitky života, nemůže snésti nudu, nezajímavost, prázdnotu života. Zdálo se mu, že nikde se ženy nenudí tak, jako v pražské společnosti. Kolem nich byla mdlá jednotvárnost malých poměrů, jejich vnitřní život byl chudý, jim nedostačující. Slovanská rozmarnost a těkavost narážela tu na německou ledabylost a sentimentálnost stejně u nich vynikající. Neznaly pohyb a vzruch intensivní, existence žen jiných, větších světů, jejich záliby duševní i fysické, jejich intelektuální zvědavost i sportovní vášně, všechny ty pocity a dojmy z cestování, honeb, her, lektur a zábav, kterými vyplňují, vykrašlují, obohacují ženy jinde své duše...

Milenec, tajné nebo někdy i dosti zjevné záletnictví, může být jedinou zajímavostí, jedinou krásou v nevrlosti a únavě takového živoření. Milenec, který přijde v pravou chvíli, kdy teskno a hlucho je v duši, kdy krev hoří marným žďáním a kdy manžel je tak sousedsky důvěrným, tak šosácky negalantním, někdy bezohledným a brutálním. Milenec, jejž obyčejně — kromě vrozené lehkomyslné dobyvačnosti mužské — též nuda a potřeba vzrušení pudí k stejným cestám srázným a cílům nebezpečným. Milenec, který je pozorný, když

muž je roztržitý, který je něžně dvorný, když muž je neomalený, který přichází svěží, naparfumovaný, elegantní, když muž se vrací znavený a ošumělý z kanceláře neb obchodu, čpící tabákem a alkoholem z hostince.

Mladá děvčata, chráněná a střežená za každým krokem, vyloučená ze svobodného proudění života, uzralá potají, zchytralá svým otroctvím a odpovídající lžem svého vychování lží svého cudného pokrytectví se lstivou smělostí — jež naplnila někdy úžasem Valentina — vrhají se do tajných a opatrných záletů, z nichž jejich panenská těla vracejí se méně porušena, nežli jejich duše, vznícené žíravým ohněm zvědavosti... A někdy je tak nebaví ta dobrácká idylla se ženichem pod dohledem blažených zraků matčiných, někdy je jim nastávající muž vnucený spekulací rodičů tak odporným, že jsou schopny všeho. Dostaveníčko s mužem, majícím hodně špatnou pověst, je jim vrcholem...

Valentin dospěl ve své filosofii tak daleko, že v tom všem viděl jen spravedlivé vyrovnání přírody se společností a jejími zákony a její morálkou. Na všech stranách uvolňovala se pouta, byl to neuvědomělý a z hlubin samé podstaty lidské tryskající odboj proti všem řádům, konvencím, paragrafům a přikázáním, jimiž upraven poměr muže a ženy.

A Valentin si vzpomněl na přípitek volné lásce, pronesený poetou-bohémem za radost-

ného jarního odpoledne, uprostřed vonících luk a kvetoucích alejí...

Byla dokončena první část koncertu. Ševel hlasů, šelest šatů, rachocení sedadel, veselý hluk nastoupil po nábožném a němém poslouchání.

Sluhové roznášeli občerstvující nápoje. Virtuos, primadonna a paní domu byli obklopeni a bylo jim blahopřáno.

Paní Rudychová přistoupila též k hloučku, pronesla několik slov s paní Ludmilou Kaplířovou a obrátila se k Valentinovi, k němuž právě pronesla paní z Pavíkova: »Zvláštní je, že oba, virtuos i zpěvačka, mají na programu jen Čajkovského a Griega, nebo je to schválně?«

»Snad,« odpověděl Valentin, opáčiv úsměvem vděčný pohled paní Rudychové.

»Jsem opravdu potěšena,« pravila mladá dáma, »již dávno jsem nezažila takového večera...«

Paní z Pavíkova potřásala souhlasně svou diamantovou čelenkou a dala se do řeči s Konopkou.

»Opravdu, nevím, jak vám mám děkovati,« opakovala paní Rudychová, odstupujíc s Valentinem stranou od ostatních.

»Jen pro vás jsem večer připravil, vaše zamilovaná hudba a vaše květiny vám to dokazují...«

Společnost se rozptýlila. V sousedním saloně hrál kdosi na piano, a na kulečníku se po-

týkala slečna Braunová s mladým důstojníkem.

Valentin a paní Rudychová osamotněli. Stáli u dveří před řadou osvětlených, opuštěných pokojů druhého křídla domu.

Paní Rudychová zadívala se na rytinu Meissonierových hráčů.

Prohlížela si obrazy a umělecké drobnosti, provázena Valentinem. Octli se tak jako mimoděk v rokokovém pokoji.

Mluvili hlasitě, smáli se, dávali na jevo ostentativnost svého ústupu.

»Zde je můj nejmilejší obraz. Koupil jsem to v Düsseldorfu u antikváře, je to ovšem kopie, ale pěkná.«

Paní Rudychová pozvedla oči k velkému, starému obrazu. Byla to kopie jedné z Tizianových Venuší.

»Originál je málo známý, visí v galerii jednoho bankéře pařížského.«

»Velkolepé!« pravila paní Rudychová s roztržitou neklidností, rozhlédla se po pokoji s nábytkem slohu Ludvíka XVI., posadila se do pozlacené bergère, višňově potažené, a zadívala se na obraz sladce smyslný, prosycený unylou a zhýčkanou náladou siesty benátské kurtisány, ležící líně na poduškách ve slávě své krásy.

»Má krásné nohy,« řekla mladá dáma.

Valentin stál za vysokým křeslem, opřený o lenoch.

Ze salonu ozývalo se piano, někdo přehrával cosi bravurního a divokého, z jídelny bylo

slyšet smích a ze sousedního malého pokoje, kde bylo několik zasklených skříní se starožitnými klenoty a bronzy, zněl lehký šepot a zadržovaný smích.

Valentin dvěma kroky po špičkách octl se u draperie, splývající do polovice otevřených dveří.

»To jsem si mohl myslit, Konopka a paní Vančurová prohlížejí florentinské a veronské vějíře, zcela dobře se baví a nestarají se o celý svět,« pravil tiše Valentin s úsměchem, jako by chtěl říci: ti dva nám nebudou překážet.

Paní Rudychová rozepiala svá bílá ramena, vypiala z krajek dekoletáže svou hebkou hruď pevných dívčích obrysů a povzdechla si zdlouha, hluboce, jako by duše zasténala mdlobou a malomocí v tom svěžím, mladistvém těle.

Nachýlený nad ní, udivený svůdností ženy, jejíž nervy se tetelily jako listí osyky při nejslabším vánku citu nebo dojmu, a jež se mu teď objevila jako vysílená chabým a nezajímavým životem, řekl měkce, přátelsky:

»Milostpaní, cítím podobně jako vy, trpíme stejnou chorobou.«

»Ah, co pak vy... říkáte to k vůli mně...«

»Nezapomeňte, co jsem vám pravil onehdy v lawn-tennisovém klubu.«

Potřásla hlavou, dívajíc se na Venuši:

»Je to protivná choroba, viďte?«

»A je proti ní jen jediný lék.«

»Jaký?« pozvedla k němu oči.

Valentin si pomyslil:

»Jsme oba zcela všední švindléři, ona koketuje banálně, já hraji komedii, nu, co naplat, aspoň si rychleji porozumíme.«

A odpověděl:

»Proti únavě a omrzelosti života je jen jeden prostředek: žít!« «

»Máte pořád odvahu k tomu?«

»Nejen odvahu, ale touhu, tak velkou touhu, jako jsem snad ještě nikdy necítil.«

Sklonil se k ní hlouběji a dotekl se rty lehce jejích vonících vlasů.

Paní Rudychová mlčela. Jen se usmívala nepatrně a natáhnuvši nohu pod titěrný stoleček na kávu, balancovala jej na špičce bílého střevíčku. Sukně se jí svezla. Pod bílou punčoškou z průhledného hedvábí prosvítala pleť ušlechtilé nohy, nervosní a útlé u kotníku, vzbuzující rozkošnou představu ladných forem, vyjadřujících nádheru dokonalého ženského těla. A měl příležitost porovnávati s Tizianovou Venuší, na jejíž krásné nohy ona sama jej upozornila.

»Bravo, roztomilý nápad!« obdivoval se v duchu její tak prosté a přece rafinované strategii koketní ženy.

»My dva můžeme mluvit upřímně,« pravil Valentin, skláněje se stále důvěrněji, »jsme tak dobrými přáteli, že?«

Přikývla mlčky hlavou, pokračujíc v půvabné hře se stolečkem na špičce střevíčku.

Pokračoval stlumeně, s náruživostí, kterou nesnažil se tajit ani mírnit:

»Nesmíme ztráceti času. Za dvě minuty bude naše vzdálení nápadné. Nikdo nesmí tušit ani to nejmenší pod konvencionelním povrchem našeho styku. Tajnost a nebezpečí jsou

nejdráždivějším kořením lásky. Ah, již jsem pronesl to slovo! Neodvolám je. My dva se musíme mít rádi. Blížíme se k sobě již tak dávno, hledali jsme se. Já vás zbožňuji, cítím se jiným člověkem, ztrácím nechuť a netečnost k životu a chci žít radost, opojení života. A vy též. Vše ve vás volá po životě, po novém požitku, po novém vzrušení. Uprchněte z té své pouště do skryté, tajné oasy lásky. Nikdo nebude nic vědět — ani stín podezření nepadne do naší osamělé, neznámé cesty a před světem budeme si lhostejni a cizí jako dosud. Věřte, nejkrásnější je takové dobrodružství dvou lidí, o jejichž lásku nezavadí všetečný neb žárlivý pohled, jíž nepošpiní klep ani hloupý vtip. Kteří jsou sami se skrytými poklady svých intimních chvil, jimiž jsou bohatší, čím méně je tuší jejich okolí . . .«

Obrátila se k němu. Její bledá tvář skoro sesinavěla. Chvěla se lehce.

»Co to mluvíte . . .«

»Nevěříte mi?«

»Chvíli přidržela si dlaň na čele.

Pak vztyčila hlavu, uchopila jej za ruku a v jejích očích zajiskřil náhlý blesk rozmaru a úsměvu, i pravila tiše:

»Jste ničema, hanebník, vyvrhel pekla,« a zarývala se mu nehty do dlaně, »ale právě proto . . . eh, víte, co myslím . . . imponujete mi více než ti druzí muži, byl jste mi vždy sympatickým . . . Ano, úplné tajemství, naprosté mlčení. Ujednáno — proč bychom nemluvili

jako dva obchodníci nebo spojenci, uzavírající smlouvu?«

»Jste božská, rozkošná, zbož . . .«

»A pozítří,« pokračovala rychle a rázně, jako by po záchvatu unylé malomoci se v ní probudila všechna její energie, »sejdeme se o šesté hodině u vás v Hálkově třídě.«

»Jak? Co to povídáte?« vztyčil se Valentin, pln překvapení. Dvakráte nervosně škubnul levým koutkem rtů: »Sapristi, co pak vy víte . . .«

»Vím všechno, milý příteli,« zasmála se lehce mladá žena. »Vím, že v tom roztomilém útulku jste se scházel se svou zpěvačkou i s jinými přítelkyněmi . . . též naše sousedka (rozpustile mávla rukou ke dveřím vedlejšího salonu, kde upiatý a korrektní pan Konopka pokračoval ve svém dvorném hovoru s veselou paní) poctila jej návštěvou. He, to se divíte, to koukáte, co všechno já vím! Aspoň jste teď přesvědčen, že jsem se o vás vždy zajímala, a mne to bude nesmírně bavit, poznat vaši donjuanskou skrýš.«

Kaplíř nemohl rozluštit záhadu, zdali není vlastně směšným v očích nové a tak smělé, nenucené přítelkyně.

Uznal za vhodné bráti věc z té nejlehčí a nejkomičtější stránky.

»Dobrá, uvítám vás v té skrýši — ale to si pamatujte: je to nebezpečné místo, bez výkupného se nedostanete zpět!«

»Nebojím se vás.«

»Já vás ano . . . opíjíte,« a skloniv se, políbil ji rychle na rameno a na rty.

Odstrčila jej a řekla jen:

»Pojďte rychle do salonu. A již se mnou nemluvte. Řekněme si s bohem a na shledanou!«

»Na shledanou! Nezapomeňte, v přízemí na pravo, druhé dvéře. Chodba je tmavá, vchod do domu — který je průchodící — též, a já budu čekat u pootevřených dveří.«

— — — — — — — — — — — — — — —

V salonu se opět hrálo a zpívalo. Slečna Braunová sedla k pianu a s velmi nešťastným, skoro zoufalým výrazem ve tváři hrála Schumannovu nějakou arii, a z prstenů jí998 sršely paprsky velkých zářících diamantů a drahokamů.

Valentin šel do jídelny, kde našel několik pánů. Doktor Hradil a jeho strýc Kalivoda byli zabráni do velmi živé rozmluvy.

Pan Rudych přivítal Valentina poťouchlým úsměvem spokojených a opile se lesknoucích očí. Jeho přítel angloman Konopka mu objevil nový nápoj. Seděli spolu vedle stolku s různotvárnými lahvemi likérů, polepenými vignettami francouzskými, anglickými a holandskými.

Míchali do sklenky cognac a chartreuse, »half and half,« říkal Rudych s nadšením po Konopkovi — který se zotavoval po půlhodinném šeptání se svou přítelkyní — a velebil hostiteli přednosti této smíšeniny.

Valentin si nalil též, smočil rty v číšce, usmál se — a snažil se, aby úsměv byl co nej-

zdvořilejší — na manžela paní Rudychové a odstoupil k Hradilovi a Kalivodovi, kteří jej volali.

»Mluvíme o vás,« pravil advokát.

»Ale nepomlouváme tě,« smál se bodrý strýc, hladě si prošedivělé licousy.

»Vlastně se jedná o váš okres . . . o nastávající doplňovací volbu v r--ském kraji,« pokračoval dr. Hradil.

»Buďte jisti, že budu podporovat vašeho kandidáta. Zůstal jsem vždy věrným straně,« odvětil Valentin.

Přistoupil k nim velkostatkář Braun. Po celý večer vážně poslouchal hudbu v saloně, a skoro podřimoval. Konečně se vytratil a osvěžen číší šampaňského oživl a dal si vysvětlit, o čem tak důležitě se rokuje.

Potřásal hlavou důstojně, jako muž zasvěcený.

»Patrně vám, pánové, známo,« přecházel doktor Hradil stále více do řečnického tónu debatty nad zeleným stolem, »že okres je ohrožen socialisty!«

»Tak,« prohodil Valentin nonchalantně.

»Což nevíte? A vy jste jediný, který jej můžete zachránit.«

»Což jsem neslíbil . . .«

»Ach, zde jde o víc!«

Kalivoda se ještě dobráčtěji usmíval.

»Nu ven s tím!« odvětil Valentin.

»Tak musíte sám kandidovati!« pravil advokát skoro slavnostně.

Kaplíř se zadíval udiveně na své přátele. A po chvilce mlčení odvětil suše:

»Lituji . . . není možno. Nemám času. Nestarám se již o politiku a prohlásil jsem, že se do parlamentu již nevrátím. Víte, že jsem tam nebyl nic platen a . . .«

Všichni tři jej přehlušili lichotivými frázemi.

Valentin je v duchu posílal do horoucích pekel a se zdvořilým úsměvem pokrčil rameny.

Teď se vložil do jednání Kalivoda. S chytráckým a dobráckým úsměvem řekl volně a lahodně, mna si ruce:

»Radím ti, abys svolil. Jedině ty máš tolik vlivu a popularity, abys mandát pro nás zachránil, a byla by to pohroma pro liberální stranu, kdyby o něj přišla. A pak — jedná se tu o tvůj obchodní zájem.«

Valentin podíval se na něj tak, jako před lety, když mu dobromyslný strýc radil, aby se zastřelil:

»Rád bych věděl, jaký!«

»A co objednávka pro bosenskou dráhu? A co ministr dopravy?«

Kalivoda povstav tvářil se jako hráč vyhodivší kartu vše přebíjející.

»V jakém spojení by to mohlo být . . .«

»Náš poslanecký klub,« pokračoval Kalivoda, »slíbil určitě, že bude tvé nabídky podporovat v ministerstvu. Bylo již skoro ujednáno, že kromě Ringhoffera a pražské železárny bude i tobě svěřena část objednávek . . .«

Valentin poznal, že záležitost se komplikuje, jakmile do ní zasáhne tento pletichář.

»Od které doby jsi tak honěn v politice?«

»Jsem sice jen skromný obchodník,« odvětil líbezně Kalivoda, »ale mé praktické zkušenosti nejsou podceňovány ani nejpřednějšími muži naší veřejnosti,« a při tom zamžoural na doktora Hradila, jenž se lehce naklonil, i na Brauna, jenž zase podřimoval, »a jako místopředseda hospodářského a finančního odboru výkonného výboru bývám volán k důležitým poradám, což ty ovšem nemůžeš vědět, neboť dlouho se straníš činnosti.« Hradil pokyvoval a Braun, probrav se náhle ze své dřímoty, zabručel souhlasně: »Zcela správně.«

»Tak krátce jde tu o . . .« netrpělivě ozval se Valentin Kaplíř.

»Nám o mandát právě tak jako tobě o státní objednávky!« zvolal Kalivoda.

»Bravo!« řekl Hradil.

»Aha,« usmál se Valentin, »je to obchod, čili čachr — z ruky do ruky, že? Klub poslanců mne bude podporovat a získá mi objednávku, když převezmu kandidaturu?«

»Nu ovšem!«

»A když nebudu chtít?«

»Bláhový, půl milionu stojí za to, abys se trochu tahal s voliči, a jistě budou následovat další zakázky státní!« pravil Kalivoda.

Valentin nedal na jevo nijaké pohnutí. Zapaloval si dlouho doutník a rychle uvažoval. Shledal, že je v pasti. Musí se podrobit.

Svraštil jen obočí a v duchu klel. Náhle mu prolétla hlavou myšlenka, která se mu zdála tak šťastnou, že rázem se vyjasnila jeho tvář.

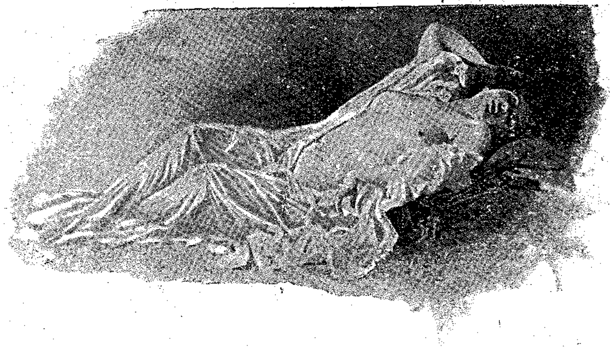
»Vidím, pánové, že mi nezbývá, nežli se podrobiti vaší přílišné důvěře . . . Tak oznamte, pane doktore, ve výboru, že přijímám, že budu kandidovat.«

A povstav pravil:

»Teď si pojďme ťuknout na volby v r-ském okresu . . .«

A pozvedaje číšku šampaňského, zahučel pro sebe:

»To bude propadnutí, jaké jste ještě neviděli!«

XI.

Slunce žhnulo za shrnutými storami. Zlatooranžově se rozlévalo venku a v pokoji bylo světlé šero, zjasněné tím zjitřeným žárem ulice.

Na hedvábném koberci perském, lesknoucím se jako tygří srst, uprostřed mnoha neladně, ale přece půvabně rozházených podušek různých barev a tvarů ležela paní Rudychová. Byla zahalena lehkým, pavučinově hebkým mousselinem a hedvábím průsvitným, a látka působící rozkoš svým ševelem a dotekem buď se vzdouvala a vlnila v jemných záhybech draperie antické sochy nebo lísavě přiléhala k nádheře bílého, mladého těla.

S přivřenýma očima kouřila cigarettu . . . Rusé vlasy měla rozpuštěny po bílých ramenech.

Valentin seděl, spíše ležel v hlubokém křesle koženém.

Pohlížel zamyšleně na mladou ženu. Zdálo se mu, že nikdy neměl tak umělecký, estetický dojem z krásy ženy. Její vlasy, její ramena a ty nohy Tizianovy Venuše . . .

»Vzpomínáte?« ozvala se paní Rudychová jako ze sna.

»Jak vzpomínat, nikdy jsem nežil tak přítomnosti jako teď . . .«

»Ale ta minulost . . . zde! . . .« a mávla rukou, »je to vše jako před lety . . . že . . .? Malebný nepořádek . . . parfum rozstřiknutý ve vzduchu . . . na stole zákusky, cukroví, láhev v ledu . . . i otevřené piano . . .«

A tiše, jako pro sebe se usmála.

»Podejte mi jinou cigarettu.«

Poklekl vedle ní s pouzdrem na cigaretty. A uchopil to tělo hebčí a hladčí nežli látky, jež tajily a hlásaly jeho krásu, a dlouze, chvějivě políbil rty, které mu podaly tolik slasti . . .

Zase nastala dlouhá chvíle mlčení, v němž tlumilo se tolik vzbouření a tolik vzníceného života.

Valentin cítil volné rozpětí ducha, hruď se mu šířila blahem a silou, a jen lehké nervosní poškubávání tváře a koutků úst prozrazovalo únavné rozčilení.

Paní Rudychová obrátila se líně v poduškách, přivoněla k velké rudé růži ležící vedle ní na podlaze mezi rozházenými květinami. Podepřela si hlavu o dlaň, odpočívala na břiše a kývala a kopala nohama jako nezvedené dítě. A řekla, přimhuřujíc oči proti oknu v záplavě záře zlaté:

»Byla jsem velmi zvědavá . . . hm . . . ženská zvědavost . . . víte-li, že to je vlastně vzpruha a hybná síla všech činů i těch nejsilnějších u žen . . . Víte to dobře, jste ničema, který umí dobře vzbuzovati zvědavost v srdcích žen a tak jimi vládnouti . . . A tak i já dopustila se toho nejhoršího . . . eh!«

»Jak to mluvíte? Výčitky svědomí? Proč? Kdo vám béře právo na život? Společnost a její hloupost a pokrytectví? Vaše manželství s člověkem, jejž nemilujete?«

»A což, miluji vás? . . .«

»Oh, to je něco jiného . . . Půjdete zítra ke zpovědi, má drahá . . .«

»Jaký jste netvor . . .«

»Zbožňuji vás . . .«

»Ha, ha, ha, a svou ženu milujete . . .«

»Nu, ano . . . jako . . .«

»Jakže, jste do ní zamilován?«

»To ne!«

»Ach, ano . . . nuance . . . A když si pomyslím, že pro takového muže, jako jste vy, jsem schopna všeho . . .«

»Miláčku, nebuďte zlá. Budeme žít nejkrásnější dobrodružství . . .«

»Ano, scházet se potají ve vašem záletnickém bytu . . . to bude krása, až to jednou propukne . . .«

»Sapristi! To by tak bylo . . . Představte si, klerikální a pikantní žurnály — což je skoro totéž — by o nás psaly s mravním rozhořčením, bouřily by morálku proti zhýralé, zkažené společnosti . . . Měl bych rozvod na krku . . . Váš muž by mne snad vyzval . . . Ještě štěstí, že nejsme v Anglii, mohl by ze mne žalobou vymačkat nějakých stopadesát tisíc!«

Paní Rudychová se pozvedla a hodila po Valentinovi polštář.

»Tu máš! Ještě štěstí . . . řeknete. Milion by zaplatil galantní muž a ani by necekl.«

»Nejsem jen galantní muž, též obchodník . . .«

»Eh, již mlčte o těch věcech . . . nemalujte čerta na zeď . . . sice jsem tu naposled . . .«

Valentin se napil vína s minerální vodou a přešel po pokoji. Cítil se v nejlepším rozmaru.

»Okažte mi, máte zde nějaké vzpomínky na slečnu Jiřinu?«

Zastavil se. Tvář se mu zkřivila prudkým škubnutím a mávl mrzutě rukou:

»Co vás to napadá! Jaký to nesmysl . . .«

»No, no, snad se nebudete durdit, že jsem vám připomněla vaši bývalou . . .«

»Nemluvte, milá přítelkyně, o záležitostech, které nás nemohou již zajímati . . .«

»Ale mne to strašně zajímá!« pravila mladá žena, škubajíc lístky růže a rozhazujíc je po koberci a poduškách.

Valentin omrzele zabručel do vousů:

»Nechme mrtvé spáti . . .«

»Máte vztek, že? Však vám také někdy nedá spát vaše mrtvá láska. Kdybyste věděl, jak jsem na vás tehdy myslila. Byla jsem hloupá žába. Záviděla jsem strašně té vaší zpěvačce . . . Doma mne vychovávali jako jeptišku, nesměla jsem do divadla na francouzské komedie a na operety, romány jsem mohla číst jen potají, ani krok jsem neučinila bez dozoru maminky, guvernantky a naší Francouzky. A tehdy se mi zdála něčím velkolepým vaše historie se slečnou Kryfovou. Mé přítelkyně znaly všechny divadelní historie a byly zamilovány do tehdejšího prvního tenoristy Velinského, jemuž posílaly květiny, věnce, doutníky, láhve vína, tobolky na cigaretty a anonymní dopisy i básně. Často jsme mluvily též o vás. Zdálo se mi, že není nic krásnějšího nad takovou lásku. Viděla jsem vás asi dvakrát se slečnou Kryfovou na ulici. Ano, záviděla jsem jí strašně . . . strašně,« opakovala to slovo náhle se jí zalíbivší a doložila spěšně: »Já vás měla tak ráda! . . . Tak, teď to víte všechno. Ať! Aspoň víte, že nejsem taková jako ty jiné vaše . . .«

A zabořila hlavu do podušek.

Valentin stál nad ní. Nevěděl, co říci. Nastalo dlouhé mlčení.

Tohle bylo něco jiného, nežli očekával.

»Hle,« pomyslil si, »taková rozkošná, krásná bytost ženská... a v jaké vyprahlosti zmírá ten čerstvý, čistý pramen ženství!... Po hloupém mládí ještě hloupější manželství... a jakou oklikou nebezpečného dobrodružství dospěla konečně k své touze! Snad kdybychom se byli setkali v čas... kdo ví...«

A pokračování své myšlenky vyslovil hlasitě:

»Tak netečně jsme šli kolem sebe... a netušil jsem, pranic netušil...«

Pozvedla hlavu. Usmála se. Oči měla zavlhlé.

»Teď jsme se konečně setkali...«

Povzdechla a dodala:

»Ale jak... na jaké cestě... na jaké strašlivé cestě.«

Byl mu poněkud trapným rozhovor zabíhající do tklivosti. Odvětil drsně:

»Výčitky svědomí! Morálka! To je strašné!« a parodoval, jak pronášela toto slovo. »S těmito přítěžemi nedojde se daleko. Největší skutky v historii a v lásce — a to jsou nejvyšší projevy životní člověka — byly učiněny v revoltě proti morálce i svědomí...«

»Vy jste strašný člověk, strašný!« pronesla mdle a enervovaně.

Sklonil se k ní. Hladil její dlouhé vlasy. Jejich hebká krása byla zušlechtěna jemnou a zvláštní vůní.

»Miloval jste ji opravdu?« řekla po chvíli tiše a prosebně, žádajíc vážnou odpověď.

Posadil se na nízkou stoličku vedle ní a řekl:

»Nu...ano...«

»A proč jste se rozešli?«

Bylo mu nepříjemno mluviti o tom všem. Ale její otázky byly teď tak roztomilé a delikátně proneseny, že jí nemohl odepřít odpověď.

»Ani sám nevím. Takové historie snad vždycky nějak podobně končí. Napadlo nás to snad oba najednou, že naše... přátelství trvá již příliš dlouho. Ona je chtěla zakončit nejpřirozenějším a podle jejího názoru nejpraktičtějším způsobem: manželstvím. Byl to nemožný návrh. Tehdejší má situace vylučovala jeho uskutečnění... a pak též má povaha, mé názory, sobecké a světácké... Snad kdybych byl tehdy tím, čím jsem teď, mé poměry jako nyní, snad... kdo ví... nikdy bychom se nebyli rozešli... A tak vznikla malá trhlina, jež se šířila. Nastaly hádky a hašteřivé přeháňky dvou milenců, kteří se stávají nevrlými. Ano i trochu žárliví jsme byli a konečně jsme shledali, že se k sobě nehodíme a že vše, co mezi námi mohlo být krásného, sladkého, zajímavého, je vyžito... a pak jsme šli každý svou cestou...«

Paní Rudychová povstala. Shrnula do levé ruky záhyby svého lehounkého peignoiru a šla k toaletnímu stolku.

Pohlížel na ladná její ramena, zvedající se nad hlavou, jak sbírala, zatáčela a česala prsténce vlasů.

»A nedělala vám scény?« pravila po krátkém mlčení, držíc v zubech dlouhou jehlici.

»Chtěla mne s počátku poněkud provokovat. Ale odzbrojil jsem ji svou zdvořilostí a umoudřila se.«

»Tedy jste se rozešli po dobrém!«

»Jako přátelé, skoro... To je můj systém.«

»Pěkný systém!« ušklíbla se před zrcadlem opovržlivě.

»Ta vaše ženská logika! Může být něco krásnějšího nad takové skoncování přátelské mezi dvěma, kteří se milovali? Mají po rozchodu žíti, aby se nenáviděli, pronásledovali, špinili? Byl jsem vděčným každé ženě za jediný okamžik milé vzpomínky a každé jsem ostal přítelem...«

»Jste prohnanější nežli ostatní muži, to je vše. Ale nemyslete si, že jste lepší nebo šlechetnější... naopak!«

Dal se do smíchu:

»Děkuji za to — naopak!«

»Teď má vaše Jiřina toho mladého důstojníka Kralovice. Co tomu říkáte?«

»Nic. Myslím, že je šťastna.«

»No, vyhlíží pořád pěkně... a co vlastně je mi do té ženské. A co je mi do vás... a do celého světa... po dnešku!«

Dala se do náhlého, hysterického smíchu.

Valentin vyskočil, uleknut tím výbuchem, v němž cítil vzbouření, bolest a nervosu kapriciesní, štvané a nespokojené bytosti.

»Co je vám... Emmo... má Emmo?«

Odstrčila jej a osušivši si oči, rychle se ustrojila.

»Kam tak pospícháte, není ještě pozdě.«

»Máme dnes předplacení,« odvětila prostě. Nabídla mu své rty k dlouhému polibku. Pohladila jej a zašeptavši »na shledanou«, tiše odkvapila.

Kaplíř si vzpomněl na svůj slib, daný v poledne ženě, že přijde dnes asi po osmé hodině do divadla.

Poslal si pro vůz domovnici. Zajel do písárny, přehlédl poštu, podepsal několik dopisů a převléknuv se do smokingu, jel do divadla.

Končilo druhé jednání »Dalibora«, když vešel do lože.

Hudba vzletného, náruživého a něhyplného vzmachu rozlévala mír do jeho vzrušené bytosti.

Když spadla opona a hlediště se ozářilo, zpozoroval na protější straně v přízemní loži paní Rudychovou, usměvavou, jasnolící, mírnou, vedle manžela netečně rozloženého v křesle.

»Jsou tu Rudychovi,« pravila mu žena, »pojďme je navštívit.«

Valentin zívl a předstíraje únavu z kanceláře, odvětil:

»Jdi sama... ten párek mne vždy nebaví... Zejména on, s ním se nedá mluvit...«

Paní Ludmila odešla. Valentin osamotněl a rozhlížeje se po hledišti, spatřil v divadelní loži slečnu Jiřinu Kryfovou.

Poněkud nachýlena z lože prohlížela si zpěvačka hlediště. Chvílemi přikládala kukátko k očím. Zpozorovala Valentina, který na ni pohlédl letmo, stranou, tváře se, jako by se díval jinam. Nechtěl ji zdravit ze svého místa vzhůru do divadelní lože. Měl pocit jakés nepochopitelné nevolnosti. Věděl, že s výše jej chvíli pozorovala klidně, lhostejně, chladně. Odložila kukátko a přivoněla ke kytici ležící před ní a komusi v parteru kynula s úsměvem.

Valentinovi zdála se být tak šťastnou, radující se ze života, ze svých úměleckých úspěchů a ze své popularity.

Hlediště se opět setmělo a jeviště ozářilo. Z hlubiny orchestru tryskaly vznícené, vášní a smutkem vibrující tóny hudby sladce dráždící a láskající nervy. Podobné chvění nervů, zalehající až do míchy, vzbuzovala v něm pouze hudba »Tristana a Isoldy«.

Naplněn divným, stísňujícím vzrušením, dával se unášeti hudbou. Bylo mu hořce a unyle.

Tiše, neslyšitelně vešla jeho žena do lože. Nechtěla jej vyrušiti. Taková byla vždy — diskretní, neslyšně kráčející vedle něho, jen čekající, nic nežádající, nic nenabízející. Byl skoro dojat těmito úvahami vyvolanými nenápadným skromným příchodem Ludmiliným. Jakou ušlechtilost a intelligenci — myslil si — projevuje každý její skutek, každé její slovo, a jaká hloubka duše a cítění skrývá se v její vážné, laskavé a nevtíravé vážnosti!

Paní Rudychová nehleděla na jeviště. Tvářila se, jako by ji nic nebavilo, nebo jako by se nestarala o děj opery a hledíc před sebe úplně se pohružovala do zdrojů hudby křišťálově jiskřící, zvonící vodopádem perel padajících na stříbrné útesy...

Přelétl zrakem hlediště. Silhouetty obou žen, z nichž jedna znamenala nejkrásnější dobu minulosti a druhá rozkošnou dobrodružnost dneška, i sousedství jeho tiché manželky působily na něho divně rozlaďujícím dojmem. A hudba Smetanova nedovedla přehlušiti a zdolati tuto trpkou disharmonii nitra.

Z objetí krásné, rozmarné ženy, která mu chtěla býti více nežli pouhou záletnou milenkou, jejíž polibky vroucí, laškovné, naivní i zkušené vyburcovaly v něm vroucnost mládí, přišel do divadla uladněný a veselý, jako vyspělý muž poznávající, že ještě daleko má ku přechodu ke stáří.

Avšak teď, když si uvědomil přítomnost tří žen zasáhnuvších do jeho života, procitla v něm opět znavenost a nechuť života tak často jej překvapující ve chvílích, kdy jiný snad měl náladu jásavou a vítěznou.

Opona opět padla.

»Půjdu si vykouřit cigarettu,« pravil ke své ženě a odešel.

Přecházel po chodníku před divadlem. Kouřil již druhou cigarettu a ještě nenašel odpověď na otázky jej trýznicí, ještě nemohl vybočiti z náhle rozháraných myšlenek.

Seznával, že jeho život byl příliš věnován ženám.

»Jsem tak zvaný l'homme aux femmes,« pravil si s úsměškem, »typ všední, někdy směšný. Nebylo hlouposti ani ztřeštěnosti, které bych se nedopustil, jen abych dosáhl cíle, který tak imponoval mé ješitnosti, lahodil mým choutkám a činil mne snad zajímavým u mužů podobně ješitných. Připíjel jsem volné lásce za krásného jarního dne s básníkem bohémem... Básník ztloustl, oženil se se ženou ještě tlustší, nežli je on, a píše tklivé verše o bílé duši své buclaté ženy čili ženušky, jak říká, a o theorii volné lásky ani necekne. Snad by počernila bílou duši jeho Faninky či Andulky, nebo jak se jmenuje jeho ženuška.«

S nenávistnou škodolibostí uvažoval o všem, o domácím blahu bývalého zmoudřelého bohéma, o svém mládí, o svých záletech a láskách, o naivnosti svých některých ideálních, zbožňujících styků se ženami i o cynických orgiích.

A vše zahrnoval do nesmírného pohrdání a úšklebku.

»Zdá se, že jsem celý život skoro věnoval ženám a ony že mi vrátily všechno ještě štědřeji, a přece to všechno velké, závratné, bouřlivé a úchvatné, co bylo nejvyšším vzpětím životní energie, vrcholem všech citů a dojmů — teď mi připadá malým, ubohým, prázdným. Jaká chudoba a nicotnost... i v lásce, i v zhýralém poměru, v povrchním flirtu i...., ano i v manželství...«

Odhodil druhou cigarettu a loudal se k nábřeží, jako by zcela zapomněl na divadlo.

Byl smutný, nespokojený, hluboce zneklidněný uvědoměním své lásky a poznáním lži svého marného života.

Chvíli sentimentálně myslil, že život dal více mladíkovi, studentovi, který kráčel kolem, objímaje jednou rukou útlou dívčici a šeptaje jí slova lásky.

Ale dal se do smíchu svému nápadu a u nároží divadla na nábřeží udiveně se rozhlédl.

Slunce již dávno zapadlo za Petřínem. Obloha nezkalená ještě obláčkem zrcadlila však ještě všechny barvy západu. Sálající jas ohnivé rudosti, mdlé oranže, fialové vlahosti rozléval se nad Hradčany a Strahovem. Věže kathedrály i kláštera odrážely se od oblohy svými konturami vážnými a jako do té skvělosti drahokamů nejjemněji vřezanými.

Dlouho díval se Valentin na krásný obraz.

Když se vrátil do lože, naklonil se ke své ženě a zašeptal jí, neboť se hrálo:

»Pozítří pojedeme na venkov.«

»Již pozítří? Vždyť jsi chtěl až ke konci měsíce a to je ještě skoro čtrnáct dní.«

»Prosím tě, Ludmilo,« pravil tiše a s nezvyklou měkkostí, »způsobíš mi velkou radost. Nemohu již v Praze vydržet. Jsem unaven . . . Je mi zde těžko. Toužím po lesích. A pak v továrně mne potřebují a musím se již pomalu připravovat na volbu . . .«

XII.

Kaplířova villa byla oddělena od továrenských budov rozsáhlou zahradou, vypěstěnou v půvabný anglický park.

Budova — podobná malému zámku — světle vzhlížela ze zeleni parku, jehož pokračováním byl les jehličnatý, táhnoucí se nad údolím, ovládající do nedohledné dálky celý kraj s mírně zvlněného hřebenu horského, tvořícího harmonickou, utišující linii nad obzorem.

Údolí široké, zelené, smavé, jímž probleskoval stříbrný, klikatý pruh bystrého toku řeky, bylo nedaleko villy přerváno skupinou budov začazených, šerých, nevzhledných, s ohromnými komíny továrními, s velkými nádvořími, plnými beden, sudů a hromad odpadků. Z dýmajících dílen, pecí a válcoven zazníval ponurý a dusný hlahol práce, ve dne i v noci neutuchající. Železnice spojovala továrnu s nedalekým městem.

Špinavé, prací strhané, hubené a smutné postavy dělníků a dělnic přecházely po dvorech, vlekly a tlačily veliké vozíky, schylovaly se pod těžkými břemeny, jejich schoulené a groteskní silhouetty kmitaly se v krvavém odlesku výhní a žhoucího plápolu pecí.

Elegantní postavy několika pánů a dam v bílých úborech vesele se proháněly na hřišti lawn-tennisovém před villou. Smích bílých dam, tak zářivě se odrážejících čistotností a vzhledností svou od temné špinavosti továrny a všeho života, zavřeného v její ryčné a neklidné truchlosti, zněl lehce a radostně do letního, vlahého odpoledne. A krásná paní Rudychová, jež náhodou letos si našla letní byt v sousedním lázeňském městě, neboť z důvodů úsporných a pro pohodlí svého tlustého manžela upustila od zamýšlené cesty do Ostende, svými poletujícími, rusými kadeřemi, svým zvonivým smíchem a svými pohyby hbitými a lahodnými byla rozkošným dovršením obrazu letního, nad nímž táhla se pod azurovou oblohou nekonečná, harmonická a mdle větrem rozechvělá čára lesnatého návrší . . .

Valentin seděl v pracovně své, ve velkém pokoji přízemním. Americký psací stůl s četnými přihrádkami, několik pohodlných, proutěných křesel, mnoho květin, bílý paravent se vsazenými třemi akvarelovými krajinkami u stolku s umyvadlem, tři staré rytiny, dvě objemné skříně s knihami, noviny, papíry, nevázané, rozečtené knihy rozházené všude — taková byl letní pracovní pokoj, kde Valentin prodléval celé dopoledne a část odpoledne.

Po levé straně stolku psacího měl apparát telefonického spojení se všemi místnostmi továrny i s pražskou pisárnou a ostatními závody svými.

Do čtyř oken rohového pokoje vzhlížela utěšivě a vábně pestrá, čerstvá bujnost parku. Valentin obklopil svou jednopatrovou villu, s praktickou a pohodlnou vkusností zařízenou, pyšnou zahradou se záhony nejrůznějších barev, s keři rozmanitě stříženými a seskupenými, s trávníky vypěstěnými jako smaragdové koberce, s alejemi stromů, spojujících ve výši své větve a tvořících chladivé klenby.

Ve skleníku rozkládaly palmy své nádherné listy, zářily květy vzácných plnokvětých druhů karafiátů a orchideí.

Opodál k lesu bylo vidět červenou střechu jednopatrového stavení, bydliště zahradníka a některých služebných, za nímž byla zahrada ovocná a zelinářská.

Valentin, jenž před chvílí se vrátil z hřiště, převracel kupu papírů před ním rozložených a jen roztržitě naslouchal výkladu ředitele továrny, rychle, bez přestávky hovořícího, vždy více rudnoucího a velmi se potícího.

Seděl na kraji křesla, na klíně držel kožený portefeuille, nadítý papíry, které vytahoval a Valentinovy podával jako doklady a dokumenty svého zevrubného raportu.

Otylý ten muž s ryšavým, řídkým plnovousem, s ostrými vráskami nad obočím, měl pohled zchytrale uctivý a rozpačitý, ruce se mu lehce chvěly, složené na portefeuillu, a mluvil překotně, udýchaně.

Sáhl opět do tašky, vyňal svazek jakýchsi papírů, jež podal Valentinovi, utřel si opět pot s čela a řekl, nadsedávaje na okraji křesla:

»A zde je, prosím, zpráva o strojníkovi Brynychovi, jak jste si ráčil přáti.«

Valentin nadzvedl hlavu:

»To je ten náš nebezpečný agitátor?« pravil s úsměvem.

Ale úsměv chefův odrazil se tentokráte bez obvyklého odlesku pokorné sdílnosti od přísného vzezření ředitele, pokračujícího spěšně:

»Brynych, Karel Brynych, strojník, je nám všeobecně za obtíž a se všech stran jsou tu na něj stížnosti.« (Ukázal na svazek papírů, podaných chefovi.) »Je zlým duchem našeho dělnictva, každému klukovi nebo děvčeti dělá advokáta, když na ně žalují dozorci, je hlavním řečníkem a pobuřovatelem, mezi dělnictvem pořádá přednášky, svolává schůze v okolních městech a rozšiřuje noviny, brožury, letáky, jež mu posílají z Prahy a Vídně. Krátce, živel nejhoršího druhu.«

»Hm, to jsou ovšem věci, které se netýkají přímo továrny; jaká je jeho kvalifikace?«

»Vůči mně, účetnímu a vůbec nadřízeným chová se neomaleně.«

»Chci vědět, jaký je v práci.«

»Od vrchního strojníka nemám nijakých stížností,« odvětil vyhýbavě ředitel.

»Zdá se mi, že je velmi svědomitý a intelligentní.«

Ředitel dlouho si mnul čelo a lesknoucí se tváře šátkem.

»Ano, račte mít pravdu,« odpověděl, »ale jeho vliv . . . to je důležité . . . jeho vliv na dělnictvo . . .«

»Ovšem. Chápu vaše stanovisko a souhlasím.«

»A pak, prosím,« začal ředitel opět udýchaně, jako by vyběhl na kopec, »je to člověk beze všech mravů.«

»Pije? Hraje v karty?«

»To nevím. Ale sebral někde nějakou mladou holku a žije s ní docela nestydatě.«

Valentin si hladil vousy, aby zakryl úsměv a tázal se s účastenstvím:

»Ale jděte! Jak to?«

»Inu, nedal se s ní oddat a jsou tak na divoko. I někteří dělníci naši, a je mezi nimi pěkná sebranka, byli pohoršeni. A když jsem se ho ptal, kdy se dá oddat s tou svou, dal se mi do smíchu jako uličník. Fuj!« a ve svém rozhorlení se nadzvedl ředitel a spustil se do křesla.

»Hm . . . a více o něm nevíte nic?«

Ředitel se opět uctivě svezl na samý kraj sedadla a odvětil:

»Toho by bylo ještě! Ráčíte mít, vašnosti, ve fasciklu podrobnosti a . . .

»A nevíte, že bude kandidovat za náš okres?« přerušil ho Valentin.

Ředitel vyvalil oči na svého chefa, poprvé se na něj z příma podíval.

»Brynych? Že chce být poslancem? To by ještě scházelo!«

»Ano. Vidíte, vím ještě více nežli vy (ředitel se uklonil s neduživým úsměvem). Máte pravdu, musíme se ho zbavit. Pošlete mi ho sem.«

Za půl hodiny vešel do pokoje Valentinova mladý, ramenatý muž, v modrém, umazaném šatě. Zaklepal rázně, a překročiv práh, pozdravil:

»Dobrý den!«

V černých prstech žmolil plátěnou čapku. Bylo mu kolem třiceti let. Rozhlédl se spěšně a zvědavě po pokoji a upřel své modré, klidné oči na Valentina. Nenucená síla byla v klidných pohybech jeho statné, rozložité postavy.

Valentin ukázal na židli. Dělník se posadil a pokračoval ve své prohlídce pokoje, nechtěje se setkati s bádavým, chladným, a jak cítil, pohrdavým pohledem chefovým. Dosud s ním nikdy nemluvil, a po tom, co o něm slyšel, byl velmi zvědav na něj. Zdál se mu svou zdrželivou a apatickou mírností nebezpečnějším nežli přísný ředitel. Obrazy, květiny a knihy pracovny Valentinovy vyvolaly závistivý podiv mladého muže ještě více, nežli ostatní přepych villy.

Valentin shledal, že je zajímavý, tak těžce obviněný mladík má intelligentní tvář, vyjadřující přímost a tvrdošíjnost.

»Jako agitátor a řečník,« myslil si Valentin, »působí asi daleko více na lid, nežli ti vyzáblí, dlouhovlasí proletáři intelligence s rozcuchanými bradami apoštolů, s pobledlými tvářemi fanatiků nebo s rudými tvářemi cholerických alkoholiků, kteří vynášejí své fráze z redakcí a hospod socialistických. Tenhle chlapík přišel ke svým názorům socialistickým stejně cestou citu jako rozumu, citem, sensibilitou a instinktivním duchem vzpoury, který přirozeně skrývá se v každé neotupělé, nezatemnělé duši dělníka, jenž se nestal úplným pariou a rozumem zvědavého, ne vždy dosti logického a často velmi primitivního mozku, podrážděného problémem svobody a spravedlnosti, který mu klade před oči každý krok v životě a nejasně puzeného touhou poznávati. Ano, to je bytost pobouřená, citová, mající své vášnivé představy svobody a spravedlnosti, altruistní a individualistní a zvědavá. A málo logická. Neboť kdyby byli tito lidé logičtí, stali by se všichni anarchisty nejkrajnější propagandy činu.«

Konečně uznal za vhodné ukončiti své volné přemítání, v němž si tak často liboval — strojník si vykládal jeho mlčení velmi urážlivě — a pravil skoro tiše:

»Víte, proč jsem si vás dal zavolat?«

»Snad jsem to uhodl,« odvětil dělník zamračeně, chtěje naznačiti, že není spokojen ponižujícím jednáním chefovým.

Valentin pochopil, proč potemněl zprvu mírný pohled Brynychův, a pokračoval vlídně:

»Ředitel mi předložil dlouhý seznam vašich hříchů a zločinů s určitým návrhem, abych vás propustil z práce.«

Mladý muž se začervenal. Byl by jistě se ozval pobouřeně, ale byl zaražen přízvukem Valentinovým, zvláštní jeho ironií, nedůvěřivě a úzkostně mlčel a snad poprvé ve svém životě byl v rozpacích.

Továrník vyňal kapesní zrcádko a přihlazoval si jemně vypěstěné vousy s prokmitávajícími prvními šedinami a mluvil více pro sebe nežli pro mladíka, žmolícího čepici a rozpačitě pomrkávajícího.

»Nezabývám se podobnými věcmi. Ale nerad bych byl nespravedlivým, a pak váš případ není všední. Byly proneseny proti vám stížnosti, do kterých mi vlastně nic není. Jste agitátorem, řečníkem, mluvčím a snad i vůdcem dělníků ve zdejších závodech. Co mi po tom, zdali agitujete mezi dělníky jako socialista, nebo zdali je vodíte na procesí k zázračnému obrazu. Jako strojník vykonáváte patrně svou práci řádně, snad obratněji nežli ostatní, neboť v tom ohledu inkvisitoři nic neobjevili a jistě si dali notně záležet, aby vás skoupali. Nevím věru, co si o tom všem myslit.

A po krátké pomlčce dodal suše, odměřeně:

»Ale propustit vás musím!«

»Komu se vlastně posmívá, řediteli nebo mně?« myslil si Brynych.

Bylo mu nevolno. Nikdy nepoznal nepříjemnějšího, prohnanějšího člověka. A přece jeho tvář byla tak milá, jeho hlas tak vlídný. Chtěl již vstáti, utéci a bouchnutím dveří odpověděti na všechnu tu zdvořilou nadutost a urážlivou finessu továrníkovu.

Chvíle mlčení. Mladý muž odkašlal, ale neměl odvahu mluvit. Valentin sáhl do krabice na doutníky. Zapálil si tlusté havana Clay a podal krabici Brynychovi.

»Kouříte?«

Dělník vyvalil na něj oči se svrchovaným úžasem. »Dává mi vyhazov a nabízí mi svoje drahá cigara!«

Valentin se dal do smíchu. Chtěl již ukončit rozpačitost mladíka, jenž tak směle vrazil před půl hodinou do dveří.

»No tak jen si zapalte, bude se nám lépe hovořit. Snad je to naše první a poslední rozmluva. Nu, a aby nebylo již více nedorozumění, ujišťuji vás, že já osobně proti vám nic nemám. Naopak!«

Brynych se usmál též a zmačkanou čepicí utřel si spocené čelo. Vydechl, ulevilo se mu, a s chutí ssál dým doutníku. Ale jeho nedůvěra nebyla ještě zaplašena tím náhlým, přátelským obratem továrníkovy řeči. »Chce si patrně zahrávat na originelního a omráčit mne. To si počká!« A cítil se opět sebevědomým jako ve

chvíli, kdy zhurta vešel v plném vědomí svého práva a poctivě konané povinnosti.

»A teď mi řekněte,« oslovil Valentin strojníka, »jaké máte vyhlídky při nastávajících volbách.«

»Jakže, vy víte?«

»Ano. Zdá se mi, že zdejší kraj je agitací socialistů i malých oposičních stran dobře připraven pro vás. Jste populární, dobře prý mluvíte. Řekněte mi svůj náhled upřímně, mluvte jako muž k muži.«

Brynychovo udivení rostlo. Pozoroval, že Kaplíř, v němž viděl jen prohnaného, raffinovaného sobce, je člověkem, který by mu mohl imponovat. Nemohl však ještě tušit, kam míří, a cosi mu našeptávalo, aby se měl na pozoru před ním.

Brynychův tvrdý, zdravý obličej se leskl potem a měl barvu brunátnou. Odvětil zvolna:

»Výsledek volby závisí v tomto případě jen na energické agitaci a pak na tom, kdo bude kandidován stranou, jež dosud měla okres v moci.«

»Víte, kdo bude vaším protikandidátem?«

»Dosud nevím. Zdá se, že se páni v liberální a konservativní straně chtějí dohodnouti na společném kandidátu proti nám, a dosud se snad nemohou smluvit.«

»Již se smluvili. Chcete vědět, kdo bude jejich kandidátem?«

»Jak ne! Budu velmi vděčen. Kdo je to?«

Valentin se obrátil k Brynychovi a řekl s úsměvem:

»Já!«

»I hrome!« vyletělo z úst Brynychových.

Valentin povstal a smál se úžasu mladého muže.

»Tak vidíte, teď jsme kolegy a rivaly před posvátnou institucí volební suverennosti lidu. Prosím vás, zůstaňte sedět, je to mým zvykem přecházet po pokoji. Ještě nejsme u konce. Teď teprve si musíme promluvit o důležitých věcech. A nehleďte na mne, jako bych byl nějaké zvláštní zvíře.«

»Nedivte se mi, pane chefe, že jsem tou zprávou tak překvapen.«

»Budete ještě více překvapen. Teď mluvme již přesně. Chápete, že jako váš protikandidát musím užiti všech prostředků, abych vaši posici oslabil a zhoršil. Nemůžete ostat déle v mé továrně. Dávám vám okamžitou výpověď — buďte jist, že obžalovací spis ředitelův neměl nijakého vlivu na mé rozhodnutí — opustíte ještě dnes továrnu... Jen ostaňte sedět, člověče, co jste tak netrpělivý. Snad vás nevyhazuji. Nejsme ještě hotovi. Musíte mi prokázat velkou službu.«

Brynych mlčel a díval se před sebe jako člověk, který ničemu nerozumí, a jemuž je již všechno jedno.

Valentin se bavil nesmírně. Postavil se před strojníka a řekl tiše, ale důrazně:

»Nabízím vám spiknutí... dohodněme se!«

Mladý muž vymrštil se ze židle.

»Pane!«

»Nu, jen ne tak divoce. Co vám nabízím, je zcela poctivý obchod. Tak slyšte, příteli.«

A uchopiv jej za modrou bluzu a dívaje se mu upřeně do očí, pravil pomalu:

»Musíte být za každou cenu zvolen. Učiníte všechno možné, abyste mne porazil. Mne porazil! Ro-zu-mí-te?«

Ne, nerozuměl. A jen rychle mrkal a mžoural očima, jako by nemohl snésti ten upřený, chladný, posmívavý pohled.

»Budete poslancem, přičiníte se, abych já se jím nestal. Dosáhneme oba, po čem toužíme. Budeme si pomáhati. Výlohy s vaší agitací budou mou věcí.«

Konečně vyložil Valentin Brynychovi, oč mu jde. Nechtěl se vrátit do parlamentu, zhnusila se mu politika a veřejný život, ale byl nucen kandidovat.

»Ale proč nechcete dopomoci k mandátu někomu z vaší strany, nebo z radikální strany, jež je vám přece bližší. Bylo by vám snadno, zaopatřiti si kandidáta z měšťácké některé strany. Proč chcete prosaditi volbu socialisty?« tázal se strojník s celou svou přímostí.

»Proč? Dejme tomu, že tu jsou jisté sympatie a mé subjektivní mínění.«

Na udivený a živěji vzplanuvší pohled dělníkův pokynul Valentin, aby přikročil blíže, a otevřel jednu ze skříní naplněných knihami.

»Podívejte se, toto jsou moji zamilovaní autoři, zajisté z nich některé znáte, a ti vám objasní něco, co se vám zdá u mne tak záhadným a neuvěřitelným. Ostatně ujišťuji vás, že je to mým tajemstvím, važte si mé důvěry.«

A Brynych s pocitem zvědavosti a obdivu ku svému chefovi i k jeho knihovně, tak úhledně uspořádané, v kožených vazbách se zlatými nápisy na hřbetech svazků četl jména knih francouzských i anglických:

Spencer, Tolstoj, Henry George, Ruskin, Octave Mirbeau, Anatole France, Barrés, Engels, Marx, William Morris, Bebel, Grave, G. B. Shaw, Haeckel . . .

Znal skoro většinu autorů často citovaných a překládaných v knihách, brožurách, časopisech, tvořících jeho skromnou knihovničku.

»Aby nebylo nedorozumění,« řekl po chvíli Valentin s ironickým úsměvem, »ujišťuji vás, že přes to — nebo právě proto — že prodlévám často a rád ve společnosti autorů, kteří tvoří, kritisují, vykládají hnutí reformy a emancipace sociální, nejsem přívržencem, stoupencem nikoho z nich — žádného směru neb doktriny jimi hájené!«

»Hm, a proč tedy . . .«

»Ah, příteli, to je trochu komplikované. Otázky života nerozřeší vaše hnutí ani politikou v parlamentech ani revolucí na ulici. Myslím,« pokračoval Valentin tiše, volně, zádumčivě pronášeje, co se tlumilo v hloubi jeho mysli, co nikdy nevyslovoval, »že jste jen pře-

chodem. Budete vládnout jistou dobu. Po panství našem, kapitalistickém, přijde terror, odpusťte, proletářů, massy, majority. Zdá se, že to bude doba méně estetická, nežli byla Renaissance, ať již prorokují William Morris a Ruskin, co chtějí. Nechtěl bych v ní žít. Musili bychom si vyměnit role, a to by mne nebavilo. Ale pak teprve pocítí muži osamělí a silní, dravci lidské myšlenky, nezdolnou potřebu a touhu změnit formy života, zákony společnosti a ti budou strašně řádit v kollektivistickém stádě bratrsky nivelisované demokracie. Ah, člověče, díváte se na mne, jako bych si z vás dělal blázny. Žertuji pouze poněkud.«

Zavřel prudce skříň a přešel po pokoji.

Brynych se díval za ním a konečně se odhodlal promluviti stísněně poněkud:

»Nejste nepřítel náš. Cítím, že jste nám nakloněn, poněvadž jste nespokojen... ale proč se tedy nechováte ke svým dělníkům jinak? Kdyby tušili vaše názory, jaké by to bylo nadšení!«

»Oho, to byste si dal! Vždyť byste propaď. A co naše úmluva? Mlčet musíte! Je pravda, že jsem vůči dělníkům skoro stejný jako všichni moji kollegové zvaní vyssavači, upíry, otrokáři a plantážníky dělného lidu. Učinil jsem po stávce poslední největší koncesse, rád bych se přiblížil k požadavkům střízlivějších reforem sociálních, jež chtějí okamžité zlepšení stavu dělnického, přistoupil bych na nejrozšířenější ustanovení nuceného pojišťování dělníků proti

nemoci, invaliditě, risiku práce, stávce, těhotenství. Uznávám všechna práva lidu na existenci. Ale chápete, že nemohu nic dělat. Jsem vázán solidárností továrníků a výrobců, jsem podroben zákonu soutěže. Ohledy mého zájmu, mého vlastního práva na existenci nedovolují mi, abych překročil společná ustanovení našeho ringu. Ale již dosti o těch věcech, snad bychom na konec ještě méně si rozuměli. Učiníte, oč jsem vás žádal?«

»Slibuji všechno. Vždyť je to jen v můj prospěch!«

Jediná podmínka: nenadávejte mi příliš ve svých kandidátních řečech. Vaše listy uveřejňují o mně někdy hrozné věci!«

»Oh!« a Brynych posunkem naznačil, jak je něco podobného nemožným.

»Jen se uchopte věci energicky. Jste teď bez místa, času máte dost, začněte hned. Snad se stanete užitečným mužem, prospějete svým soudruhům.«

Továrník se odmlčel. A po chvíli doložil s úsměvem:

»Je to krásné být užitečným!«

Brynych pohlížel měkce světlýma klidnýma očima na Valentina a oddechoval volně, plný štěstí, zdraví a ráznosti mladistvé:

Valentin štíhlý, subtilní, byl nervosnější nežli obyčejně, chvílemi zachvívalo mu obličejem lehké trhnutí, ale v jeho unavených, zasmušilých očích vznítilo se náhle nezvyklé roz-

jaření a jakýsi ztajený vzdorný smích. Poklepal mladému muži na rameno.

»Tak jděte, kamaráde! Až se stanete panem poslancem, pardon, soudruhem-poslancem, můžete se oženit.«

Brynych obrátil se u dveří:

»Jak to?«

»No, církevně či občansky, jak chcete!«

»Ale, jak vás to napadlo?«

»Tak vidíte, že vím všechno. Žijete s mladou, hezkou dívčicí.«

»Žiji,« odtušil Brynych.

»Máte se rádi. Jste mladí lidé. Pěkný párek. Nic není krásnějšího. Budete mít zdravé děti. Ale o vaší . . . domácnosti mám raportů ředitelových celou kapitolu.«

»On se opovážil?«

»Nezuřte ještě. Jen se stanoviska mravnosti a vzhledem k všeobecnému — prý — pohoršení ukazoval na váš poměr podle jeho názorů příliš volný.«

»Co je mu po tom,« zahučel Brynych, »je to jen má záležitost. A na ženění ani nemyslím.«

»Zásadně?« pravil Valentin s úsměvem.

»Třeba!«

»Nu, možná, že jednáte zcela moudře. Buďte zdráv!«

———

XIII.

Horké odpoledne. Z tmavého azuru oblohy sálal oslnivý žár. I pod jasany a lipami bylo mdlé, únavné ustrnutí ve vzduchu bez chládku. Hřiště bylo opuštěno u villy, ač již se přiblížila čtvrtá hodina.

Paní Rudychová seděla v prouteném křesle pod velkým keřem ve stínu a četla. Přicházela první, dříve nežli ostatní, a vždy s nějakou knihou. Vypůjčila si klíč od malých vrátek zahradních, vedoucích k lesu. Byla to bližší a pohodlnější cesta.

Písek zaskřípěl. Pozvedla hlavu.

Valentin vracel se z továrny.

Rozhlédla se kolem a uvítala jej pohledem plným oddané něžnosti.

Přisunul si židli k ní. Odhodil klobouk. Byl unaven.

»Sešla jste se s Brynychovým děvčetem?«

»Růžena byla dnes u mne. Přinesla mi upravený slaměný klobouk a tento dopis od jejího milence.«

Podala Valentinovi papír. Přelétl jej rychle a schoval do náprsní kapsy.

»Po hře, při čaji vám dám odpověď.«

»Dobře. Objednala jsem ji na ráno. A je to báječně zábavná historie, to naše spiknutí!«

»Jen tiše a pozor! Jsem vám tak vděčen, že mi pomáháte!«

»Ah, ani nevíte, čeho bych pro vás byla schopna!«

»Díky!« políbil jí ruku a povstal.

»Kam zas?«

»Mám co dělat. Přijdu k čaji. Nechci, aby nás tu našli o samotě.«

»Ah, jak jste nudný s tou svou obezřetností a úzkostí.«

»A naše úmluva?«

»Tak jděte. Je tu smutno. To u Krumlů je veseleji, tamhle nahoře.« A mávla k velkému vrchu zalesněnému, vypínajícímu se nad městem. Špička věže villy s vlajícím praporem zvedala se nad hřeben vrchu jehličnatými stromy zježený.

»Tak? Neznám tu společnost.«

»Včera přijela hromada pánů a dam z Prahy. Budou pořádat koncert, hrát divadlo a bůh ví, co ještě. To víte, paní Krumlová je taková mecenáška hudební. Prý i z divadla je tam několik umělců a . . . umělkyň.«

»To všechno nevím. Ale teď musím obstarat odpověď Brynychovi. Odpusťte Emmo!« odvětil Valentin a rychle odešel.

Dívala se dlouze za ním a již se nevrátila k odhozené knize.

V pracovně našel Valentin svou ženu. Seděla u psacího stolku a nepozvednuvši hlavu, skloněnou nad rozepsaným dopisem, pravila svým obvyklým vlídným způsobem:

»Zde jsou výstřižky tvých starých řečí z novin. Dnes jsem je konečně dostala z Prahy. Myslila jsem, že tě tu najdu, a abych nadarmo nečekala, psala jsem účetnímu do parní pily.«

»Děkuji ti.«

Rázným škrtnutím pera podepsala dopis a zalepujíc obálku, pozvedla k němu světlé oči, v jejichž výrazu pozoroval Valentin onu chladnou mírnost lidí, kteří všechno posuzují věcně, shovívavě a pevně.

»Hm . . . musím něčím se zaměstnávat,« odtušila.

Znělo to trochu jako opatrná výčitka. Její jemnost a harmoničnost povahy nebyla nikdy ani rozčeřena na povrchu. Zdálo se, že kráčela životem s tichou a vyjasněnou povýšeností.

Valentin tušil, že v její duši je teskno a že je zklamána a snad i žárliva, ale nikdy se neprojevila její hrdost a delikátnost ženy silné, cítící svou rovnocennost vůči muži. Možná i její něžná příchylnost k němu nedovolila jí, aby odhalila svou bolest v pokořujícím výbuchu žalu neb hněvu . . .

V poslední době žili Kaplířovi vedle sebe cize. Oddalovali se. Valentin byl k ní velmi roztomilý, nutil se do humoru v její společnosti, v čemž ona dobře vycítila ohledy dvorného muže, jenž si nedovoluje k ženě tu upřímnou neomalenost a důvěrnost manžela, netajícího své špatné rozmary a nálady. Ale viděl svou ženu jen u stolu v poledne a večer, odpoledne při čaji a vždy ve větší společnosti hostů, a jejich rozmluvy mezi čtyřma očima týkaly se jen záležtostí obchodních, hospodářských, správy domů a pily, oč všecko se paní Ludmila horlivě starala.

Všimla si dobře svého muže. Pozorovala jeho osamělost, unavenost a spleen. Ale nevtírala se mu, neboť věděla, že nemá moci ani prostředků přivésti jej do jiného stavu duševního.

Valentin se cítil provinilým. Neobviňovala jej, nevyčítala mu nic, ale úzkost jím zamrazila, když si uvědomil, co lásky a něhyplné sladké oddanosti utlumil v srdci té jemné, tak intelligentní ženy. Ale jeho krev dráždila vůně jiného ženství, nižšího, pudovějšího, vášnivějšího.

»Schází ti něco, Valentine?« pravila po chvíli mlčení, přistupujíc k němu, »pozorujíc, že v poslední době . . .«

»Ach, vždyť víš,« přerušil ji rychle, »že mne ta volební štvanice pranic netěší. Ke všem starostem ještě tato komedie. Dobřes's udělala, že jsi mi zaopatřila dřívější mé řeči. Budu opakovati staré fráze, s novými myšlenkami mne ani nenapadne předstoupiti před své voliče.«

»Ale nevím, jaký úspěch bude mít pak tvá kandidatura, když budeš tak ledabyle si počínati jako dosud.«

Dal se do smíchu.

»Jak jsi naivní. Snad nemyslíš, že novými myšlenkami bych imponoval svým voličům. To je zbraň, kterou musím přenechat svému odpůrci, který jde do boje s illusemi a nadšením mladé, nové idey . . . Ano, má zlatá, tam je život, pohyb a ruch života. Nám nezbývá nežli udržet ještě nějakou dobu naše posice.«

Podivila se jeho řeči i jeho náhle vzrušenému tónu a zalíbil se jí tím svým vzplanutím. Zamyslila se krátce a řekla pak:

»Brynych neúnavně agituje, jezdí a mluví všude. A představ si, i u nás má přívržence. Nejen v továrně — to je pochopitelné, ale i zde ve ville. Včera se paní Rudychová sázela, že projde socialista. A chválila ho. Svým způsobem ovšem. Řekla, že je chlapík. Smáli se jejím nápadům.«

»Ano, to je dobře, jen smát se, to všechno dohromady nestojí za nic jiného.«

Dotekl se jejích kadeří, pohladil je lehce a políbil jí ruku.

Usmála se plaše a smutně.

»Jak ti musím být vděčným, Ludmilo.«

»Co's tak tklivý najednou?«

»Jsi má nejlepší přítelkyně — —«

Ludmila zbledla. »Přítelkyně...!« svanulo tichým vzdechnutím s jejích rtů. Rozloučila se v té chvíli s poslední nadějí na návrat krásných chvil. Uchopila psaní, jež nechala ležet na psacím stolku.

»Nezapomeň, za půl hodiny je čaj v zahradě,« pravila a odešla.

Štíhlá, plavá, jasná a ušlechtilá přešla venku kolem oken v záplavě slunce. Valentin vzpomněl si na zlaté pozadí Giottových obrazů.

Pokrčil rameny. Nemohl za sebe, za svou krev.

XIV.

Po několika týdnech dospěl volební boj, vedený s nestejnou podnikavostí a energií, ke konci.

Valentin odevzdal paní Rudychové nový obnos pro Brynycha.

»Jaký jste podivín!« řekla, »proč to vše provozujete?«

»Vždyť jsem vám vysvětlil své zájmy,« pravil omrzele, jako by se bál, že musí opakovat něco. A pak doložil živěji:

»A též proto, aby bylo něco nového, víte! Aby se urychlil příchod nového. Nudí mne všechen dosavadní stav...«

»Zdá se, že jste vůbec omrzelý. Bůh ví, po čem toužíte!«

A zasršela z ní zlobná, výsměšná podrážděnost ženy, jež cítí, že nedovede ovládnout ani zaujat muže milovaného.

Kráčeli z villy podél potoka cestou upravenou pro lázeňské hosty ze sousedního městečka. Doprovázel ji k domu.

»Věru, ráda bych věděla, co ještě čekáš od života,« opakovala stlumeně.

Horkým vzduchem srpnového předvečera šuměl les hebce a snivě.

Odkudsi s výše zazněl akkord piana břeskně a určitě. Tóny ostře šlehly do mrtvého, žárného vzduchu. A v zápětí zahlaholila vášnivá arie italská, zpívaná líbezným a silným hlasem sopránovým jako vroucí, touhyplný vzkaz překypujícího srdce té kráse snivého, vonného podvečera v údolí i na horách.

Byla to píseň o lásce, o žízni polibků, radostná, lehká píseň rozplameněného citu rozkoše.

»Vorrei bacciare . . .«

Valentin se zastavil a posunkem zadržel svou přítelkyni. Znal tu píseň . . . A ten hlas . . . Je to možné?

»Co je vám?« pravila paní Rudychová.

Usmál se, ale tvář se mu zkřivila nervosním škubnutím.

»Ah, to znám . . . vorrei bacciare . . . pojďme dál!«

Pohlédla na něj se strany.

»Jak krásně se nesla ta píseň s výše! A jaký to hlas! Někdo od opery je u Krumlů. Kdo by to mohl být? Slečna Kovaříková nemá přece tak plný orgán. Nebo snad . . .«

Nedořekla a usmála se před sebe. Valentin porozuměl jejímu úsměvu, byl mu lhostejný a mlčel po celou další cestu.

Zvolna se vracel domů. Obloha se zbarvila západem. Nad vrchem s vlajícím praporem zámečku Krumlových nakupily se zrůžovatělé obláčky.

Pohlédl vzhůru.

»Sladká, rozkošná Jiřino . . .«

A bylo smutno, temno, pusto kolem něho. A nad ním obláčky tančily v růžové záplavě večera, vzníceného horoucností lásky, sálajícího žárem dokonávajícího letního dne, vydechujícího vůněmi sluncem rozjitřených zahrad a luk, šeptajícího ševelem tajemných hlubin lesních . . . A nová píseň podmaňovala celé údolí a letěla jako modlitba stesku srdce, jako vzdorné vyznání vášně k obloze planoucí a hýřící . . .

Valentin bloudil dlouho po stezkách lesa a vrátil se domů až pozdě večer . . .

— — — — — — — — — — — — — — —

Nemohl čísti. Vzhlížel do noci ohvězděné. Těžká trudnost ssedala se v jeho duši. Bylo tak pustě teskno. Nedovedl si vysvětlit své znechucení. Míval často náhlé záchvaty ochablosti, spleenu, ale rychle se z nich zotavoval a ještě rázněji, jařeji cítil radost a energii života. Vzpomněl si na dávné doby, jak svého milého otce přistihl z nenadání v pokoji zasmušilého, pohrouženého do smutného přemítání. Zjevil se mu náhle zcela jiný ten muž požitků, veselosti, lehkomyslnosti. Zarazil se nad tím objevem, ale brzo jej zapomněl, když viděl otce opět hovorného, rozjařeného. Tajil

své starosti. Otec měl aspoň chvíle vzrušení, zapomenutí, hrál, pil, hýřil . . . A Valentinovi se zdálo, že pro něj není nic na světě, co by mu mohlo přinésti nějaké překvapení, nový zájem, novou rozkoš a touhu . . .

Svítání jej překvapilo bdícího, sedícího v křesle u okna.

— — — — — — — — — — — — — — —

Dvě hodiny jej znepokojoval telefon, a co chvíli přijel posel na kole s depeší. Brynych zvítězil. Všude měl velké většiny.

Dojmy volební bitvy, jejíž výsledek očekával ve své pracovně, poněkud jej rozjařily. Povedlo se vše dokonale. Bylo patrno každému, že on, kandidát strany měšťácké, podlehl jen divoké agitaci socialistické, která se rozpoutala neočekávaným způsobem a měla k disposici peněžní prostředky záhadného původu.

Valentin s radostnou tváří oznamoval své porážky v jednotlivých volebních obvodech své ženě. Pak zavolal si ředitele, aby se pobavil rozpaky ubohého muže, tetelícího se pokorně na okraji židle. Byl ohromen porážkou svého chefa a neodvážil se ani pozvednouti oči k němu. Nechápal dobře, co se děje, nedovedl si představit možnost, že by ten otrapa, křikloun a nemrava Brynych mohl takovou hanbu způsobiti nejbohatšímu, nejmocnějšímu muži v celém kraji. A převracel depeši v třesoucích se prstech, cosi koktal a odešel úplně zmatený.

Zapáliv si doutník, vyšel Valentin do lesa.

XV.

Kráčel rychle. Nechtěl se setkati s paní Rudychovou, přicházející v tuto chvíli do villy. Toužil po samotě ve chladném a šelestném oddechování smrků a borovic.

Byl spokojen volbou. Chtěl mít mysl lehkou, setřásti s ní všecku zasmušilost poslední doby.

Ale samota tichých stezek, vinoucích se po úbočí vrchu i strmě se nesoucích k jeho temeni, samota snivého zášeří lesního, protkaného zlatem slunce, prodírajícího se větvemi, nedala mír jeho duši. Hořké znepokojení ovládlo jej zase pocitem přesycenosti a únavy ze života.

A chmurně zamyšlen kráčel v před zvolna a neuvědoměle.

Na ostrém záhybu cesty byl by málem vrazil do lavičky z březových větví a pňů, a jak se obrátil, uzřel dámu, přicházející z opačné stra-

ny. Překvapena upřela na něj oči, tmavé a jiskrně svítící pod závojem.

Valentin se zarazil, učinil posunek, jako by chtěl pozdravit, ale jen mávl nějak bezděčně rukou a tvář se mu křečovitě sevřela.

Dáma se rozpačitě usmála a řekla:

»Jdu tam, nahoru!«

A ukázala slunečníkem.

»Jiřino, slečno Jiřino, to vy jste zpívala?« Držel se lavičky jako zábradlí na palubě rozbouřené lodi v bouřce.

Teď více jak nenadálému setkání podivila se jeho rozčilení.

»Jsem u Krumlových na návštěvě. Byla jsem v městě, na poště. O jakém zpěvu mluvíte?«

»Ne, ale je to podivná náhoda!« zvolal Kaplíř, jako by se probral k vědomí, pustil lavičku a přikročil k Jiřině.

Podali si ruce. Ona se usmála.

»Tak jsme sousedy . . .« pravila.

»Slyšel jsem vás na večer zpívat . . . poznal jsem váš hlas . . . byla to italská píseň, kterou jsem . . . kterou znám trochu . . . vorrei bacciare . . . Bylo mi tak divně . . .«

Zpěvačka se tvářila, jako by se nepamatovala nebo nechtěla pamatovati a jako by tomu všemu, co kdy bylo i co je teď, nepřikládala nějaké důležitosti.

»Vy jste se pranic nezměnil,« pravila roztomile a zdvořile.

»Oh, ne, sestárl jsem. Nevidíte ty šediny . . . Ale vy jste ještě hezčí nežli dříve, je-li to možné . . .«

Byla rozkošná ve světlemodré, přiléhavé toaletě letní. Její hlas byl stále tak lahodně zvučný a její oči zachovaly si čistý a ohnivý pohled.

A řekli si spěšně, jako by hovořili z dvou vlaků, zastavivších krátce ve stanici, všechny své události.

Ona byla spokojená. Divadlo ji zaujalo cele, měla úspěchy, líbila se, a též i jinak její existence byla příjemná, bez dluhů a starostí.

Jak mluvila, zdálo se mu, že v její bytosti je cosi podobně zladěného a úsměvem resignace obestřeného, jako u klidné a skromné Ludmily, a co bylo úplně cizí jeho unavené, rozhárané duši.

Řekl jí s jakousi podrážděností svou nespokojenost, omrzelost, netečnost k lidem.

»Ah, nudíte se trochu?«

»Hm . . .«

»Tak mne pojďte doprovodit! Máme si co říci jako staří známí. Ale netvařte se tak . . . jako hrdina románu.«

Šel po jejím boku, pozoruje krásný rytmus plavně se vznášejícího těla.

Cítil, že je to jiná žena. Byla jen trochu překvapena náhlým sejitím se. »V jejích vzpo-

mínkách jsem asi daleko méně, nežli ona v mých,« myslil si.

Kráčeli vzhůru. Cesta byla příkrá.

»Prosím vás, ne tak rychle!«

Obrátila se a smála se.

»To jsme kráčeli spolu, do ráznějšího vrchu a nebyli jsme tak udýcháni po pěti krocích!«

Zastavili se. Kolem nich šuměl mdle les. Pták pípl a přelétl ve větvích. Byli sami v tom tichu, jež činilo les nesmírným.

»Pamatujete si, jak jste tehdy volala: za mnou! za mnou!«

»Ano, již tehdy jste se opožďoval, a jak jste byl svižný!«

Vzpomínka na krásný den, kdy ji poprvé zlíbal v té rozkošné výši nad Zbraslaví, zatopila jej horkým a sladkým tokem. Krev mu zabouřila, a bylo mu, jako by v mrákoty jej vrhala nějaká mámící vůně . . .

»Byly to nejkrásnější chvíle mého života,« pravil Valentin tiše. Zadržel ji. Pohledem ji prosil, aby nespěchala, aby jej vyslechla. Neurčitá naděje v návrat nejkrásnějších chvil procitla v něm a učinila jej odvážným. Prudce, ale nesouvisle mluvil o minulosti a vyjadřoval svůj stesk, svou nostalgii po ní . . .

Zádumčivě, též dotčena vzpomínkou, pronesla:

»Byli jsme jiní tehdy. Bylo to šťastné, veselé, zpívající, hýřící mládí . . .«

»Jste stále tak mladá . . . a svůdnější . . . a já vás stále miluji . . .«

A vykročil k ní směle.

Odvětila mu hlasem, který se daleko tak nechvěl, jako jeho:

»Mýlíte se . . . Nemilujete, nemůžete milovat a nikdy jste nemiloval. Byl jste do mne zamilován, ale láska, pravá láska, šílenství a něha a vroucnost vám scházela . . .«

Chtěl jí odporovati, učinil prudký posunek, jako v dobách, když se s ní hádal. Ale její klidný, přímý pohled i její chladný úsměv jej odzbrojil.

»Měl jste vždy,« pokračovala, »přílišnou potřebu lásky, ale nejste jí schopen . . . Ano, ve vašem životě zaujímala žena příliš mnoho místa a láska příliš málo! Myslila jsem, že jste našel teď již spokojenost a mír . . .«

»A mýlila jste se . . . A co vy? Jste šťastná?«

»To by bylo příliš mnoho! Štěstí! Neočekávám již nic zvláštního od života . . . to, co v něm mohlo být nejvzácnějším, nejradostnějším to již je vyžito . . . Valentine, vy to víte nejlépe!« Teď teprve její hlas se poněkud zajikl, zatřásl.

»A co žijete nyní?« tázal se napiatě.

»Je milé a pokojné,« odtušila.

»Budete se snad i vdávati?«

»Teď ještě ne. Máme to v plánu po smrti jeho strýce . . .«

»Ah, tak . . . to je dobře, to je dobře,« opakoval, díval se na zem a uhodil holí po střevlikovi, klouznuvším hbitě kolem žluté botky Jiřininy.

Řekli si ještě několik slov, volně stoupajíce vzhůru. Octli se již u zdi, ohraničující oboru a zahradu villy Krumlových.

Podali si ruce.

Smekl klobouk, políbil jí ruku nad okrajem rukavičky.

»S Bohem!« pravil.

»S Bohem!« odtušila, pohlédla na něj, usmála se zběžně, jaksi nuceně, a rychle odcházela.

Díval se za ní. Dlouho zůstal státi u zdi zahradní. Teprve když sestupoval s vrchu, zpozoroval, že ještě drží v ruce klobouk.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Po večeři odešel Valentin do své pracovny pod záminkou naléhavé korespondence.

Nerozsvítil. Posadil se opět do křesla u otevřeného okna.

Letní noc, šero prosvětlené bělavými, vysokými oblaky zaclánějícími, ale neutajujícími měsíc a hvězdy. Obrysy vrchů tměly se v dál-

ce, skupiny stromů a keřů tvrdě, černě se obrážely od neurčitého, šeravého a světlavého pozadí noci.

Valentin pohlížel do smutné noci. Veliké lípy v parku těžce šuměly, jako by vzdychaly. Z leva zavanul táhlý ševel, jak vítr hladil a líbal tvář noci, v níž byl klid, hluboký, ne-

smírný klid. Neúnavná píseň cvrčkova pronikala tím klidem noci nepřetržitě, zvyšujíc jej ještě svou jednotvárností.

Všechna zádumčivost a melancholie noci vnikla, vtáhla do jeho duše, s tím mučivým, monotonním zpěvem cvrčkovým.

Odkudsi z dálky, z vesnice, skryté v údolí za továrnou, zaštěkal pes. A opět zmlknutí. Jen les hebceševelil, lípy těžce vzdychaly a cvrček hbitě drobil skřípavé a bodavé zvuky.

Bylo mu měkce truchlivě, až k pláči. Byl odzbrojen a sláb vůči smutku té noci, která jej divně jímala a snoubila se s náladou jeho nitra. Ztratil zbraně své ironie, svého sobectví, svého cynismu, jimiž vítězil nad životem.

A teď zdála se mu všechna ta vítězství, jimiž dosáhl moci a bohatství, a která učinila jeho život řadou požitků, dobrodružství a rozkoší, něčím prázdným a nepodstatným. Měla pravdu Jiřina. Věnoval příliš mnoho ženám a skoro jen pro ně žil, zápolil, pracoval. Ale nebylo v něm lásky. Tento vyšší, krásnější, tragičtější pojem vztahu muže k ženě, který teď teprve tušil, který způsobil jeho tesknou, roztouženou nespokojenost a byl hořkostí jeho nudy, byl mu neznám, uzavřen. Ano, měla pravdu, nebylo lásky v jeho životě.

Stísněný poznáním prázdnoty a chudoby tak rušného a vydatného života, zíral do stínu parku a do temna vzdáleného lesa, odkud mu

odpovídaly tiché steny melancholie a resignace. »Nejsem tak stár, abych uzavřel bilanci svého života,« pravil si, »ale nejsem též tak mlád, abych začal nový.«

Cítil svou bezradnost, neboť oheň jeho krve, nenasytné, hýřivé, lačné dojmů a rozkoší, dosud neuhasl. Bude pokračovat — věděl to — ve svém nynějším životě snad až do směšnosti stařeckých, pošetilých vášní. Vzpomněl si na starého, tajného hříšníka ředitele Kratinu . . . na jeho slídivé, chtivé pohledy, na jeho chvění se v blízkosti nedospělých děvčat . . . A bylo mu hnusno . . .

Takový je život — myslil si — a celkem je to strašně hloupá, fádní a prázdná historie, která mne nebaví, nezajímá, tak co? Skončit to všechno rázem?

Jsem cizí světu svému — a jiného dobývati? Znamená jen skliditi nové desilluse, nová zklamání. Nejsem nikomu prospěšný — ani své společnosti, ani nějaké rodině, ani jakékoliv myšlence. Jsem sám a nudím se. Necítím ani zoufalost ani odboj proti osudu. Jen jedna otázka mne naplňuje zděšením: proč žíti?

Odstoupil od okna. Dlouhou chvíli stál před stolem, nežli se odhodlal rozžehnouti.

Otevřel zásuvku, v níž ležel revolver.

Převracel jej v rukou mechanicky a zamyslil se.

Nebylo v něm naděje, ani víry, ani jakéhokoliv zájmu. Cítil jen nejasnou prázdnotu, ne-

užitečnost a strach, stísněný, svírající strach z nudy a z pošetilosti stáří. Proč žít? Vše dožito . . .

Noc byla tichá a smutná.

Rána třeskla . . .

Lípy vzdychaly a sténaly v parku.

Žampach, září 1904.